

NIEUWBOUW

Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen

2011

**POLITIE
KEURMERK
VEILIG
WONEN®**

NIEUWBOUW 2011

Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	5
Nieuwbouw en bestaande bouw	5
Keurmerkpartners	5
Effect	7
2. PROCEDURE	8
Eisen en aanbevelingen	8
3. INFORMATIEVOORZIENING	11
PKVW-servicebureau	11
4. THEMATEKSTEN VEILIGE WIJK	13
Woningbrand	14
Zorg- en woonfunctie	16
Geweld in de woonwijk	18
Woningovervallen	20
Speciale doelgroepen	22
Woonoverlast en verloedering	24
5. EISEN EN AANBEVELINGEN	27
Stedenbouwkundige randvoorwaarden	27
Openbare ruimte	39
Kavels	59
Gebouw	71
Woning	95
6. BIJLAGEN	111
1. Bereikbaarheid	112
2. Beoordeling onoverzichtelijke parkeergarages	115
3. Ontwikkelingen in maatschappelijke veiligheid	116
4. Definities	117

1. INLEIDING

Woninginbraak is een hardnekkige vorm van criminaliteit, waarvan de gevolgen vaak worden onderschat. Voor veel mensen is een woninginbraak een traumatische ervaring. De gedachte dat vreemden in hun eigen huis zijn geweest, leidt ertoe dat mensen zich soms jarenlang niet meer veilig voelen in hun woning en woonomgeving. De fysieke veiligheid hangt dus onlosmakelijk samen met de sociale veiligheid en de veiligheidsbeleving van mensen. Daarom is het zo belangrijk dat het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW) bestaat. Het stimuleert een brede aanpak en het heeft zich in twee decennia ontwikkeld tot een praktijkgericht veiligheidsinstrument.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen is een integraal veiligheidsinstrument. Dat maakt het keurmerk zo bijzonder. Het reikt verder dan alleen woninginbraak zelf. De veiligheid in woongebouwen en woonomgeving wordt ook meegenomen in de totaalaanpak. Het accent ligt op preventie, actie en gedrag. Het gezamenlijk werken aan een veilige wijk en een beheerplan om de wijk ook in de toekomst schoon, heel en veilig te houden staan centraal. Verder is er oog voor actuele veiligheidsonderwerpen. Zo zorgt het keurmerk ervoor dat een bewoner altijd van binnenuit kan zien wie er voor de deur staat. Dat helpt om woningovervallen te verminderen. Daarnaast zorgen de verplichte rookmelders ervoor dat iemand op tijd wordt gewaarschuwd als er brand uitbreekt.

Met het Politiekeurmerk voor de wijk weten bewoners dat ze in een veilige woning, in een veilige straat, in een veilige en leefbare wijk wonen.

VERSCHIL NIEUWBOUW- BESTAANDE BOUW

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kent twee eisenpakketten: één voor de nieuwbouw en één voor bestaande bouw.

‘Bij ons is het PKVW gewoon de standaard geworden’

‘De gemeente Helmond werkt al jaren met het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Naast de beveiligde woning gaat het ons ook om de beleving van veiligheid van de bewoner in zijn of haar wijk en om een prettige woonomgeving. Het nut en noodzaak van het Politiekeurmerk Veilig Wonen is bij ons echt wel duidelijk. Als regiehouder brengen we de voordelen voor zowel de projectontwikkelaar als de bewoner naar voren. Inmiddels is het Politiekeurmerk Veilig Wonen hier in Helmond gewoon de standaard geworden’.

Roland Koers, bouwplanbegeleider gemeente Helmond

Nieuwbouw

Het PKVW-Nieuwbouw is één geheel en biedt dus één keurmerk: gericht op de veilige wijk. In nieuwbouwwijken kan het keurmerk optimaal benut worden. De wijk bestaat alleen nog op papier, waardoor ingrepen in de woonomgeving eenvoudig zijn te realiseren. Het keurmerk stelt veiligheidseisen op planologisch en stedenbouwkundig niveau, aan de openbare ruimte, kavels, gebouw en aan de woning zelf. Na afgifte van het wijkcertificaat krijgen ook de woningen een certificaat.

Bestaande bouw

Bij bestaande bouw is de inrichting in de wijken al langer geleden bepaald: de wijk bestaat al jaren, wat ingrepen kostbaarder maakt. Daarnaast is de zeggenschap over de verantwoordelijkheid van de woning, het complex, het beheer en omgeving, versnipperd. Een bewoner heeft bijvoorbeeld wel iets te zeggen over zijn huis, maar lang niet altijd over zijn omgeving. Daar gaat de gemeente meestal over. Om ervoor te zorgen dat het keurmerk in de bestaande bouw toch haalbaar is voor de individuele bewoner, voor de eigenaar van het complex en voor de hele wijk, zijn er drie certificaten: Beveiligde Woning, Veilig Complex en Veilige Omgeving. Met deze drie certificaten samen krijg je een certificaat Politiekeurmerk Veilige Wijk.

Verschil inspectie en certificatie

Binnen het PKVW bestaat een verschil tussen certificatie en inspectie. Een PKVW-bedrijf onder toezicht van een certificatie-instelling en een inspectie-instelling geven een certificaat af voor een PKVW-woning. Het verschil tussen deze twee instanties komt tot uitdrukking in het certificaat dat deze instellingen uitgeven. De officiële term van het certificaat voor een PKVW-woning uitgegeven door een PKVW-bedrijf is **Beveiligde Woning**. Een inspectie-instelling geeft een certificaat **Veilige Woning** af. Beide woningen voldoen aan hetzelfde beveiligingsniveau.

KEURMERKPARTNERS

Een veilige wijk ontstaat niet vanzelf. Een gedegen concept als het Politiekeurmerk Veilig Wonen kan hieraan een bijdrage leveren maar daarvoor is samenwerking tussen alle betrokken partijen een vereiste. Immers, daar waar betrokkenen zoals gemeente, woningcorporaties, politie en bewoners het keurmerk daadwerkelijk samen toepassen, is sprake van een sterke daling van het aantal inbraken en ervaren mensen al vrij snel dat zij in een veilige wijk wonen.

Om het Politiekeurmerk Veilig Wonen in de nieuwbouw te behalen, moet een aantal stappen worden genomen. Voor een soepel verloop van dit hele proces is een team van keurmerkpartners geformeerd.

Beheerder van het PKVW

Vanaf 2005 is het beheer van het keurmerk van de politie overgegaan naar het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Daarmee is de regierol van het keurmerk op lokaal niveau bij de gemeenten komen te liggen. Het CCV bewaakt de toepassing van het keurmerk, bevordert de kwaliteit en communiceert over behaalde resultaten in het land.

Opdrachtgever

Bij het aanvragen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw onderscheiden we de initiatiefnemers en officiële aanvragers. Iedereen kan het idee aandragen om wijken onder keurmerk te realiseren. De gemeente zal het idee verder moeten uitwerken. De gemeente heeft immers de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen en handhaven van een integraal veiligheidsbeleid voor de burgers in hun gemeente. De aanvrager van het Politiekeurmerk Veilig Wonen certificaat Veilige Wijk is de gemeente. In de praktijk kan dit ook de projectontwikkelaar zijn, die in opdracht van de gemeente werkt.

Eigen kennis in huis of een adviesbureau

In het traject naar het verkrijgen van een certificaat Veilige Wijk kan de opdrachtgever externe adviseurs inschakelen. In het geval van nieuwbouw, bij complexe trajecten of ingeval er weinig ervaring bij de opdrachtgever is, kan het zeer nuttig zijn om een ervaren (bouwplan)-adviseur in te schakelen of in dienst te nemen. Een ervaren adviseur brengt advies uit aan de opdrachtgever en helpt de opdrachtgever bij de totstandkoming van een goed en veilig ontwerp en bij de uitvoering hiervan.

Landelijke beoordelingscommissie

Ontdekte fouten na realisatie van de wijk zijn vaak moeilijk te herstellen. Indien de opdrachtgever aan het begin van het traject zekerheid wil over het behalen van het certificaat Veilige Wijk, dan kan een beoordeling worden aangevraagd bij de Landelijke beoordelingscommissie. Deze onafhankelijke commissie beoordeelt het project en doet uitspraken over het ingebrachte plan. Als er gebouwd wordt volgens de door de Landelijke beoordelingscommissie goedgekeurde tekeningen, dan ontvangt de opdrachtgever na realisatie en beoordeling van een inspectie-instelling het Politiekeurmerk Veilige Wijk en de bijbehorende certificaten Veilig Gebouw en Veilige Woning. Wanneer van de ingediende plannen is afgeweken of uitvoeringsfouten zijn gemaakt, dan kunnen de inspectie-instellingen uiteraard het opgeleverde werk afkeuren. Het inschakelen van de Landelijke beoordelingscommissie is optioneel. De werkwijze en de tarieven van deze commissie staan vermeld op www.politiekeurmerk.nl evenals de beoordelingscriteria die zij gebruiken om een bouwplan te toetsen.

Inspectie-instelling

De inspectie-instelling is verantwoordelijk voor het verlenen van het certificaat Veilige Wijk. Na oplevering van het bouwproject controleert de inspectie-instelling het gerealiseerde werk en beoordeelt of aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen is voldaan. Bij een positief inspectierapport kunnen de certificaten Veilige Wijk en Veilige Woning worden afgegeven. Het inschakelen van een inspectie-instelling is een verplicht onderdeel van dit keurmerk.

Opleidingsinstellingen

Om kwaliteit te kunnen leveren, is vakbekwaamheid van de mensen die bij de uitvoering van het Politiekeurmerk Veilig Wonen betrokken zijn, van groot belang. Enkele opleidingsinstellingen in Nederland verzorgen specifieke opleidingen op het gebied van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voor nieuwbouw is dat de opleiding bouwplanadviseur. Opleidingsinstellingen kunnen voor gemeenten incompany en op maat gemaakte opleidingen verzorgen over de stedenbouwkundige inrichting en de openbare ruimte (voorheen IBOR, inrichting en beheer openbare ruimte). Kijk voor meer maatwerkopleidingen op de website van de desbetreffende opleider.

Over al deze genoemde partijen is meer informatie beschikbaar op www.politiekeurmerk.nl/keurmerkpartners.

Voor een inspectie zijn de volgende documenten nodig:

1. Aanvullende gegevens van wijk en woningen.
2. Definitieve (bouw)tekeningen, plattegronden, gevels.
3. Definitief stedenbouwkundig plan.
4. Verlichtingsplan, bestaande uit een inrichtingsplan en berekeningen waarop openbare verlichtingsarmaturen staan getekend, indien van toepassing het groenplan en het beheerplan van de wijk.
5. Verlichtingsberekeningen woongebouw.
6. Overzicht van soorten en typen woningen en complexen (bouwkundige aard, huur/koop).
7. Planningsgegevens bij gefaseerde oplevering.
8. Certificaten, attesten en/of gelijkwaardige documentatie om te kunnen aantonen dat is voldaan aan de gestelde eisen van bijvoorbeeld inbraakwerendheid van gevelelementen.
9. Indien aanwezig, de schriftelijke verklaring van de Landelijke beoordelingscommissie.
10. In dat geval ook de goedgekeurde tekeningen.

EFFECT

Een veilige wijk, een veilig gevoel

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen staat voor een veilig huis in een veilige wijk. Maar welke effecten heeft het keurmerk precies op de veiligheidsbeleving? Voelen bewoners van een gecertificeerde PKVW-wijk zich daadwerkelijk veiliger? Draagt het Politiekeurmerk bij aan de leefbaarheid in de wijk en vertalen de investeringen van de veiligheidspartners zich terug in een hogere waardering van burgers? Om op deze vragen antwoord te krijgen, heeft het CCV het onderzoeksbureau RCM-advies en Experian Nederland opdracht gegeven om de relatie tussen het Politiekeurmerk en de sociale veiligheid te onderzoeken. Voor dit onderzoek zijn 4.000 bewoners ondervraagd, 2.000 uit een PKVW-wijk en 2.000 uit een niet-PKVW-wijk. Gekeken is naar de veiligheidsbeleving van mensen (het subjectieve deel) en het daadwerkelijke slachtofferschap (het feitelijke deel).

De conclusie is dat de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen duidelijk een positief effect hebben op de veiligheidsbeleving van de bewoners, hun tevredenheid over de veiligheidssituatie in de eigen woonwijk en op hun veiligheidsgedrag.

Bewoners van PKVW-nieuwbouwwijken zijn meer tevreden over de verlichting in hun wijk, de schoonmaak van de openbare ruimte, de verlichting van hun achterpad en de snelle verwijdering van graffiti bij wooncomplexen. In de PKVW-nieuwbouwwijken melden meer bewoners dat zij altijd de achterdeur op slot doen wanneer zij de woning verlaten en altijd de sleutel uit de voordeur halen wanneer deze wordt afgesloten dan in niet-PKVW-wijken. Bewoners van PKVW-nieuwbouwwijken worden minder vaak slachtoffer van een poging tot woninginbraak. De kans op een poging tot woninginbraak in een niet-PKVW-wijk ligt daarbij 188% hoger dan in een PKVW-nieuwbouwwijk. Op het gebied van sociale

cohesie wordt er ook hoger gescoord en sociale overlast en verloedering komen minder vaak voor. Ook de waardering voor het functioneren van de politie en de gemeente scoort in PKVW-nieuwbuurwijken hoger. Kortom: wonen in een PKVW-nieuwbuurwijk geeft een betere veiligheidsbeleving dan wonen in een niet-PKVW-nieuwbuurwijk.

Een veilige wijk, een veilig gevoel? / M. López, C. Veenstra, E. van der Eijk en E. Seuren / RCM-advies en Experian Nederland in opdracht van het CCV/ 2010

Diefstal uit woonhuizen

(inclusief diefstal af/uit box/garage/schuur/tuinhuis)

	geregistreerd	opgehelderd	ophelderingspercentage	voorraad woningen	risico*
1995	118115	11132	9,4	6191922	1,9
1996	103951	9398	9,0	6276045	1,7
1997	97690	8350	8,5	6357569	1,5
1998	90613	7266	8,0	6440511	1,4
1999	92252	6492	7,0	6522362	1,4
2000	91420	5729	6,3	6589662	1,4
2001	90284	6173	6,8	6650911	1,4
2002	101920	7531	7,4	6709732	1,5
2003	103577	8469	8,2	6764066	1,5
2004	95952	8712	9,1	6809581	1,4

Bron: CBS, 2008

* Percentage diefstallen op het aantal woonhuizen (inclusief diefstal af/uit/box/garage/schuur/tuinhuis).

jaar	geregistreerde woninginbraken	aantal woningen	risico*
2005	93135	6858719	1,4
2006	87163	6912405	1,3
2007	87228	6967046	1,3
2008	88962	7028606	1,3

Bron: CBS, 2011

* Percentage diefstallen op het aantal woonhuizen (inclusief diefstal af/uit/box/garage/schuur/tuinhuis).

Uit de cijfers is op te maken dat vooral in de periode tussen 1995 en 2005 het inbraakrisico sterk is gedaald. Vanaf 2006 is de kans op een woninginbraak in Nederland met 1,3% redelijk stabiel.

Een nieuwe registratiemethode maakt dat er een trendbreuk ontstaat in de reeks. Daarom start de nieuwe tabel vanaf 2005. De registratiecijfers van het 'ophelderingspercentage van de woninginbraken' waren ten tijde van de druk van dit handboek voor de periode 2005 tot 2008 nog niet opgeleverd. Ook de cijfers van 2009 en 2010 zijn nog niet bekend. Op de website www.politiekeurmerk.nl worden de cijfers gepubliceerd wanneer deze beschikbaar komen.

2. PROCEDURE

EISEN EN AANBEVELINGEN

Dit handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2011 bestaat uit eisen en aanbevelingen verdeeld over vijf categorieën:

- Stedenbouwkundige randvoorwaarden (S)
- Openbare ruimte (O)
- Kavels (K)
- Gebouw (G)
- Woning (W)

De indeling in categorieën is gemaakt, omdat per categorie verschillende partijen verantwoordelijk zijn. Zo is de gemeente verantwoordelijk voor de eisen in de categorie Stedenbouwkundige Randvoorwaarden (S) en Openbare ruimte (O). Bij de categorie Kavels (K) kunnen verantwoordelijkheden gesplitst zijn, afhankelijk van het eigendom. Bij een vrije kavel informeert de gemeente de particuliere eigenaren hoe belangrijk de gemeente het vindt dat er veilig gebouwd wordt, inclusief veiligheidsmaatregelen tegen woninginbraken. De particuliere opdrachtgever stuurt zijn projectontwikkelaar, bouwer of aannemer aan. De projectontwikkelaar of de woningcorporatie is meestal verantwoordelijk voor de categorie Gebouw (G) en Woning (W). Die maakt afspraken met bijvoorbeeld de aannemer en architect hoe zij de PKVW-eisen in hun werkzaamheden verwerken.

Het Politiekeurmerk Veilige Wijk is vijf jaar geldig. Het bord in de wijk geeft deze datum ook aan. Een nieuw keurmerk kan door de gemeente bij een inspectie-instelling aangevraagd worden. Een nieuw wijkbord kan in de CCV-webwinkel besteld worden.

Eisen

Aan alle eisen moet worden voldaan om het Politiekeurmerk Veilige Wijk te behalen. De eisen uit dit handboek zijn van toepassing op nieuwe aanvragen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw vanaf 1 augustus 2011.

Dit handboek specificeert elke eis en omschrijft welke mogelijkheden er zijn om aan de eis te voldoen. Daarna volgt een toelichting. Hierin staat op welke veiligheidsproblemen een eis gericht is. Zo kan een eis bedoeld

'Het PKVW helpt om kwaliteit te bereiken'

Duurzaam en veilig wonen zijn goede speerpunten en maken onderdeel uit van de kwaliteit van onze woningen. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kan ons helpen om deze kwaliteit te bereiken. Wij zorgen ervoor dat het Politiekeurmerk op woningniveau wordt gerealiseerd. Het keurmerk is de bezegeling. Om het Politiekeurmerk Veilig Wonen op wijkniveau te krijgen moeten ook maatregelen op stedenbouwkundig niveau worden genomen. Dit ligt niet altijd binnen onze invloedssfeer.

Hans van Ancum, projectontwikkelaar bij Heijmans Vastgoed

zijn als preventie tegen een vaak voorkomende inbraakmethode, om overlast in een gebouw te minimaliseren of om brand te signaleren.

De toelichting laat ook zien welk uitgangspunt aan een eis ten grondslag ligt. Een eis kan bedoeld zijn om de attractiviteit van het doelwit te verkleinen, maar ook om de zichtbaarheid van het object te vergroten of om betrokkenheid van buurtbewoners te stimuleren.

Overgangsregeling

Het handboek nieuwbouw 2011 is gepubliceerd door het CCV op 1 augustus 2011 en is vanaf deze datum de norm. Ook voor projecten die ten tijde van de publicatie in de ontwerpfase of bouwphase zijn, is het mogelijk om over te stappen op de nieuwe eisen. Dit dient dan wel voor alle eisen te gelden.

Plannen met een bouwvergunning met een aanvraagdatum voor 1 februari 2012 kunnen nog volgens de eisen van het handboek 2008 worden geïnspecteerd. Het project dient binnen achttien maanden gerealiseerd te zijn. Vanaf 1 augustus 2013 is het verstrekken van certificaten niet meer mogelijk op basis van het handboek nieuwbouw 2008. Bij projecten die voor 1 februari 2013 zijn gestart, maar niet gereed zijn voor 1 augustus 2012 kan de Landelijke beoordelingscommissie worden ingeschakeld.

Woning

Na het behalen van het Politiekeurmerk Veilige Wijk, ontvangen bewoners uit de geïnspecteerde wijk het certificaat Veilige Woning. Dit wordt in de praktijk veelal afgehandeld door de inspectie-instelling die het doorstuurt aan de projectontwikkelaar of woningcorporatie. Natuurlijk kan de gemeente ook van dit moment gebruik maken door zelf de certificaten te verspreiden, tezamen met een begeleidende brief met tips over veiligheid, de vraag naar vrijwilligers om de wijk schoon, heel en veilig te houden of de verwijzing naar meldpunten voor het melden van o.a. vernieling.

Bewoners kunnen het certificaat Veilige Woning opsturen aan hun verzekeringsmaatschappij. De meeste verzekeraars geven korting op de premie van de inboedelverzekering. Als de waarde van de inboedel hoger is dan 50.000,- euro aan attractieve goederen, adviseert het PKVW bewoners te overleggen met hun verzekeringsmaatschappij over het juiste pakket aan veiligheidsmaatregelen. Het plaatsen van een alarminstallatie kan een aanvullende eis van de verzekeringsmaatschappij zijn.

Een certificaat Veilige Woning is tien jaar geldig. Praktisch alle verzekeringsmaatschappijen geven de korting ook gedurende deze hele periode. Na deze periode vervalt het certificaat en zal een PKVW-bedrijf langs moeten komen om de woning te controleren, eventueel aan te passen aan de actuele eisen en een nieuw certificaat af te geven. Hieraan zijn kosten verbonden. De bewoner, of eventueel de corporatie, moet hiervoor zelf het initiatief nemen.

Een grote bouwlocatie

Bij de bouw van een groter nieuwbouwproject is het verstandig om de uitgangspunten voor de wijk(en) op basis van de eisen van het handboek vast te stellen. Het gaat dan over de indeling van de hele wijk, de locatie van de langzaamverkeerroutes etc. Op deze wijze wordt voorkomen dat een ontwikkelaar van een deelproject te maken krijgt met omissies in een aangrenzend project. In eerste aanleg wordt immers de openbare ruimte van de gehele wijk getoetst (S- en O-eisen) en vervolgens wordt gekeken naar het deelproject.

Wanneer projecten in uitvoering zijn conform het handboek 2008 en de eisen uit de handboeken van 2011 op een relevant punt lichter zijn dan in de handboeken van 2008, dan mag de uitvoerder of projectleider op dat moment uitgaan van de lichtere eis. Er mogen niet naar eigen inzicht combinaties gemaakt worden. Als bij een vlucht vriendelijke slot er binnen één meter glas in of naast de deur zit, hoort daarvoor P5A te worden gebruikt. Nu de vlucht vriendelijke deur een aanbeveling is geworden, dient er gekozen te worden voor een volledig correct uitgevoerde vlucht vriendelijke deur inclusief bijbehorende glasspecificaties of voor een andere deur dan de vlucht vriendelijke. Het is niet mogelijk om wel het vlucht vriendelijke slot en niet het juiste glas te plaatsen aangezien deze eisen bij elkaar horen.

Aanbevelingen

Aanbevelingen mogen, op verzoek van de opdrachtgever, mee beoordeeld worden. Wanneer zij niet worden gehaald, dan heeft dat geen invloed op het verkrijgen van het certificaat Veilige Wijk. Uiteraard kunnen aanbevelingen die goed worden opgevolgd, bijdragen aan op maat gesneden oplossingen in de wijk. Vanuit het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt dan ook sterk aanbevolen om de aanbevelingen goed door te nemen en om een keuze te maken qua relevantie voor de nieuwbouwwijk. Voor de gemeente zijn gegevens van omliggende wijken zeer waardevol, zoals criminaliteitscijfers, trendanalyses over de ontwikkeling van het aantal inbraken, meldingen van graffiti en vandalisme etc. Met deze gegevens kan rekening worden gehouden bij de opzet van de nieuw te realiseren wijk, zodat problemen met dergelijke vormen van overlast en criminaliteit in een vroeg stadium kunnen worden voorkomen.

Vrije kavel en gefaseerd opleveren

Het uitgangspunt voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw is de veilige wijk. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kent een regeling voor individuele woningen, die in een wijk staan die nog niet geheel het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw heeft ontvangen. Als een individuele woning aan de woningeisen van het keurmerk voldoet, kan de inspectie-instelling, bij wijze van uitzondering, toch een certificaat Veilige Woning afgeven. Dit kan bij de volgende gevallen:

- Als er sprake is van een individuele woning op een vrije kavel.
- Als een woningbouwproject gefaseerd wordt opgeleverd. Bewoners hoeven niet te wachten tot het gehele project is opgeleverd als dit jaren duurt. Een inspectie-instelling moet deze woningen dan nog wel keuren. Na de eindinspectie kan een certificaat Veilige Woning verstrekt worden indien de eisen van kavels (K), gebouw (G) en woning (W) in orde bevonden zijn en documentatie voorhanden is van de overige onderdelen. De openbare verlichting in de directe omgeving is dan al beoordeeld. Het certificaat Veilige Wijk zal dan in een later stadium na een afzonderlijke inspectie van de openbare ruimte worden afgegeven.

- Het kan zijn dat, ondanks eerdere afspraken, de nieuwbouwwijk niet onder keurmerk wordt opgeleverd, maar een bewoner toch een certificaat Veilige Woning wenst. Dit kan gebeuren wanneer bijvoorbeeld een van de partijen zich niet aan de afspraken heeft gehouden. Het initiatief om een certificaat aan te vragen berust in deze situaties bij de betreffende bewoner of bewoners. Het is aan de bewoner om vervolgens de partij die het keurmerk heeft beloofd, aansprakelijk te stellen voor de gemaakte kosten voor de individuele eindinspectie van de woning door een inspectie-instelling. Het helpt in dergelijke gevallen als er bewijs is waarin staat vermeld dat de wijk en de woningen onder keurmerk zouden komen, bijvoorbeeld een brochure of een koopcontract. Wanneer de bewoner de opdracht verleent aan de inspectie-instelling dan zijn de kosten (in eerste instantie) voor rekening van de bewoner. Er is op dat moment geen garantie dat de bewoner de kosten terugkrijgt.

In deze drie uitzonderingen wordt de woning inclusief de eventuele berging en garage door de inspectie-instelling geïnspecteerd aan de hand van de woningeisen. De bewoner neemt hiervoor zelf het initiatief. Ook wanneer er meerdere eigenaren zich aanmelden om in aanmerking te komen voor de regeling, wordt er niet steekproefsgewijs geïnspecteerd. Bij de gefaseerde opleveringsinspectie neemt de projectontwikkelaar/aannemer het initiatief en betaalt de rekening. Hier wordt steekproefsgewijs geïnspecteerd volgens een inspectiestaffel.

Inbreidingslocatie

Een nieuwbouwblok in de bestaande bouw of op een kleine bouwlocatie aan de rand van de gemeente, wordt beschouwd als inbreidingslocatie. Hiervoor geldt dat niet alle eisen van toepassing zijn. De stedenbouwkundige randvoorwaarden worden buiten beschouwing gelaten, omdat er aan de infrastructuur meestal niets gewijzigd kan worden. De openbare verlichting, eis O1, is niet van toepassing indien er slechts één gebouw of één rij woningen (maximaal twintig) wordt gebouwd en er vanuit de planvorming geen maatregelen aan de openbare verlichting worden genomen. De overige eisen uit het handboek gelden, indien van toepassing, wel voor een inbreidingslocatie. Vragen hierover kunnen gesteld worden aan het betrokken adviesbureau of aan het PKVW-servicebureau van het CCV.

Kennis en advies

Wenst de opdrachtgever kennis in eigen huis te hebben, dan kunnen medewerkers opgeleid worden tot bouwplanadviseur om het gehele traject tot aan de eindinspectie zelf te begeleiden. Een andere mogelijkheid is om ervaren adviseurs in te huren, die het project voor de regisseur al dan niet ter plaatse begeleiden.

Landelijke beoordelingscommissie

Voor meer zekerheid aan het begin van het traject kan de opdrachtgever gebruikmaken van de Landelijke beoordelingscommissie. Deze commissie beoordeelt het ingezonden plan, maar is geen adviesbureau. Zie voor meer informatie over de Landelijke beoordelingscommissie de website www.politiekeurmerk.nl.

Commissie voor compenserende maatregelen

Dit handboek geeft concrete richtlijnen om aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw te voldoen. Toch zijn er situaties denkbaar dat met een alternatieve oplossing dezelfde resultaten worden behaald als de beschreven eisen in het handboek. Het CCV is van mening dat deze alternatieven onder de aandacht moeten kunnen worden gebracht. Dit kan bij de Commissie voor compenserende maatregelen (voorheen Dispensatiecommissie). Hieraan zijn wel kosten verbonden. Verleende goedkeuringen voor planonderdelen, die in veel gevallen gebaseerd zijn op verklaringen van gelijkwaardigheid, worden voor individuele gevallen verleend. Voor de juiste wijze om verzoeken in te dienen en de actuele tarieven, kijkt u op www.politiekeurmerk.nl.

De uitgaven PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst

De 'Richtlijn genormeerde samenstelling van componenten voor gevelelementen en andere producten' bestaat sinds 2011 uit twee aparte uitgaven. De 'PKVW Beveiligingsrichtlijn' is formeel onderdeel van het 'Handboek PKVW Bestaande Bouw' en zal incidenteel worden herzien. In deze uitgave wordt bij ieder soort gevelelement dat wordt beveiligd, verwezen naar het juiste type gecertificeerd hang- en sluitwerk. Hoewel deze uitgave bedoeld is voor de bestaande bouw, wordt er bij de vrijstaande schuren, bergingen in woongebouwen en collectieve fietsstallingen in de nieuwbouw ook naar deze richtlijn verwezen. De Productenlijst, eveneens een product van het CCV, wordt een aantal

maal per jaar bijgewerkt. De meest actuele versies van zowel de Productenlijst als van de Beveiligingsrichtlijn zijn gratis te downloaden in de CCV-webwinkel.

Inspectieschema

Het inspectieschema Nieuwbouw beschrijft de inspectie van wijken, gebouwen en woningen op het gebied van veiligheid en inbraakwerendheid. Door inspecties uit te voeren op de eisen die worden gesteld in de handboeken Politiekeurmerk Veilig Wonen, kan aantoonbaar worden gemaakt dat aan deze eisen is voldaan. Aangesloten inspectie-instellingen voeren het schema uit, zoals deze door de beheerder van het PKVW is opgesteld.

3. INFORMATIEVOORZIENING

Meer informatie over het Politiekeurmerk Veilig Wonen staat op www.politiekeurmerk.nl. Zo'n 130.000 bezoekers weten jaarlijks deze website te vinden. De site is zo ingericht dat verschillende doelgroepen snel de voor hen relevante informatie kunnen vinden: bewoners, PKVW-bedrijven, projectontwikkelaars, woningcorporaties en gemeenten.

De website maar ook de diverse brochures, flyers en filmpjes spelen een belangrijke rol bij de voorlichting die de gebruikers van het keurmerk krijgen over prettig en veilig wonen. Bewustwording is daarbij belangrijk. Als bewoners op de hoogte zijn van de risico's die ze lopen, zullen ze er eerder iets tegen doen. Veilig wonen is bewust wonen.

PKVW-SERVICEBUREAU

Om de professionele veiligheidspartners te ondersteunen, heeft het CCV het PKVW-servicebureau opgericht. Wie ondersteuning nodig heeft, kan bij de medewerkers van het bureau terecht (pkvw@hetccv.nl). Dit bureau heeft een aantal vaste activiteiten, zoals:

- regelmatig woningcorporaties, gemeenten en andere veiligheidspartners bezoeken;
- bijeenkomsten organiseren (o.a. congressen, workshops, lezingen, harmonisatieoverleg)
- bijdrage leveren aan de PKVW-schema's;
- beheren en actualiseren van de handboeken 'Nieuwbouw' en 'Bestaande Bouw';
- verzenden van de nieuwsbrief 'Politiekeurmerk Veilig Wonen';
- maken en verspreiden van promotie- en informatiemateriaal voor zowel professionele partners als consumenten;
- beheren van de website en de helpdesk;
- beheer en informatie verstrekken over het Basis Registratie Systeem (BRS), waarin landelijk alle certificaten Veilige Woning worden bijgehouden.

Dat alles met de bedoeling het Politiekeurmerk zo toegankelijk mogelijk te maken voor iedereen die een bijdrage kan en wil leveren aan een veilige samenleving.

THEMAPAGINA'S VEILIGE WIJK

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen reikt verder dan alleen het tegengaan van inbraken in woningen. Zo werkt het keurmerk ook preventief tegen overlast, vandalisme en criminaliteit op straat. Hoe? Door eisen te stellen aan het ontwerp van de woonomgeving, het wooncomplex en de individuele woning. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen stelt ook andere eisen, gericht op voorzieningen (bijvoorbeeld verlichting en begroeiing) of een beheerplan. In dit hoofdstuk worden de volgende thema's uitgelicht: woningbrand, combinatie van zorg- en woonfunctie, geweld in de woonwijk, woningovervallen, speciale doelgroepen en woonoverlast en verloedering. Aan de hand van deze uiteenlopende thema's kunt u lezen hoe het Politiekeurmerk Veilig Wonen inspeelt op de praktijk en zodoende niet alleen een veilige woning maar ook een veilige wijk creëert. Voor uitgebreidere informatie over deze thema's verwijzen wij u naar de internetsite van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid: www.hetccv.nl.

WONINGBRAND

Ieder jaar zijn er helaas weer woningbranden te betreuren. De statistieken van het CBS laten zien dat er 3.800 woningbranden met schade hebben plaatsgevonden in 2009¹, waarbij maar liefst 57 dodelijke slachtoffers en 1.100 gewonden waren te betreuren. De meeste dodelijke slachtoffers vallen in woningen. Van de 57 dodelijke slachtoffers in 2009 zijn er 37 omgekomen bij een fatale woningbrand. Zeker wat brand in de woonomgeving betreft, mag de emotionele schade niet over het hoofd worden gezien. De impact van brand in de eigen woning is enorm. Mensen raken vaak alles kwijt en de woning is voor langere tijd onbewoonbaar of zelfs onherstelbaar beschadigd. De totale directe schade door brand komt in 2009 uit op 887 miljoen euro. Veel mensenleed en schade kan worden voorkomen. Als mensen beter bewust zijn van de risico's kunnen ze brandgevaarlijke situaties voorkomen. Brandpreventie is daarbij belangrijk, zoals het ophangen van rookmelders, aanschaffen van blusdekens, bedenken en oefenen van vluchtroutes en het installeren van sprinklers.

BRANDVEILIGHEID EN HET PKVW

Binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt aandacht gegeven aan brandveiligheid door middel van rookmelders, een vluchtvriendelijke deur en een beheerplan.

Rookmelder in nieuwbouw én bestaande bouw

De rookmelder is binnen de nieuwbouw en renovatieprojecten wettelijk verplicht. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen is de enige (crimi)regeling die rookmelders zowel in de nieuwbouw als in de bestaande bouw verplicht stelt. De meeste doden en gewonden vallen door rookvergiftiging, niet door vuur. Een goedwerkende rookmelder is daarom essentieel om aanwezig in een woning te wekken aangezien de meeste branden ontstaan terwijl men slaapt. Het is een veelvoorkomend misverstand te denken dat je in je slaap de rook zult ruiken en wakker zult worden. Rook bevat vaak koolmonoxide (CO) wat werkt als een slaapgas: wanneer dit wordt ingeademd raakt iemand snel bewusteloos. Dankzij een rookmelder kunnen de aanwezigen tijdig de woning verlaten en de brandweer waarschuwen.

Oorzaken

Het Nederlands Instituut voor Fysieke Veiligheid (NIFV) heeft gericht onderzoek gedaan naar de oorzaken van fatale woningbranden die plaats hebben gevonden in 2009. De drie belangrijkste oorzaken bleken:

- Explosies
- Roken
- Kortsluiting

Verder komen brandstichting, spelen met vuur en verkeerd gebruik van elektrische apparatuur ook vaak voor. Bij ongeveer de helft van alle binnenbranden is de oorzaak echter niet (meer) te achterhalen.

Vluchtvriendelijke deur

Een vluchtvriendelijke deur helpt een slachtoffer bij brand of bij een andere panieksituatie sneller te vluchten. De deur is bestand tegen inbraken, maar is zonder sleutel van binnen uit te openen. Deze vluchtvriendelijke deur is een aanbeveling van het Politiekeurmerk Veilig Wonen waar niet zomaar overheen gestapt mag worden.

Brandpreventie vastleggen in beheerplan

Het beheerplan is een onderdeel van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Op www.politiekeurmerk.nl/gemeente/stappenplan staan voorbeelden van een beheerplan Veilig Complex. Brand maakt hier deel van uit met de volgende punten:

• Het hebben van een vluchtplan en het oefenen ermee

Het is belangrijk dat bewoners een vluchtplan hebben bij panieksituaties zoals brand. Het 'blind' oefenen van een vluchtroute en het vrij houden ervan, kan vastgelegd worden in het beheerplan. Diverse corporaties hebben ervaring met projecten als 'schone trappenhuizen' waarbij een sticker geplakt wordt op alle spullen die op de vluchtroute staan, met de melding dat deze voor een bepaalde datum verwijderd worden om zo weer een schoon en veilig trappenhuis, entree of galerij te krijgen.

• Controleren of de rookmelders het doen

Leg in het beheerplan vast wie verantwoordelijk is voor het functioneren van de rookmelders die in corporatiewoningen geplaatst zijn. Dat kunnen de bewoners zelf zijn, maar bij de minder zelfredzame bewoners zou een complexbeheerder of wijkbeheerder hulp kunnen bieden. Of een actieve buurtvereniging die een keer per jaar een rondje door de wijk maakt om buurtbewoners te attenderen op brandpreventie en de rookmelders controleert.

¹ De meest recente cijfers ten tijde van het samenstellen van dit boek zijn van 2009. Actuele cijfers worden onder andere geplaatst op www.hetccv.nl.

Een rookmelder binnen het PKVW is verplicht

WAT KUNNEN PROFESSIONELE PARTIJEN DOEN?

Naast het voldoen aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen op het gebied van brand, kunnen professionele partijen uiteraard meer doen om een brandveilige omgeving te creëren. Zoals het geven van huis-aan-huisadvies en deelname in Brandveilig Leven-projecten.

Huis-aan-huisadvies

Op het gebied van brandveiligheid spelen gemeenten hoofdzakelijk een rol in de bestuurlijke keuzes die gemaakt moeten worden. Daarom heeft de brandweer de taak om op preventief vlak te adviseren en te handhaven op het Bouwbesluit, Gebruiksbesluit en de Brandbeveiligingsverordening. Brandveilig gebruik van de woonomgeving wordt hiermee niet volledig gedekt. Woningbrandveiligheid is immers de verantwoordelijkheid van de bewoners zelf en daar is geen regelgeving voor waar de brandweer op handhaaft. Toch kiest een aantal brandweerkorpsen - vaak in samenwerking met de desbetreffende woningcorporatie - er voor om juist in woningen uit de bestaande bouw te controleren op brandveiligheid. Met huis-aan-huisbezoeken hoopt de brandweer het aantal woningbranden te verminderen en het veiligheidsbewustzijn van bewoners te vergroten. Hoe gaat het in z'n werk? Inspecteurs kijken samen met de bewoners of er brandveilige situaties in de woning zijn. Zo wordt er bijvoorbeeld gekeken of er te veel stekkers op een stopcontact geplaatst zijn. Aan de hand van een checklist krijgen bewoners advies om de brandveiligheid in de woning te verbeteren. Daarbij wordt ook

“Verzekeraars helpen hun maatschappelijke partners bij het vergroten van het (brand)veiligheidsbewustzijn. Samen met hen streven verzekeraars voor 2015 naar installatie van (werkende) rookmelders in alle woningen in Nederland. De toolkit rookmelders van het Verbond van Verzekeraars geeft aan welke bijdrage verzekeraars hieraan (collectief) kunnen leveren.”

Verbond van Verzekeraars, Marko van Leeuwen

informatie en advies gegeven over bijvoorbeeld het maken van een vluchtplan en wat te doen in geval van brand. In het informatieboekje dat de inspecteurs achterlaten, zijn de belangrijkste tips na te lezen. Als het nodig is, plaatsen de inspecteurs ook (gratis) rookmelders.

Brandveilig Leven

Naast het huis-aan-huisadvies worden steeds bredere projecten opgestart op het gebied van brandveiligheid in woningen. Een belangrijke ontwikkeling is het Community Safety project gericht op risicowijken, zoals het Brandveilig Leven-project dat zich richt op meerdere aspecten van veiligheidsbewustzijn bij risicogroepen, waaronder inwoners van achterstandswijken, ouderen en studenten.

In 2011 is het onderzoeksrapport ‘Investeren in brandveiligheid’ verschenen met een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Een conclusie van dit onderzoek is dat investeren in de brandveiligheid van woningen het welzijn van Nederlandse burgers verhoogt. Er zijn drie concrete beleidsopties met elkaar vergeleken om de brandveiligheid in woningen te verhogen. Het opstarten van Brandveilig Leven-projecten blijkt het meest gunstig uit de kosten-batenanalyse te komen.

MEER INFO

Meer informatie over brandveilig wonen:

- CCV instrument Brandveilige Wijk: www.hetccv.nl
- PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst: www.politiekeurmerk.nl
- Gemeente Amersfoort; project Veilig Wonen: www.veiligwonenamersfoort.nl
- Bouwbesluit (onderdeel brandveiligheid): www.bouwbesluitonline.nl
- Consument en Veiligheid: www.veiligheid.nl/brand
- Info.veiligheid: www.infopuntbrandveiligheid.nl/rollen/bewoner-huurder
- Brandweer: www.brandweer.nl/brandveiligheid/veilig_wonen

¹ Onderzoeksrapport ‘Investeren in brandveiligheid’ is uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek in samenwerking met COT voor het ministerie van Veiligheid en Justitie. Auteurs zijn I. Akker, L.A.W. Tieben, J.G.H. Bos, M.J. van der Veen.

ZORG- EN WOONFUNCTIE

Zorggerelateerde gebouwen en woongebouwen waarin een zorgfunctie verwerkt is, zullen steeds vaker een onderdeel van de wijk gaan worden. Ongeveer 80% van de ouderen blijft tot hun dood in de eigen woning wonen. Hierdoor is levensloopbestendigheid en flexibiliteit bij de ontwikkeling en realisatie van woningen en woonvoorzieningen gewenst.

De ervaring leert dat kleinschalige-woon/zorgvoorzieningen voor circa 25 bewoners goed ingepast worden in gewone woongebouwen. Buurtsteunpunten¹ en huiskamerprojecten² kunnen prima in leegstaande woningen gehuisvest worden. Dergelijke gebouwen zijn een onderdeel van de wijk, zonder dat zij een stempel van zorg opgedrukt krijgen. Voor de veiligheidspartners van het Politiekeurmerk Veilig Wonen reden om ook goed naar de veiligheid van deze gebouwen en woningen te kijken.

ZORG- EN WOONFUNCTIE EN HET PKVW

Woongebouwen met een zorgfunctie moeten voldoen aan voorwaarden op het gebied van:

- toegankelijkheid van het woongebouw;
- de inbraakwerendheid van ramen en deuren;
- de verlichting;
- de overzichtelijkheid van ruimten zoals bijvoorbeeld de entree;
- het zicht vanuit de woning op de persoon bij de voordeur;
- het beheerplan van het gebouw;
- vluchtroutes in geval van brand of andere panieksituaties.

Zo wordt in zorggebouwen of seniorencomplexen rekening gehouden met de plaatsing van rollators of scootmobielen, zodat deze geen vluchtroutes blokkeren én de kans op diefstal kleiner wordt.

Het gecombineerde woongebouw

In gebouwen waarin zowel een woonfunctie als zorgfunctie aangeboden wordt – zoals een praktijk voor fysiotherapie of een huisartsenpraktijk – let het Politiekeurmerk Veilig Wonen vooral op welke mensen zich waar mogen bevinden. Bezoekers van de zorginstelling mogen namelijk niet vrij het woongebouwgedeelte betreden. Bezoekers krijgen bijvoorbeeld via een aparte entree toegang. Een woongebouw met een gezamenlijke hoofdentree wordt wel toegestaan, maar dan is het trappenhuis of de lift naar de woonverdiepingen zo gemaakt dat deze niet toegankelijk is voor bezoekers van de zorginstelling.

Bewoners zullen waarschijnlijk van de zorgfuncties in hun gebouw gebruik willen maken. De zorginstelling wordt daarom voor de bewoners op een efficiënte manier bereikbaar gemaakt, zodat er toch voldaan wordt aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen.

WAT KUNNEN PROFESSIONELE PARTIJEN DOEN?

Als mensen in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen, draagt dat bij aan hun geestelijk welzijn. Het is dus belangrijk dat er wijken gecreëerd worden waar mensen contact hebben met elkaar. Zoals woongebouwen voor senioren met collectieve faciliteiten intern maar ook voor het buitengebied, bijvoorbeeld jeu-de-boulesbaantjes en dergelijke.

Kleinschaligheid zorgt voor grotere betrokkenheid en betere sociale veiligheid. Bewoners kennen elkaar en een aantal vaste bezoekers van andere bewoners. Bewoners kunnen onderling afspraken maken dat zij elke dag even contact met elkaar hebben om te kijken of alles goed gaat.

“Voor mensen met een zorgindicatie is het zelfstandig wonen – al dan niet onder begeleiding - steeds vaker mogelijk. Je ziet dan dat de aspecten van inbraakbeveiliging en die van sociale aspecten (zoals sociale controle, laagdrempelige ontmoeting, etc) wel eens haaks op elkaar staan. Bij het ontwerpen van een dergelijk woongebouw blijken de regels uit het Politiekeurmerk Veilig Wonen deze combinatie te maken, rekening houdend met beide aspecten. Dit zorgt voor een veilige en vertrouwde leefomgeving, essentiële elementen om het zelfstandig wonen van deze doelgroep mogelijk te maken.”

Eric Mathot, architect bij Van Dop + Mathot architecten

¹ Het buurtsteunpunt is een steunpunt volgens het nieuwe 'Bij Bosshardt'-concept van het Leger des Heils. Doel is het stimuleren van de sociale samenhang in de buurt. Iedereen uit de wijk is welkom 'Bij Bosshardt' en kan zijn of haar bijdrage leveren. Het steunpunt haalt mensen uit hun sociale isolement en probeert ze meer vertrouwen in zichzelf en in de ander te geven.

² Het huiskamerproject is bestemd voor cliënten met psychogeriatrische en/of psychosociale problematiek die een indicatie hebben voor aanvullende verpleeghuiszorg. De medewerkers van het huiskamerproject begeleiden een groep cliënten van gemiddeld acht personen met problemen op deze gebieden.

Naast het regelen van de fysieke en sociale maatregelen is het ook belangrijk dat professionele partners bewoners attenderen op de organisatorische maatregelen. Bij deze maatregelen, zoals het goed afsluiten van de voordeur of eerst door het glas in de deur of deurspion kijken voordat men de deur opendoet, is het belangrijk om bewoners te betrekken. Afhankelijk van de mate van zelfstandigheid van deze bewoners, kunnen zij zelf de informatie van het Politiekeurmerk Veilig Wonen bestuderen of kan een begeleider worden gevraagd dit met de bewoners te doen.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen biedt informatie afgestemd op verschillende doelgroepen zoals senioren en mensen die minder zelfredzaam zijn.

MEER INFO

Voor meer informatie over de inspectie van woon- en zorggebouwen, kunt u contact opnemen met een inspectie-instelling, te vinden via www.politiekeurmerk.nl. Eveneens vindt u op deze internetsite meer informatie over senioren en veiligheid.

Gebouw waarin woon- en zorgfunctie is gecombineerd

GEWELD IN DE WOONWIJK

Het meeste geweld tussen onbekenden¹ vindt plaats in de woonwijk. Dat is dus meer dan in het uitgaansleven of in het verkeer. De aanleiding voor geweld in de woonwijk zijn vooral burenruzies die uit de hand lopen, jongerengroepen die uit verveling of voor de kick bewoners of passanten provoceren en personen die in de war zijn en in een woonwijk voor problemen zorgen.

Geweld in de woonwijk is tot dusver een onderbelicht probleem. Slechts een enkele gemeente heeft de aanpak van geweld in de woonwijk als prioriteit. Terwijl geweld in de woonwijk wel degelijk een probleem is, zo blijkt uit onderzoek. Daar komt bij dat een bewoner de problemen niet zomaar kan ontlopen. Bij problemen in het uitgaansleven kun je besluiten om elders uit te gaan. Als je met geweld wordt geconfronteerd op de plek waar je woont, dan is het lastig dit te ontwijken. Het kan het veiligheidsgevoel van bewoners enorm aantasten. Daarom is de aanpak van geweld in de woonwijk van groot belang.

GEWELD IN DE WOONWIJK EN HET PKVW

Binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen zijn er eisen en aanbevelingen die bijdragen aan het verkleinen van het risico op geweld in de woonwijk. Het gaat dan met name om maatregelen in de openbare ruimte. Een voorbeeld daarvan is verlichting. Door goede verlichting lopen (potentiële) daders groter risico dat ze worden gezien, herkend, gestoord of aangehouden. Een ander effect is dat mensen vaker gebruik maken van de straat omdat de verlichting het veiligheidsgevoel vergroot. Hierdoor is er meer informele sociale controle en 'natuurlijke' surveillance (sociale ogen). De juiste straatverlichting geeft de wijk bovendien een betere uitstraling: het imago van de buurt wordt beter.

Verder wordt bij een nieuwbouwproject maar ook bij grootschalige renovatie in wijken onder meer gekeken naar de opzet van de wijk, de locatie van speelvoorzieningen en het gebruik van de openbare ruimte door verschillende gebruikersgroepen. Om escalatie te voorkomen kun je in het ontwerp van de wijk al goed nadenken hoe gebruikersgroepen zo weinig mogelijk overlast van elkaar ondervinden.

Personen tussen de 12 en 24 jaar blijken relatief vaak bij geweld in de woonwijk betrokken te zijn. Bovendien zijn er verschillende typen geweldplegers: de gemiddelde burger die emotioneel wordt en, soms onder invloed van alcohol of drugs, zijn zelfbeheersing verliest. Daarnaast heb je personen die zichzelf moeilijk beheersen en sowieso een sterke neiging tot agressief gedrag hebben. Ook heb je personen die plotseling kunnen exploderen in geweld als ze lang geprovoceerd of gefrustreerd worden. Tot slot heb je personen die bewust geweld en conflicten opzoeken.

Bron: Van Ham, T. en Ferwerda, H. (2010). Geweld in woonwijken: aard, omvang, achtergronden en mogelijkheden voor een aanpak. Bureau Beke.

1 Onbekenden wil zeggen; mensen die elkaar niet of alleen van gezicht kennen.

Het aanpassen van de fysieke omgeving kan soms bijdragen aan de voorkoming van geweld in de woonwijk. Overlastgevende hangjongeren zoeken overdekte plekken uit. Soms zo dicht bij de woning dat ze zelfs op de vensterbanken gaan zitten. Wanneer dat avond na avond plaatsvindt, kan een escalatie plaatsvinden met de bewoners die rustig in huis willen verblijven. In dergelijke gevallen kan gedacht worden aan het plaatsen van tuintjes met veel groen als scheiding tussen de openbare ruimte, het verwijderen van hekjes waarop wordt gezeten, het verwijderen van overkappingen tegen regen en het afschermen van trappenhuisen en galerijen voor onbevoegden.

WAT KUNNEN PROFESSIONELE PARTNERS DOEN?

Bij de aanpak van geweld in de woonwijk zijn vooral gemeente en politie aan zet. Maar ook jongerenwerk, OM en zorginstellingen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de probleemanalyse en het formuleren van een aanpak.

Een goede analyse van het probleem is belangrijk voor een succesvolle aanpak van geweld in de woonwijk. Immers, een groep jongeren die bewust bewoners provokeert, vraagt om een andere aanpak dan een emotionele burenruzie die uit de hand loopt. De aanpak van geweld in de woonwijk vraagt dus om maatwerk.

De Gebiedsscan Criminaliteit en Overlast kan uitkomst bieden bij de analyse van het probleem. De gebiedsscan bestaat uit het systematisch bijeenbrengen van beschikbare kennis en informatie over de criminaliteit en overlast in wijken. Daarbij wordt de straatkennis van de politie (wijkagenten) maar ook van bijvoorbeeld wijkbewoners, winkeliers, gemeentelijke diensten en woningcorporaties, gekoppeld aan geregistreerde (politie)gegevens over aangiftes en meldingen van delicten. Zo ontstaat een goed en onderbouwd beeld van belangrijke problemen, probleemlocaties ('hotspots') en probleemgroepen ('hot groups').

“Veilig wonen gaat verder dan een veilige woning. Op straat in je woonwijk ervaar je het veilige hang- en sluitwerk van je woning maar beperkt. Het veiligheidsgevoel op straat wordt vooral bepaald door de kans dat je de dader tegenkomt die eerder gewelddadig tegen je was. Doe dus ook het nodige aan het ‘hang- en sluitwerk’ van je woonomgeving. Bijvoorbeeld het in beeld brengen en integraal aanpakken van ‘geweldveelplegers’. Daarnaast moeten mensen die zich onveilig voelen daarover praten, in buurtvergaderingen of met een wijkagent”.

Peter Kortekaas, Commissaris van Politie en programmamanager Geweld, Politie Amsterdam-Amstelland

Bewoners spelen een belangrijke rol bij het aanpakken van geweld in de woonwijk. Zeker als het gaat om uit de hand gelopen burenruzies en kleine conflicten tussen bewoners en jongerengroepen. Bij milde conflicten kan Buurtbemiddeling² een geschikt instrument zijn om geweld-escalatie te voorkomen. Ook het instellen van gedragscodes, waarbij bewoners vrijwillig afspraken maken over gewenst en ongewenst gedrag in de wijk, kan helpen.

Bij ernstige incidenten is een stevige inzet nodig van gemeente, politie en justitie. Verscherpt toezicht op hotspots en een persoonsgerichte aanpak zijn dan goede mogelijkheden. De Dadergerichte Aanpak Geweld (DAG) is een specifieke toepassing van een persoonsgerichte geweldsaanpak; (potentiële) daders van geweld worden in de gaten gehouden en krijgen een behandeling op maat. Meer informatie over DAG staat op de website www.veiligheidshuizen.nl.

MEER INFO

Voorbeelden van hoe gemeenten problemen in woonwijken aanpakken, zijn terug te vinden in het dossier 'wijkinterventies' op de CCV-website.

² Buurtbemiddeling bestaat 15 jaar in 2011. Onderzoek van het CCV 'Buurtbemiddeling werkt!' wijst uit dat direct betrokkenen, wijkagenten en woonconsulenten vinden dat buurtbemiddeling werkt.

WONINGOVERVALLEN

Een woningoverval is niet de meest voorkomende, maar wel één van de meest ingrijpende vormen van criminaliteit en onveiligheid in de wijk. In 2010 waren er 767 overvallen op woningen. Overvallen op woningen zijn de meest gewelddadige overvallen: de kans op gewonden en doden is groter dan bij overvallen op bedrijven. De meeste overvallers (55%) komen binnen door gewoonweg aan te bellen. De overvallers kunnen zich voordoen als een bezorger van post of bloemen, ze vragen of ze gebruik mogen maken van het toilet of ze stellen zich voor als de nieuwe burens. Overvallers gaan dus geraffineerd te werk. Daarnaast wordt er ingebroken of ingeslopen, bewoners worden overrompeld of overvallers zijn bekenden van het slachtoffer.

WONINGOVERVALLEN EN HET PKVW

Een (woning)overval helemaal voorkomen, is helaas onmogelijk. Maar gemeenten, politie, woningcorporaties en bewoners kunnen wel veel doen om de kans op een overval te verkleinen, onder andere door de inzet van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen zijn er diverse eisen en aanbevelingen die eraan bijdragen om het risico op een woningoverval te verkleinen.

Zicht op de deur

Een van de eisen van het keurmerk is dat bewoners altijd kunnen zien wie er voor de deur staat. Bijvoorbeeld door glas in of naast de deur of een deurspion. Bij een wooncomplex wordt er gekeken naar het toegangsbeheer en het toezicht, bijvoorbeeld door de huismeester. Bewoners worden via informatiemateriaal en bij voorkeur door een bordje bij de entree geattendeerd dat ze geen andere mensen mee naar binnen laten lopen.

Verlichting

Verlichting bij de deur zorgt ervoor dat je de persoon kunt zien, voordat je besluit de deur te openen. Maar ook openbare verlichting vergroot de kans dat de dader door passanten wordt gezien.

Goed hang- en sluitwerk

Een van de technieken om binnen te komen met een overval is inbreken via ramen en deuren, bijvoorbeeld wanneer de bewoner niet opendoet. Het Politiekeurmerk zorgt ervoor dat bereikbare ramen en deuren minimaal drie minuten inbraakwerend zijn. Dit geeft de bewoner de gelegenheid 112 te bellen en burens te alarmeren.

Een slachtoffer van een woningoverval vertelt over de impact die de overval op haar leven heeft. “Na de overval heb ik een slot op mijn slaapkamerdeur laten zetten, omdat ik me toch nog steeds onveilig voelde in mijn eigen huis. Ik had wel een mobiel naast mijn bed liggen, maar ik bleef me maar onveilig voelen. Als er een geluidje was, dan zat ik recht overeind in bed. Nu met het slot erop heb ik, hoop ik, de tijd om te bellen, bijvoorbeeld als er een inbreker komt.”

Bron: website politie Noord-Oost Gelderland, www.nog.nl/overvallen

Groenbeheer

Het groenbeheer door huurders en eigenaren zorgt er voor dat er vanaf andere woningen of de straat zicht is op de voordeur. Op deze manier kan er sneller hulp worden ingeroepen.

Kierstandhouder

De kierstandhouder is per 1 augustus 2011 een eis in het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw. De kierstandhouder moet voldoen aan de SKG KE 573. Naar alle waarschijnlijkheid zal per 1 juli 2014 de kierstandhouder ook in het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw een eis zijn. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen geeft dus vooralsnog in de bestaande bouw als aanbeveling aan dat er een kierstandhouder wordt geplaatst bij de voordeur, tenzij er technische en/of functionele beperkingen zijn. Een voorbeeld hiervan is een gang die nagenoeg even breed is als de voordeur. De bewoner is dan niet in staat om door de ontstane kier te communiceren of een document aan te pakken. In dat geval heeft een kierstandhouder geen meerwaarde. Het beveiligingsinstrument is eenvoudig door bewoners te plaatsen, is aantrekkelijk geprijsd en in veel bouwmarkten te koop. Ook met een kierstandhouder is het belangrijk om eerst door het glas of deurspion te kijken wie er voor de deur staat, voordat de deur wordt opengedaan.

Vluchtmogelijkheid van de bewoner

Door een vluchtvriendelijke deur heeft een slachtoffer van een woningoverval meer kans om sneller te vluchten. De deur is bestand tegen inbraken, maar is zonder sleutel van binnen uit te openen. Deze vluchtvriendelijke deur is een aanbeveling voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen waar niet zomaar overheen gestapt mag worden.

Flyers en brochures

Het Politiekeurmerk heeft een uitgebreide brochurelijn die door professionele partners te bestellen is en door alle bezoekers van de website gratis te downloaden en te printen is. Een van de flyers gaat over het verkleinen van de kans op een woninginbraak, babbeltruc of woningoverval met daarin nuttige informatie en tips.

WAT KUNNEN PROFESSIONELE PARTIJEN DOEN?

Een integrale ketenaanpak waarbij gemeente, politie, OM, woningcorporaties en bewoners samenwerken, vormt de basis voor een goede aanpak van overvalcriminaliteit.

Als het gaat om preventie hebben professionele partijen de wijkbewoners nodig. Bewoners betrekken kan door goede voorlichting en communicatie, bijvoorbeeld door partners als buurtpreventieteams, woningcorporaties, de brandweer en de wijkagent. Zij kunnen mensen bewust maken van onveiligheid in de wijk door te vertellen over onderwerpen als inbraak, babbeltrucs en woningovervallen, zonder ze onnodig angstig te maken.

Mocht het tot een overval komen, dan zijn gemeente, politie en OM belangrijke partners bij de aanpak van (potentiële) daders. Veel overvallers hebben eerder een misdrijf gepleegd en zijn bekenden van de politie.

Het aantal gepleegde woningovervallen is tot en met 2009 gestaag toegenomen. In 2009 waren er 841 overvallen op een woning. 2010 laat een afname zien van circa 10%, waardoor het aantal woningovervallen op 767 komt. Bij woningovervallen wordt bij de slachtoffers een onderscheid gemaakt naar senioren, bewoners met een ondernemersbelang en een groep overige particulieren. Ongeveer 25% van de woningovervallen vindt plaats in het criminele circuit. De meeste overvallen komen voor bij de categorie 'overige particulieren'. De typen woningen die het vaakst worden overvallen zijn rijtjeshuizen en flats. Daarna volgen de vrijstaande huizen en appartementen. Deze gegevens zijn niet relatief; ze zijn niet afgezet tegen het aantal woningen dat Nederland per type kent.

Circa 63% van de woningen wordt overvallen tussen 17:00 en 02:00 uur. De piek (circa 26%) ligt tussen 20:00 en 23:00 uur. Een waarschijnlijke verklaring voor het 'populaire' tijdstip tussen 20:00 en 23:00 uur is het feit dat bewoners 's avonds vaker thuis zijn dan overdag. Per regio kunnen exacte cijfers verschillen. Om deze reden is een analyse per regio belangrijk voor een succesvolle aanpak van overvalcriminaliteit.

Bron: KLPD-IPOL 2011: analyse van circa 200 woningovervallen

Bovendien is door de shortlistmethodiek¹ duidelijk of en welke criminele groepen er zijn in een gemeente. Gebruik deze kennis om (potentiële) daders in de gaten te houden en aan te pakken. Zorg ervoor dat de motivatie voor een dader om een overval te plegen (zoals verslaving, vergelding in het criminele circuit, snel geld) wordt weggenomen. Het Veiligheidshuis² is daarin een belangrijk instrument.

Professionals als gemeenten en woningcorporaties moeten er voor zorgen dat bewoners op de hoogte zijn van het RAAK principe (Rustig blijven, Accepteren, Afgeven en - wanneer het geen gevaar oplevert - Kijken) zodat als er sprake is van een overval de bewoners weten hoe te handelen. Verder: verleen nazorg aan de slachtoffers en informeer de buurt over de overval en preventieve maatregelen. Investeer in het afpakken van de buit van daders, mocht de overval succesvol zijn geweest.

Ook is het belangrijk om aan (potentiële) daders te communiceren dat een overval niet loont: communiceer bijvoorbeeld wanneer een overval is mislukt, dat de buitopbrengst zeer gering is, dat de strafeisen zijn verhoogd en dat ze in de gaten worden gehouden, bijvoorbeeld door camera's.

MEER INFO

Meer informatie over de lokale, regionale en landelijke aanpak van overvallen staat in het dossier 'overvalcriminaliteit' op de website van het CCV: www.hetccv.nl.

1 Alle regiokorpsen van politie en veel gemeenten in Nederland maken gebruik van de shortlistmethodiek of groepsaanpak. Voor deze methode wordt gebruikt gemaakt van de 'shortlist groepsriminaliteit' en worden problematische jeugdgroepen in beeld gebracht en onderverdeeld in hinderlijke, overlastgevende of criminele jeugdgroepen.

2 Het veiligheidshuis is een lokaal of regionaal samenwerkingsverband van verschillende veiligheidspartners, gericht op een integrale, probleemgeoriënteerde aanpak van criminaliteit en het bevorderen van sociale zekerheid. Drie kernthema's spelen een rol: veelplegers, huiselijk geweld en risicojeugd.

SPECIALE DOELGROEPEN

STUDENTEN EN HET PKVW

Studentenhuysvesting is in veel universiteits- en hogeschoolsteden een belangrijk onderwerp. Niet alleen omdat het aantal studenten per jaar toeneemt en dit om specifieke huisvesting vraagt, maar ook omdat deze groep kwetsbaar is als het gaat om woninginbraken.

Studenten hebben over het algemeen niet veel geld in huis, maar wel verhandelbare spullen zoals laptops, smartphones en andere gadgets. Door een grote inloop van mensen in een studentencomplex en een tekort aan preventieve maatregelen, is het vaak erg eenvoudig om een inbraak te plegen in een studentenwoning. Daarnaast komt insluiping veelvuldig voor. Toch kunnen studentenwoningen het Politiekeurmerk Veilig Wonen krijgen. Soms is er sprake van kamerbewoning in een klein compartiment, met gezamenlijk gebruik van faciliteiten. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen stelt dat indien er maximaal vier kamers in een unit liggen er certificaten Beveiligde Woning mogen worden afgegeven als de unit voldoet aan de geldende eisen.

WAT KUNNEN PROFESSIONELE PARTIJEN DOEN?

Het is zowel de taak van de verhuurder als de gemeente om een veilige woonomgeving voor studenten tot stand te brengen. Van de verhuurder mag verwacht worden dat de woning in ieder geval van goed hang- en sluitwerk is voorzien. De gemeente is verantwoordelijk voor het inrichten van de openbare ruimte.

Bij verschillende verhuurders is het toegestaan dat bewoners zelf voorzieningen aanbrengen om hun woning op PKVW-niveau te beveiligen. Dit is de zogenoemde ZAV-regeling (Zelf Aangebrachte Voorzieningen). De verhuurder is hierin ondersteunend en heeft hiervoor vaak budget beschikbaar. Wanneer er behoefte is onder studenten om collectief onderdelen van de woning op PKVW-niveau te brengen, kan de verhuurder dit vaak tegen lagere kosten realiseren. De kosten die de verhuurder voor het aanbrengen van de beveiliging maakt, kunnen eventueel verwerkt worden in een lichte huurstijging.

In de praktijk zie je dat panden waarvan de nieuwe bestemming nog niet duidelijk is (renovatie of sloop), beschikbaar worden gesteld voor tijdelijke studentenhuysvesting. Deze verouderde panden voldoen vaak niet aan de veiligheidsnormen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Wanneer in die gevallen niet het volledige certificaat kan worden afgegeven, dan zijn er nog voldoende maatregelen te treffen die voor een veiliger woonomgeving zorgen.

Niet alleen fysieke beveiliging verbetert de veiligheid van studentenwoningen, ook studenten bewust maken van de risico's van hun eigen gedrag kan daaraan bijdragen. Het is belangrijk dat zij er bijvoorbeeld niet blind op vertrouwen dat anderen de voordeur altijd goed op slot doen. Ook moeten zij consequent waardevolle goederen uit het zicht opbergen en hun kamer goed afsluiten. Deze bewustwording vereist continu aandacht, omdat gedragsaanpassing bij studenten moeilijker te bewerkstelligen is dan bij bewoners van reguliere huisvesting, onder andere doordat studenten veel verhuizen.

MEER INFO

Organisatorische maatregelen:
www.politiekeurmerk.nl/consument/preventietips.

De afgelopen jaren heeft Stichting Studentenuysvesting (SSH) diverse nieuwe studentencomplexen gerealiseerd in Utrecht, waar de woningnood onder studenten nog steeds erg hoog is. De woningen in een aantal van deze complexen zijn voorzien van een PKVW-certificaat Beveiligde Woning. Uit de praktijk blijkt dat het soms lastig is een heel complex te certificeren, doordat de grond rondom complexen vaak aan een derde partij toebehoort. In het ontwerp is rekening gehouden met de ontsluiting van woningen in het gebouw. Met minimale middelen zijn hele verdiepingen toegankelijk gemaakt voor uitsluitend de bewoners die daar wonen. Dergelijke middelen moeten ervoor zorgen dat de sociale controle onder deze huurders vergroot wordt. Naast de PKVW-eisen investeert SSH extra in veiligheid, zo is er in de grotere complexen cameratoezicht aanwezig.

“Voor een veilige leefomgeving staat een gecertificeerde woning alleen niet garant. Hiervoor zijn zowel SSH als de huurder verantwoordelijk. Door huurders te informeren over wat zij kunnen doen om diefstal en onveilige situaties tegen te gaan creëer je bewustwording en begrip.”

Arnold Nieuwendijk, projectleider Vastgoed bij SSH te Utrecht

SENIOREN EN HET PKVW

Ongeveer 80 procent van de ouderen blijft tot hun dood in de eigen woning wonen. Het overheidsbeleid is er ook steeds meer op gericht dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en niet hun oude dag slijten in verzorgingstehuizen. Veiligheid is een absolute voorwaarde om ervoor te zorgen dat ouderen actief mee blijven doen in de samenleving. Helaas voelen veel senioren zich wel eens onveilig. Hierdoor gaan ouderen minder de straat op en worden zij in hun vrijheid van handelen beperkt.

Veel ouderen moeten beter worden voorgelicht over de maatregelen die ze kunnen nemen om hun woning te beveiligen. En over oplichting aan de deur, door tips te geven hoe ze dit kunnen voorkomen. Bijvoorbeeld door vreemden niet zomaar binnen te laten, nooit je pincode af te staan en alert en bedachtzaam te zijn op smoesjes. De gemeente, politie en woningbouwcorporaties moeten hiervoor de handen ineenslaan en regelmatig voorlichtingsavonden organiseren in de wijk. Wijkberaden kunnen daarbij een rol spelen. En via welzijnsinstellingen en buurthuizen kunnen ouderen elkaar informeren en voorlichten over veilig wonen. De praktijk laat zien dat op dergelijke bijeenkomsten bewoners zelf vaak bruikbare tips voor elkaar hebben.

WAT KUNNEN PROFESSIONELE PARTIJEN DOEN?

Gemeenten kunnen in samenwerking met politie, brandweer, woningcorporaties, Verenigingen van Eigenaren, ouderenbonden en vrijwilligersorganisaties samenwerken om de senioren voor te lichten over onderwerpen als inbraken, babbeltrucs en woonoverlast. Deze professionele partijen kunnen senioren ervan doordringen dat ze zelf veel aan hun eigen veiligheid kunnen bijdragen, zonder dat ze angstig hoeven te zijn.

In de brochure 'Senioren en Veiligheid, wat u zelf aan veiligheid kunt doen' krijgen lezers een toelichting op PKVW-maatregelen om inbraken te voorkomen en leren ze hoe om te gaan met onbekenden aan de deur. Ook biedt de brochure tips voor veiligheid op straat en handige telefoonnummers. De brochure 'Senioren en Veiligheid' kan in de CCV-webwinkel besteld worden voor verdere verspreiding.

"Ik ben na het overlijden van mijn man gaan samenwonen met een goede vriendin die eveneens weduwe geworden is. Behalve de gezelligheid, kunnen we op deze manier ook voor elkaar zorgen als dat in de toekomst nodig wordt en we voelen ons samen veiliger en prettiger".

Deelnemster CDA-congres, 18 februari 2011 Heerhugowaard

Wonen in een veilige woning en woonomgeving dat is 'veilig zijn' en 'zich veilig voelen'. Nu steeds meer senioren langer in de eigen woning blijven wonen, hebben zij meer aandacht voor 'handige' tips en aanpassingen, maar zal ieder ook alert moeten blijven op wie zij toegang tot hun woning of het wooncomplex geven. Eigen verantwoordelijkheid en aandacht voor 'veiligheid' is noodzakelijk. Bouwkundige en -technische aanpassingen uit Woonkeur, het tijdig (laten) aanbrengen van noodzakelijke persoonsgebonden voorzieningen en tips uit het Politiekeurmerk Veilig Wonen kunnen door senioren ingezet worden om de veiligheid in en om de woning te vergroten. Maar vooral de 'eigen' houding is van groot belang, daarom adviseren wij: controleer gegevens, vraag zo nodig aanvullende informatie, blijf kalm en wees alert. Bij twijfel houdt u uw deur gesloten.

Juanita Bouman, adviseur belangenbehartiging, ANBO (onafhankelijke belangen- en emancipatieorganisatie voor senioren in Nederland)

MEER INFO

Senioren & veiligheid:
www.politiekeurmerk.nl/consument/senioren_en_veiligheid

WOONOVERLAST EN VERLOEDERING

Eén op de drie Nederlanders heeft wel eens met woonoverlast te maken gehad. De overlast die bewoners daarvan ervaren, kan verschillende oorzaken hebben. Een afwijkende leefstijl van bewoners kan bijvoorbeeld botsen met die van anderen en de omgang van bewoners kan bemoeilijkt worden door psychische aandoeningen of verslavingsproblematiek. De woning kan oneigenlijk gebruikt worden, waardoor mensen zich minder verantwoordelijk voelen voor hun eigen woning en de omgeving. Idealiter lossen bewoners die last hebben van elkaar, hun geschillen onderling op. Maar in bepaalde gevallen kunnen, durven of willen ze dat niet. Structurele woonoverlast kan van invloed op de gezondheid zijn en stress veroorzaken. Daarbij komt dat bewoners zich niet meer veilig voelen in hun eigen huis. In een woonomgeving waar vernielingen zijn toegebracht aan gebouwen en straatmeubilair en waar deze vernielde goederen niet op korte termijn zijn gerepareerd, worden bepaalde individuen sneller verleid om criminele activiteiten te ondernemen. Zoals straatroof, geweldpleging en diefstal.¹

WOONOVERLAST EN HET PKVV

Preventieve maatregelen om woonoverlast tegen te gaan, zijn een belangrijk element van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Te denken valt aan schuine postvakken zodat er geen rommel bovenop gelegd kan worden, voldoende prullenbakken, antigraffiti-coating of het laten begroeien van muren en elektrahuisjes om graffiti tegen te gaan.

Bij het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw is het beheerplan bij woongebouwen een eis en het beheerplan voor de woonomgeving is als aanbeveling meegenomen. Voor de bestaande bouw is het beheerplan voor zowel het complexniveau als voor de woonomgeving een eis. Het beheerplan bevat afspraken hoe bewoners, de huismeester en professionele partners zoals de woningcorporatie en de gemeente zorg dragen voor een 'schone, hele en veilige woonomgeving'. Gesignaleerde vervuiling, vernielingen en defecten aan bijvoorbeeld verlichting moeten worden gemeld. Dat reparaties daadwerkelijk worden verricht, moet worden gecontroleerd. Ook het bijhouden van de groenvoorziening zodat zichtlijnen in stand blijven, levert een bijdrage aan de veiligheid in de woonomgeving.

Het beheerplan kan worden uitgebreid met afspraken op het gebied van sociale woonoverlast, zoals gedragsregels. Wanneer de woonoverlast toeneemt of de gevaarstelling voor de omgeving groter wordt, is de huismeester of de Vereniging van Eigenaren niet meer de vanzelfsprekende partij om contact mee op te nemen. Deze zaken dienen snel door veiligheidsprofessionals te worden opgepakt en afgehandeld. Ook hierover kunnen in een beheerplan afspraken worden vastgelegd.

WAT KUNNEN PROFESSIONELE PARTIJEN DOEN?

Door tijdig overlastsituaties te signaleren en bespreekbaar te maken, kan in een vroegtijdig stadium een interventie worden gepleegd. Hierbij is over het algemeen geen inzet van veiligheidsprofessionals noodzakelijk; de bewoners lossen het probleem onderling, zelfstandig of door tussenkomst van buurtbemiddeling op.

Nederland telt ongeveer 150 buurtbemiddelingsprojecten in 164 gemeenten. Van het totaal aantal door buurtbemiddeling opgepakte zaken wordt 65% naar tevredenheid opgelost.² Buurtbemiddeling wordt ingezet in een vroeg stadium van de overlast of problemen. Vrijwilligers die zijn opgeleid voor buurtbemiddeling, proberen partijen met elkaar in contact te brengen zodat de problemen in goed overleg kunnen worden opgelost. Het voordeel van deze werkwijze is dat mensen zelf verantwoordelijk zijn voor de oplossing van het conflict en dat escalatie kan worden voorkomen.³

Voordelen van tegengaan woonoverlast

Door woonoverlast structureel aan te pakken, worden wijken prettiger en veiliger om in te wonen. Bewoners waarderen de toegenomen leefbaarheid van de wijk. Gemeenten en woningcorporaties die een bijdrage leveren in de aanpak van woonoverlast krijgen hierdoor een beter imago. In wijken waar woonoverlast adequaat wordt aangepakt, verbetert ook de subjectieve veiligheidsbeleving van bewoners. Een ander belangrijk voordeel is dat door tegengaan van overlast en verloedering beschadigingen aan publieke middelen en bijkomende onkosten worden voorkomen.

1 Onderzoek Broken-Windowstheory, veldexperimenten in Groningen, Lindenberg, Steg en Keizer 2008.

2 Benchmark Buurtbemiddeling 2009, door 97 projecten werden gegevens aangeleverd. Er kwamen in totaal 9.200 meldingen binnen. Daarvan waren 7.600 zaken geschikt voor BB. Gemiddeld kwamen er in een gemiddelde gemeente van 75.000 inwoners zo'n 95 meldingen binnen. Hiervan werden gemiddeld 78 meldingen afgehandeld door buurtbemiddeling waarvan tweederde werd opgelost.

3 <http://www.hetccv.nl/instrumenten/Buurtbemiddeling/index>

Wanneer bewoners zich niet meer laten aanspreken op woonoverlast en de inzet van buurtbemiddeling niet meer werkt, is het de taak voor de professionals om de regie over te nemen. Belangrijk is dat afspraken worden gemaakt wie de klachten bij een situatie van woonoverlast verzamelt, de woningeigenaar, de gemeente of de politie. Door de ervaren woonoverlast structureel te blijven melden, kan een gedegen dossier van een overlastsituatie worden opgebouwd. Dit dossier kan vervolgens als bewijsmateriaal worden gebruikt bij (juridische) stappen tegen de veroorzaker van de woonoverlast. Het is belangrijk een dwangmiddel toe te passen dat zich goed leent voor de betreffende overlastsituatie. Het doel zal altijd moeten zijn de overlast te laten ophouden, zodat er weer een (prettig) leefbaar klimaat ontstaat en het gevoel van veiligheid toeneemt bij bewoners die de overlast hebben ervaren. De handreiking *Aanpak Woonoverlast en Verloedering*, die de VROM-Inspectie⁴ in mei 2010 heeft uitgebracht, verstrekt voorbeelden van de aanpak van diverse vormen van woonoverlast en de rol die partijen in deze aanpak spelen. Ook gaat de handreiking in op de wetgeving die kan helpen bij de handhaving van zware vormen van woonoverlast.

Wanorde verspreidt zich

Om norm- en regelovertredend gedrag te voorkomen wordt nu vaak eenzijdig vertrouwd op het afschrikwekkende effect van sancties. Beleidsmakers moeten echter de invloed van de omgeving niet uitvlakken. Dat schrijft onderzoeker Kees Keizer van de Rijksuniversiteit Groningen in diverse publicaties. Door de juiste omgeving te scheppen, kun je volgens hem de invloed van regels enorm vergroten.

Uit zijn onderzoek naar normovertredend gedrag (zoals bijvoorbeeld graffiti spuiten en rommel op straat achterlaten) blijkt dat dit niet alleen dit gedrag, maar ook ander normovertredend gedrag in de hand werkt. Zo liet één van de experimenten in het onderzoek zien dat rommel op straat zelfs stelen in de hand werkt. Het bevestigde de kern van de Broken Windows-theorie: wanorde verspreidt zich.

Een regel heeft meer invloed als mensen zich onderdeel voelen van de gemeenschap waarvoor deze norm geldt. “Daarom is het verstandig om als beleidsmaker de groepsidentiteit van burgers te benadrukken en de gemeenschapszin te stimuleren”, zegt Keizer. “Als je de burens niet kent, is het makkelijker om een blikje op straat te gooien dan wanneer je weet wie er in de straat wonen. Er is een sociale context nodig willen mensen zich aan regels houden.”⁵

“Skaeve Huse”

Gemeenten beschikken over de bevoegdheden en middelen om Skaeve Huse te realiseren; een sobere één-persoonswooneenheid waarin personen gehuisvest kunnen worden die in een andere woonomgeving overlast veroorzaken en niet geholpen willen of kunnen worden binnen het autonome hulpverleningsaanbod. Door het ‘Nimby’⁶ effect blijkt het voor gemeenten moeilijk vaste locaties te vinden voor Skaeve Huse. Echter, door een integrale aanpak van ketenpartners uit het publieke en private domein, aangevuld met de wil om woonoverlast terug te dringen, kunnen met Skaeve Huse grote stappen worden gezet om woonoverlast tegen te gaan.

MEER INFO

Voor meer informatie over woonoverlast en verloedering, huisjesmelters, zelfredzaamheid van burgers of initiatieven om geweld tegen te gaan, kunt u kijken op www.hetccv.nl. Raadpleeg daar de volgende dossiers:

- Woonoverlast
- Buurtbemiddeling
- Geweld

“Overheden treden harder en vaker op ‘achter de voordeur’ om verloedering, burenruzies en ernstige overlast aan te pakken. Binnen de strijd tegen overlast bestaat een keur van (juridische) instrumenten: van buurtbemiddeling tot woningsluiting en van bestuurlijke boete tot ontbinding van de huurovereenkomst. Soms weten instanties niet wat ze kunnen of moeten doen of gaan zij over de schreef bij de aanpak van ‘Tokkies’. Om gemeenten en verhuurders te helpen zijn alle instrumenten overzichtelijk op een rij gezet in de Handreiking Aanpak Woonoverlast en Verloedering 2010 (update zomer 2011).”

Michel Vols, onderzoeker bij het Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid van de Rijksuniversiteit Groningen.

4 <http://www.hetccv.nl/binaries/content/assets/ccv/dossiers/samenleven-en-wonen/woonoverlast/0179-Handreiking-Aanpak-woonoverlast-en-verloedering.pdf>

5 Bron: *Secondant 2*, uitgave april 2009, p.15, Interview gedragswetenschapper Kees Keizer over relatie wanorde en misdaad.

6 Nimby: Not In My Back Yard. Het fenomeen dat mensen de noodzaak van een overheidsregeling wel zien, maar deze niet dicht bij hun woning willen hebben.

STEDENBOUWKUNDIGE RANDVOORWAARDEN

S1	(AANBEVELING) WONINGDIFFERENTIATIE	28
S2	(AANBEVELING) BOUWHOOGTE EN SCHAAL	29
S3	(AANBEVELING) AANSLUITING OP OMLIGGENDE BEBOUWING	30
S4	(AANBEVELING) WIJKONTSLUITING	31
S5	ROUTES LANGZAAM VERKEER	32
S6	VERKAVELING EN ACHTERPADEN	34
S7	(AANBEVELING) RECREATIE EN ONTSPANNING	35
S8	(AANBEVELING) WIJKVOORZIENINGEN	36
S9	(AANBEVELING) PUBLIEKSTREKKENDE VOORZIENINGEN	38

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden. Aanbevelingen mogen, op verzoek van de opdrachtgever, mee beoordeeld worden. Aanbevelingen die goed opgevolgd worden kunnen bijdragen aan op maat gesneden oplossingen in de wijk. Vanuit het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt dan ook sterk aanbevolen om de aanbevelingen goed door te nemen en om een keuze te maken welke aanbevelingen relevant zijn voor de desbetreffende nieuwbouwwijk.

S1 (AANBEVELING) WONINGDIFFERENTIATIE

WAT Het woongebied is gevarieerd en bewoners kunnen zich met het woongebied identificeren.

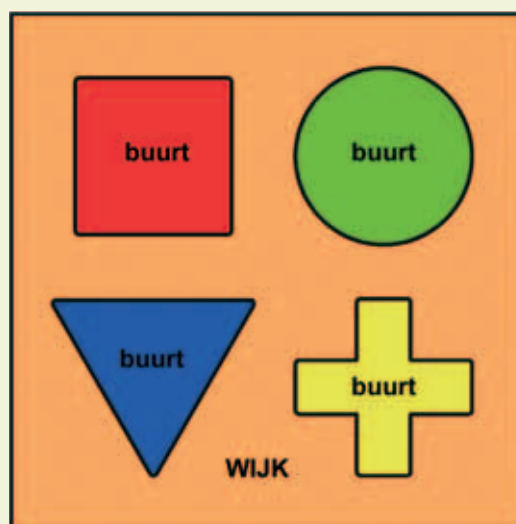
HOE

- Er is variatie in woningen (woningtype, woninggrootte, prijsklasse, eigendom, bouwhoogte) en daarmee variatie in doelgroepen in de wijk.
- Variatie bestaat uit homogene clusters woningen.

Grote wijken met eenzelfde karakter lopen meer risico op een slecht imago. Door het creëren van homogene buurten in een heterogene wijk, kunnen alle voorzieningen aanwezig zijn zonder dat de wijk als geheel een (negatief) stempel krijgt. Het is prettiger leven in een buurt waar mensen wonen met eenzelfde leefstijl en eenzelfde expressie van status. Daarbij zijn langzame, niet te abrupte overgangen van de ene buurt naar de andere aan te raden (geen grote 'sprongen' in het karakter van buurten). Woningdifferentiatie helpt bij de aanpak van vandalisme, inbraken en woonoverlast. Woningdifferentiatie draagt eraan bij dat bewoners zich meer betrokken voelen bij hun buurt. Daardoor wordt de wijk minder aantrekkelijk voor inbrekers en voor potentiële daders van andere delicten.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Uit de praktijk van het Politiekeurmerk Veilig Wonen blijkt dat ontwerpers van een wijk bij beoordeling van aanbeveling S1 vooral naar woningtype en prijsklasse kijken. De nieuwe bewoners zijn immers nog niet bekend. Richtlijn is dat, afhankelijk van de grootte van een wijk, een homogene buurt bestaat uit twintig tot honderd woningen. Bij grotere nieuwbouwwijken is de richtlijn voor een homogene buurt 10% van de omvang van een wijk. In grote wijken zijn grotere clusters meer vanzelfsprekend. Bij kleinere projecten (tot circa honderd woningen) hoeft binnen het project geen variatie te bestaan. Het project is dan te zien als een homogene buurt in relatie tot het totale woongebied. In het totale woongebied moet dan wel variatie aangebracht zijn om aan de aanbeveling te voldoen. In kleinere kernen ligt meer gevarieerde bouw, ook binnen een project, voor de hand.

(AANBEVELING) BOUWHOOGTE EN SCHAAL S2

WAT Bewoners voelen zich niet verloren temidden van anonieme bouwmassa's.

- HOE**
- Woongebouwen zijn niet hoger dan vijf bouwlagen. Mits beperkt toegepast zijn hogere woongebouwen als stedenbouwkundige accenten toegestaan. En het juiste beheer wordt ingezet.
 - Bij laagbouw zijn maximaal twintig woningen aaneengesloten.

Zie ook S6, K4, G1, G13

Als een groot aantal bewoners een grootschalig complex of een zeer lange rij woningen deelt, leidt dit dikwijls tot anonimiteit en geringe betrokkenheid bij de wijk. Bewoners kennen en herkennen elkaar niet. Betrokkenheid zorgt voor minder vandalisme, minder woonoverlast en een veiliger gevoel omdat mensen zich meer betrokken voelen bij een buurt die goed toegankelijk is. Hierover vindt u meer informatie in de themapagina's Woonoverlast en verloedering op pagina 24.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Bij het bepalen van de optimale omvang van een gebouw, complex of rij woningen, is uitgegaan van (maximaal) honderd wooneenheden in een gebouw en twintig woningen in een rij. De omvang van parkeergarages en bergingscomplexen heeft een belangrijke rol gespeeld bij het bepalen van deze omvang. Een groot gebouw betekent immers ook een grote garage en een groot bergingscomplex. Deze ruimten worden als onaangenaam ervaren in het gebruik. De eisen G1, G7 en K4 hebben een relatie met dit principe.

Gestapelde bouw

Hoewel aanbeveling S2 uitgaat van maximaal vijf bouwlagen, speelt de hoogte van een gebouw een kleinere rol in een appartementencomplex met een centrale hal en een gering aantal appartementen per verdieping, dan in een flat. De kans dat mensen elkaar kennen en herkennen is in een klein appartementencomplex veel groter dan bijvoorbeeld in galerijflats. Bewoners van hogere verdiepingen voelen zich doorgaans minder betrokken bij de openbare ruimte rond een gebouw. Daarnaast is het zo dat galerijen of corridors in woongebouwen met maximaal tien een-

Grootschalig woongebouw betekent veelal mindere sociale cohesie

heden per ontsluitingszijde overzichtelijker zijn. Bewoners herkennen elkaar en weten, bij wijze van spreken, wie bij welke deur hoort. Ongevenste bezoekers vallen op. De kans op verloedering in een wijk met veel hoogbouw is groter. Als stedenbouwkundige accenten of markant punt zijn hogere gebouwen goed te verdedigen.

Laagbouw

Hoewel aanbeveling S2 bij laagbouw uitgaat van woonblokken van maximaal twintig woningen lang, gaat de voorkeur uit naar blokken van maximaal tien woningen aaneengesloten. Dit houdt onder andere verband met de gewenste lengte van achterpaden. Bij rijen langer dan tien woningen moet rekening worden gehouden met een andere constructie van het achterpad, bijvoorbeeld een breder achterpad of een doodlopend achterpad.

In kleine woongebouwen kennen bewoners elkaar

S3 (AANBEVELING) AANSLUITING OP OMLIGGENDE BEBOUWING

WAT Het nieuwe woongebied sluit aan bij bestaande wijken in de bebouwde kom.

- HOE**
- De overgang van bestaand naar nieuw woongebied wordt overzichtelijk en attractief vormgegeven door:
 - herkenbare en aantrekkelijke entrees van het woongebied in het zicht van woningen;
 - het bundelen van verkeersstromen, zodat informeel toezicht op toegangsroutes ontstaat;
 - het ontbreken van 'niemandsland' en het ontbreken van ruimtelijke barrières zoals een spoorlijn, autosnelweg of geluidwerende voorzieningen. De maximale afstand tussen bestaand en nieuw woongebied is honderd meter.

Zie ook K5

Aanbeveling S3 is gericht op het voorkomen van niemandsland: een anoniem gebied waarop omwonenden geen (toe)zicht hebben. Er is geen sociale controle. Omwonenden gaan deze plekken mijden, waardoor de sociale controle nog meer afneemt. Omwonenden zullen gebruik maken van de auto om dit soort overgangsgebieden te passeren. Niemandsland ontstaat bijvoorbeeld als 'groen' als buffer tussen woonwijken wordt gelegd. Ook kunstwerken (geluidwerende voorzieningen) langs wegen en kantorenparken tussen woonwijken, kunnen niemandsland vormen, evenals braakliggende terreinen of terreinen waar gesloopt is. Door nieuwe wijken te laten aansluiten bij de omliggende bebouwing, kan vandalisme worden voorkomen en voelen omwonenden zich veiliger. Aansluiting op omliggende bebouwing maakt een wijk of een gebied toegankelijk.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Aanbeveling S3 is van toepassing op gebieden of plekken waar bewoners en bezoekers van de wijk doorheen moeten, bijvoorbeeld om voorzieningen, het centrum of andere delen van de wijk te bereiken. Het kan hierbij ook gaan om nachtroutes voor langzaam verkeer van en naar de wijk. Als er een goed alternatief is voor routes door dit soort gebieden, is deze aanbeveling niet van toepassing op groenzones en parken met een recreatieve functie. Bewoners en bezoekers kiezen dan zelf voor het gebruik van zo'n gebied. In veel gevallen gaat aanbeveling S3 dus over de vormgeving van de ontsluiting en de entree van een wijk, waarbij speciale aandacht uitgaat naar langzaam verkeer. Er mogen geen ruimtelijke barrières zijn, die het zicht vanuit de omringende bebouwing beperken. Een sociaal veilige route kan worden gemaakt door verkeersstromen te bundelen. Meer mensen op straat betekent meer sociale controle. Aandachtspunten vormen gebieden in en rond een wijk die langere tijd geen functie hebben. Door vervuiling en brandstichting kan dit soort gebieden een negatief stempel op de wijk drukken. Braakliggende gebieden moeten zo snel mogelijk een definitieve bestemming krijgen of desnoods tijdelijk worden ingericht. De gemeente kan bijvoorbeeld het braakliggend terrein tijdelijk uitgeven aan bewoners, ondernemers of kunstenaars met hun ateliers. Met als doel om buurtcontacten en activiteiten te stimuleren en overlast en verloedering tegen te gaan.

Twee opties voor nieuwbouw: wijk A is de goede keuze. Hierbij is integratie in bestaand stedelijk gebied. Wijk B is afgesneden van de bestaande wijk door spoorlijn, braakliggend terrein en autosnelweg.

(AANBEVELING) WIJKONTSLUITING S4

WAT Het aantal ontsluitingen van de woonwijk is beperkt.

HOE • Het aantal ontsluitingen voor 'gemotoriseerd verkeer' van de woonwijk bedraagt per 500 woningen maximaal 2 ontsluitingen.

Een veilige wijk in een veilige gemeente: daar draait het om. Door bundeling van verkeersstromen (het beperken van de toegankelijkheid van een wijk) ontstaat meer sociale controle. Prettig voor de bewoners (zie ook S3) maar onhandig voor daders, want die maken een grotere kans op herkenning. Door het aantal doorgaande verkeersstromen te beperken, is een wijk minder aantrekkelijk voor potentiële daders: het aantal vluchtwegen neemt immers af. Het gevolg is minder criminaliteit.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Een wijk is een eenheid van 500 tot 3.000 woningen, afhankelijk van de grootte van de gemeente. Binnen een wijk bestaan meerdere buurten. Deze zijn te herkennen aan clusters van type woningen en verschillen in ruimtelijke opbouw. Buurten bestaan dikwijls uit een klein cluster van straten. De grootte van buurten is, evenals de grootte van wijken, sterk afhankelijk van de omgeving. In een stedelijke omgeving bestaat een buurt uit 100 tot 500 woningen. In een kleinere kern kan een buurt bestaan uit 20 tot 100 woningen. Wat in elk geval van belang is dat partijen tijdig met elkaar overleggen over de ontsluiting van een wijk. Daarbij moeten de partijen kijken naar de volledige stedenbouwkundige

opzet van de wijk. Hierbij worden vaak minimaal twee toegangswegen geëist. Dit om de bereikbaarheid van de wijk voor hulpdiensten te garanderen. Door het plaatsen van een klappaaltje in de tweede toegangsweg, is het soms mogelijk voor normaal verkeer slechts één toegangsweg te hebben, terwijl de wijk toch altijd bereikbaar is voor hulpdiensten. Deze aanbeveling geldt niet bij inbreiding in een woongebied, bijvoorbeeld na het slopen van een aantal woningen of een school.

Inbreidingslocatie

Het volledige eisenpakket is voor de nieuwbouw van toepassing op uitbreidingswijken en grotere inbreidingslocaties (> 100 woningen). Bij kleinere inbreidingslocaties kunnen de stedenbouwkundige randvoorwaarden niet van toepassing worden verklaard. Voorbeelden hiervan zijn een appartementencomplex of een nieuw blok eengezinswoningen in een bestaande woonwijk. Het is aan te bevelen dit in de planfase aan de Landelijke beoordelingscommissie voor te leggen. Hierbij is het ook van belang dat de eis O1 (openbare verlichting) op haalbaarheid wordt getoetst. De eis O2 (parkeren in de open lucht) dient binnen de kaders van het plan meegenomen te worden. Dit is maatwerk. Het is belangrijk om van te voren al duidelijk te hebben op welke wijze bepaalde S- en O-eisen al dan niet ingevuld moeten worden.

Ontsluiting van de wijk is duidelijk vormgegeven

1 Onder gemotoriseerd verkeer worden auto's en motoren verstaan.

S5 ROUTES LANGZAAM VERKEER

WAT Routes voor langzaam verkeer zijn sociaal veilig.

HOE

- Sociaal veilige routes
 - Op tenminste één van de routes vanuit het woongebied naar essentiële functies en voorzieningen in de wijk (winkels, school, openbaar vervoer, parkeren, wijkcentrum) bestaat, binnen een afstand van 75 meter van woningen, zicht op deze route.
- Sociaal minder veilige routes
 - Op alternatieve/recreatieve routes wordt geen openbare verlichting aangebracht. Dit wekt slechts de schijn van veiligheid.
- Sociaal minder veilige routes naar een functionaliteit

Dit zijn routes die leiden naar een functionaliteit die niet (makkelijk) op een andere wijze kan worden bereikt zoals een evenement in een bos of park. Er is een beleidsplan en onderhoudsplan waarin onderstaande is vastgelegd.

 - Indien verlichting wordt toegepast dient aan de onderstaande voorwaarden te worden voldaan.
 - Daar waar mogelijk, is er aan iedere zijde van de route een overzichtelijke zone (berm) van vier meter breed, waarbij rekening wordt gehouden met een verlichte bermfactor over een breedte van drie meter. Hierbij kunnen de onderstaande luxwaarden met maximaal 50% worden verlaagd.
 - Bij een combinatie van lage en hoge begroeiing dient er een gegarandeerde overzichtelijke zone te zijn tussen vijftig cm en twee meter hoogte. Hierdoor is laag groen of bomen met groen vanaf twee meter hoogte prima mogelijk.
 - De gemiddelde horizontale verlichtingssterkte op het wegdek van fiets-/ en voetpaden is minimaal 2 lux (E_{gem}), de gelijkmatigheid is tenminste 0,3 (Uh) en de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).

of

 - De gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 3 lux (E_{gem}), de gelijkmatigheid is tenminste 0,2 (Uh) en de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
 - Op basis van verwacht gebruik moet de verlichting worden in- en uitgeschakeld.

Zie ook O1

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Veel verkeer in een wijk is langzaam verkeer: voetgangers, fietsers, rollator-, rolstoelgebruikers. Eis S5 gaat over de vraag of er voor dit verkeer sociaal veilige routes beschikbaar zijn van de woningen naar voorzieningen in de wijk. Dit hoeven niet alleen fiets- en wandelpaden te zijn, maar kunnen ook gewone straten zijn. Sociale veiligheid wordt gewaarborgd door het zicht op routes. Dit kan bijvoorbeeld als:

- woningen op hetzelfde niveau als deze routes liggen;
- er vanuit deze woningen zicht is op deze routes;
- routes goed worden verlicht.

Tunnels en onderdoorgangen verminderen de sociale veiligheid en kunnen in het stadium van planvorming beter vervangen worden door fietsbruggen. Eis S5 is ook van toepassing op de leefomgeving rond de eigen woning, bijvoorbeeld op de looproute van de voordeur naar centrale parkeervoorzieningen. Sociaal veilige routes maken de kans op openlijke geweldpleging kleiner en zorgen ervoor dat mensen zich veiliger voelen.

Sociaal veilige routes

Niet alle routes hoeven altijd sociaal veilig te zijn. Overdag of als het druk is, kan een recreatieve route door het groen een aantrekkelijk alternatief zijn, terwijl mensen op een stil moment of in het donker kunnen kiezen voor een route langs woningen. Eis S5 noemt een recreatieve route een sociaal minder veilige route. Een route door een groenstrook is in principe bedoeld voor gebruik overdag, als het licht is en er meer mensen op straat zijn. Het gebruik van deze route is afhankelijk van de keuze van de gebruiker. Om te voorkomen dat gebruikers denken dat een dergelijke route sociaal veilig is, is er geen verlichting om zo schijnveiligheid te voorkomen. Een uitzondering daarop zijn routes die leiden naar een functionaliteit zoals een buitenzwembad in het bos. Dan dient

de verlichting aangepast te worden aan de (openings-)tijden van de functionaliteit. Sociaal veilige routes (ook wel nachtroutes genoemd) zijn altijd sociaal veilig door toezicht, bundeling van verkeersstromen en verlichting. Deze routes zijn zowel overdag als in het donker als op stille tijden te gebruiken. Hoofdfietsroutes langs doorgaande wegen moeten zichtbaar zijn vanaf de weg. Een brede strook (hoge) beplanting tussen de weg en het fietspad neemt de mogelijkheid tot sociale controle weg.

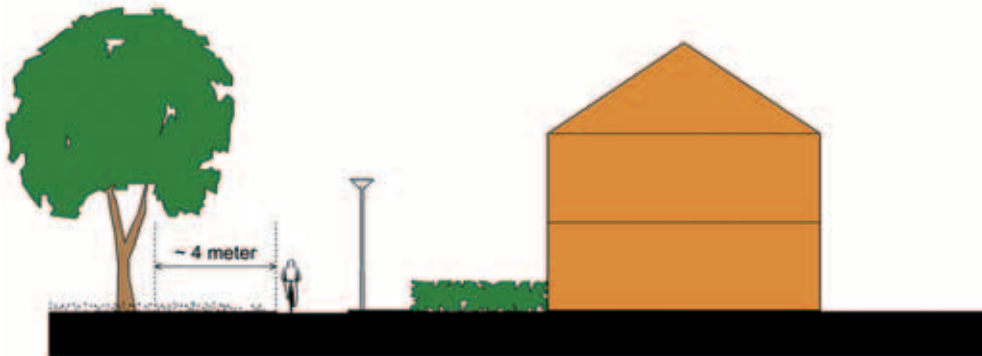
Verlichting

Uitgangspunt voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen is dat alle openbare routes verlicht zijn. Dit betekent dat niet alleen rijbanen verlicht moeten zijn, maar ook trottoirs, wandelpaden en fietspaden. Hierbij is

Aanbeveling: Sociaal minder veilige routes naar een functionaliteit

Het kan voorkomen dat routes naar een school of een andere voorziening zoals sportaccommodaties niet in het zicht liggen van woningen. Soms is het alternatief zodanig dat het niet aannemelijk is dat fietsers omrijden om een sociaal veilige route te nemen. Het is dan verstandig de route toch te verlichten, maar dan zijn er wel binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen voorwaarden opgenomen. Anders gesteld: het is binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen dus geen eis, maar als voor verlichten wordt gekozen, dan zijn hier voorwaarden aan verbonden. Het uitgangspunt van een vrije zone dient te worden gehanteerd. Verder dient op basis van verwacht gebruik de verlichting in- en uitgeschakeld te worden. Zo kan de verlichting op een schoolroute bijvoorbeeld pas om 06.00 uur worden ingeschakeld. 's Nachts is er geen schijnveiligheid als op basis van verwacht gebruik wordt verlicht.

het niet nodig om dagroutes/routes door het groen te verlichten. Voorwaarde is dat er voor de 'donkere uren' een veilige alternatieve route is, die wel is verlicht en in het zicht van woningen ligt.

Veilig fietspad door overzicht en verlichting

Tip: Zicht op routes kan worden bereikt door routes langs de voorzijde van woningen te laten lopen. Aan de voorzijde van woningen is zicht beter gegarandeerd, dan aan de achterzijde. Door routes voor langzaam verkeer in groengebieden en fietspaden te voorzien van een open zone van minimaal vier meter aan beide zijden, bestaat zicht op de route. Dit kan door grasstroken aan te leggen of laagblijvende beplanting te gebruiken. Op deze manier ontstaan langere zichtlijnen langs het pad en in de bochten. Lage beplanting is ook makkelijker bij het beheer van het groen.

Goed: fietsroute in het zicht van woningen

Recreatieve fietsroute niet verlichten

S6 VERKAVELING EN ACHTERPADEN

WAT De stedenbouwkundige opzet draagt bij aan sociaal veilige verkaveling.

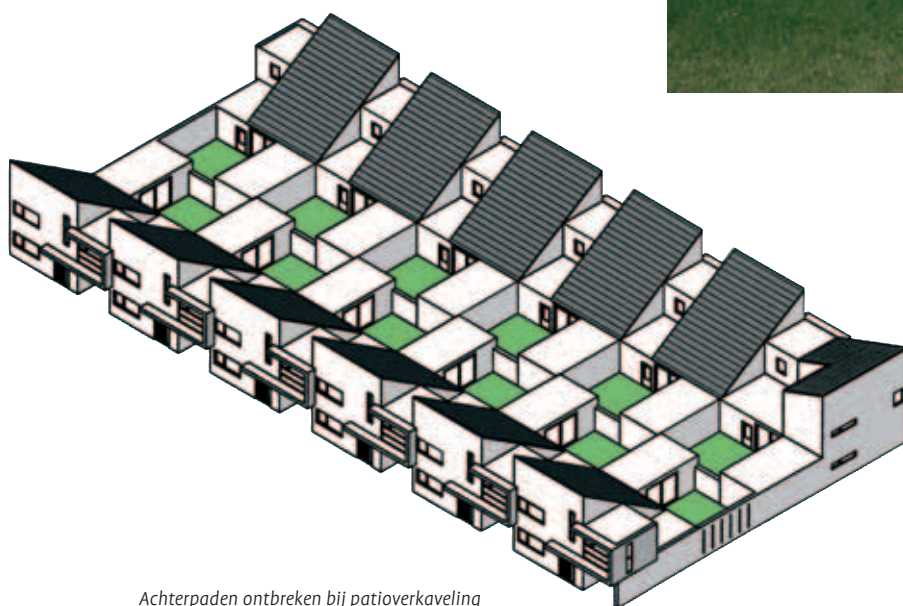
HOE • Achterpaden ontbreken of voldoen aan K4.

Zie ook S2

Eis S6 hangt nauw samen met eis K4. Daarbij is K4 een eis waarmee in een vroeg stadium rekening moet worden gehouden om het Politiekeurmerk Veilig Wonen te halen. Het liefst ziet het Politiekeurmerk Veilig Wonen, uit het oogpunt van sociale veiligheid, helemaal geen achterpaden, maar als deze paden in het plan toch worden toegepast beschrijft K4 hoe achterpaden sociaal veilig kunnen worden uitgevoerd. Eis S6 heeft een procedureel karakter. De eis zorgt ervoor dat partijen op tijd met elkaar om tafel zitten om achterpaden sociaal veilig te ontwerpen. De noodzaak (en het gebruiksgemak) van een achterpad is afhankelijk van het type woning en van de toegankelijkheid van de achtertuinten vanaf de voorzijde van de woning (via tuin, poort of eventueel garage). Als S6 en K4 niet worden gehaald, wordt ook het Politiekeurmerk Veilig Wonen niet gehaald.

Goed: geen achterpad. Achtertuinten grenzen aan water

Achterpaden ontbreken bij patioverkaveling

(AANBEVELING) RECREATIE EN ONTSPANNING 57

WAT Bij wijken groter dan circa 500 woningen is ruimte om te recreëren en draagt de openbare ruimte bij aan een attractieve en overzichtelijke woonomgeving.

HOE

- Verspreid in het woongebied zijn kleinere (groene) plekken aanwezig, onder andere om te spelen en te recreëren.
- In het woongebied of aan de rand daarvan, ligt een (groen) gebied met mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik (spelen, wandelen, publieksactiviteiten, vissen, etc.).

Zie ook 07

Openbare ruimten zoals parken, plantsoenen en pleinen, bepalen voor een groot deel de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van een woonomgeving. Bij een aantrekkelijke woonomgeving voelen bewoners zich meer betrokken. Potentiële ouders ervaren een verzorgde woonomgeving als een drempel. Naast groenvoorzieningen kunnen ook zogenaemde 'grijze gebieden' mogelijkheden bieden voor recreatie en ontspanning. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om verharde terreinen zoals een trapveldje of een skateboardplek, waarop met name kinderen in de directe woonomgeving voldoende ruimte hebben om te spelen en te recreëren. Grijze gebieden kunnen overlast veroorzaken. Het terrein kan gebruikt worden door hangjongeren, die - als het gebied niet te dicht bij woningen ligt - weinig geluidsoverlast voor omwonenden veroorzaken. Grijze gebieden kunnen ook verkeersonveiligheid voorkomen, doordat jongeren niet hoeven te spelen op straat, maar een eigen plek hebben.

Tip

Het is verstandig om JOP's (Jongerenontmoetingsplaatsen) in overleg met jongeren te maken, zodat ze zelf een bijdrage aan 'hun' plek kunnen leveren.

Grasvelden en water om te recreëren

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Aantrekkelijk ingerichte openbare ruimte en verzorgd groen dragen bij aan de afwisseling en positieve belevingswaarde van de buurt. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen zoekt steeds naar het evenwicht tussen voldoende ruimte en het voorkomen van anonimiteit: het evenwicht tussen een aangename en een enge plek. Hierbij geldt bijvoorbeeld dat jongeren voldoende plekken moeten hebben waar zij kunnen samenkomen zonder overlast te veroorzaken voor buurtbewoners. Tegelijkertijd moeten deze plekken niet te groot zijn, anders ontstaat er weer overlast en onveiligheidsgevoelens door een gebrek aan controle. Te weinig onderhoud zorgt ervoor dat deze gebieden het doelwit worden van vandalisme en vernieling. Er is geen 'altijd werkend recept' te geven. Het juiste recept is afhankelijk van het type buurt, de voorzieningen en de bewoners. De (groene) ruimten tussen de bebouwing mogen het zicht en de controle op de omgeving (en voorzieningen) niet belemmeren. Zo mogen zichtlijnen, bijvoorbeeld op de routes voor langzaam verkeer, niet ontbreken. Langgerekte plantsoenen bieden dikwijls een goed compromis tussen zicht, controle en voldoende oppervlakte.

Plantsoen tussen de woonblokken

S8 (AANBEVELING) WIJKVOORZIENINGEN

WAT Een gebied met voorzieningen veroorzaakt geen overlast voor omwonenden en functioneert als ontmoetingsplaats in het woongebied.

HOE

- Voorzieningen veroorzaken geen overlast.
- Voorzieningen liggen bij voorkeur centraal in het woongebied.
- Boven minimaal zestig procent van de winkels liggen woningen, die zicht hebben op het voorzieningengebied.
- Vanuit tenminste twee woningen en/of vanaf openbaar gebied bestaat zicht op ingangen en gevels van voorzieningen.
- Voorkom onoverzichtelijke nissen en dode hoeken.
- Er zijn geen tunnels, viaducten of onderdoorgangen op langzame verkeerroutes naar voorzieningen.
- Looproutes en fietsroutes van en naar voorzieningen liggen binnen 75 meter in het zicht van ten minste twee woningen.
- Het aantal parkeerplaatsen voor auto's en het aantal stallingsmogelijkheden voor fietsen, is in overeenstemming met het aantal te verwachten gebruikers of bezoekers. Vanuit omringende bebouwing is zicht mogelijk op deze parkeerplaatsen en stallingsmogelijkheden. De gemeente onderzoekt tijdig het verwachte gebruik.

Zie ook O2, O3

Bewoners hebben zicht op het schoolplein

Een gebied met voorzieningen bestaat uit functies zoals wonen, basisscholen, winkels, (geen overlast veroorzakende) horeca en voorzieningen zoals een bibliotheek, postkantoor, medische voorzieningen, bank, wijk of buurtcentrum. Aanbeveling S8 richt zich op de plaats van voorzieningen ten opzichte van woningen. Een gunstige, veilige situering van voorzieningen is te herkennen aan het feit dat mensen zich niet laten afhouden van het gebruik van de (loop)routes er naar toe. Hoewel het Politiekeurmerk Veilig Wonen zich richt op de woonomgeving en dus niet op het voorzieningengebied, winkelcentrum of buurtcentrum, is het duidelijk dat (gebundelde) voorzieningen werken als spil in de wijk. Ze kunnen de sociale samenhang versterken. Aanbeveling S8 is opgenomen omdat bewoners gebruik maken van voorzieningen in hun woongebied. Ze moeten er geen last van hebben. Menging van functies vergroot de levendigheid, de kans op contacten en de binding met de wijk. Het mengen van woonfuncties en voorzieningen heeft als voordeel dat er meer controle en toezicht is. Zo ontstaan na sluitingstijd geen anonieme, ver-

laten gebieden. Voor een prettige woonsfeer moeten woningen en routes zorgvuldig ontworpen worden. Menging van voorzieningen en woonfuncties kan vandalisme, woonoverlast, inbraken, diefstal van/uit auto's en openbare geweldpleging voorkomen. Omwonenden voelen zich veiliger. Ze voelen zich betrokken bij hun wijk. Hierdoor wordt de wijk minder aantrekkelijk voor potentiële daders.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Er is een duidelijk verschil tussen voorzieningen die in deze aanbeveling (S8) worden bedoeld en publiekstrekkende voorzieningen die in aanbeveling S9 aan bod komen. In deze aanbeveling gaat het om voorzieningen die bestemd zijn voor bewoners van de wijk. Daarom zijn deze bij voorkeur tussen de woonbebouwing geplaatst.

Woningen met zicht op winkelcentrum zodat er sociale controle is

Dag- en nachtgebruik

Aanbeveling S8 maakt onderscheid in dag- en nachtgebruik. Overdag moet een voorzieningengebied een positieve uitstraling hebben (ontmoetingsplaats, betrokkenheid). 's Nachts (donker) moet bij voorkeur geen verlaten, ongecontroleerd gebied ontstaan. Er moeten veilige, alternatieve routes beschikbaar zijn, in het zicht van woningen.

Locatievoorzieningen

Bij de locatie/plaatsing van voorzieningen kan woonoverlast beperkt worden door:

- Te zorgen voor multifunctioneel gebruik van de voorziening.
- Entrees dicht bij de openbare weg te plaatsen, met in de directe omgeving een fietsenstalling en parkeerplaatsen, waarbij voldoende zicht is vanuit gebouwen op de fietsenstalling/parkeerplaatsen.
- Te zorgen voor voldoende parkeergelegenheid in de directe omgeving van de voorziening. De gemeente onderzoekt tijdig het verwachte gebruik.
- Te voorzien in sociaal veilige looproutes vanuit voorzieningen naar haltes voor openbaar vervoer. Dit kan bijvoorbeeld door korte routes in het zicht van woningen en ander verkeer aan te leggen.

Fietskluizen/fietshangars en/of -klemmen

Voor fietskluizen/fietshangars of -klemmen geldt:

- Plaats ze op plekken waar ze geen obstakel vormen;
- Zorg ervoor dat ze goed in het zicht liggen;
- Zorg ervoor dat ze dicht bij entrees, door fietsers gebruikte routes of zo dicht mogelijk bij voorzieningen zijn geplaatst;
- Parkeervoorzieningen voor fietsen bieden de mogelijkheid om de fiets aan deze voorziening vast te maken en zijn voorzien van het keurmerk 'Fietsparkeur'.

Een onlogische situering van fietsklemmen zorgt ervoor dat ze niet worden gebruikt. Fietsers parkeren hun fiets dan alsnog (hinderlijk) voor bijvoorbeeld een deur.

Functionele fietsenrekken

S9 (AANBEVELING) PUBLIEKSTREKKENDE VOORZIENINGEN

WAT (Bovenwijkse) voorzieningen die veel publiek trekken zijn zo gesitueerd dat zo weinig mogelijk overlast voor de omgeving ontstaat.

- HOE**
- Publiekstrekkende voorzieningen liggen aan de rand van het woongebied.
 - Wijkontsluitingswegen ontsluiten publiekstrekkende voorzieningen direct, waardoor sluiproutes en overlast worden voorkomen.
 - Routes van publiekstrekkende voorzieningen naar haltes voor openbaar vervoer zijn kort en overzichtelijk.
 - Routes voor langzaam verkeer van en naar publiekstrekkende voorzieningen zijn gebundeld met routes van overig (gemotoriseerd) verkeer.
 - De parkeerplaatsen en stallingsmogelijkheden voor fietsen zijn in het zicht van openbaar gebied of de voorziening zelf.
 - Het aantal is in overeenstemming met het verwachte aantal gebruikers of bezoekers. De gemeente onderzoekt het verwachte gebruik.
 - Vanuit tenminste twee woningen en/of vanaf openbaar gebied is zicht op ingangen en gevels van voorzieningen mogelijk.
 - Voorkom onoverzichtelijke nissen en dode hoeken.

Zie ook O2, O3

Publiekstrekkende voorzieningen zijn onder andere scholengemeenschappen voor het voortgezet onderwijs, bedrijven, sportvoorzieningen, kantoren, jongerencentra en discotheken. Grotere groepen mensen veroorzaken overlast, bijvoorbeeld door verkeersstromen of geparkeerde auto's. Waar veel mensen zijn, zijn ook relatief veel delicten. Aanbeveling S9 geeft daarom aan dat voorzieningen die veel publiek trekken niet in de woonomgeving thuis horen. Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw maakt dus onderscheid tussen voorzieningen die passen in de woonomgeving (S8) en voorzieningen die publiek en bezoekers uit de omgeving trekken (S9).

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Aanbeveling S9 is vooral gericht op het voorkomen van overlast door bovenwijkse, grootschalige of drukbezochte voorzieningen. Voorbeelden zijn grote (middelbare) scholencomplexen, bedrijventerreinen, kantoren en horeca. Belangrijkste aandachtspunten:

- Deze voorzieningen liggen niet in het woongebied.
- De route naar deze voorzieningen loopt niet door de woonwijk of door woonstraten.
- Het parkeren bij deze voorzieningen vindt niet plaats in nabijgelegen woonstraten. Er is voldoende parkeerruimte of een barrière.

Vanuit deze voorzieningen zijn sociaal veilige looproutes naar haltes voor openbaar vervoer. Dit kan bijvoorbeeld door korte routes in het zicht aan te leggen van woningen of andere verkeersstromen. Bij sportaccommodaties is zicht op alle gevels niet altijd mogelijk. Denk wel aan zichtlijnen: plaats geen kantines achteraan op sportcomplexen, diep in het groen.

Fietskluizen en/of -klemmen

Voor fietskluizen of -klemmen geldt:

- Plaats ze op plekken waar ze geen obstakel vormen.
- Zorg ervoor dat ze goed in het zicht liggen.
- Zorg ervoor dat ze dicht bij entrees, door fietsers gebruikte routes of zo dicht mogelijk bij voorzieningen zijn geplaatst.
- Parkeervoorzieningen voor fietsen bieden de mogelijkheid om de fiets aan deze voorziening vast te maken en zijn voorzien van het keurmerk 'Fietsparkeur'.

Een onlogische situering van fietsklemmen zorgt ervoor dat ze niet worden gebruikt. Fietsers parkeren hun fiets dan alsnog (hinderlijk) voor bijvoorbeeld een deur.

OPENBARE RUIMTE

O1	OPENBARE VERLICHTING	40
O2	PARKEREN IN DE OPEN LUCHT	42
O3	OPENBARE PARKEERGARAGE	45
O4	TUNNELS EN ONDERDOORGANGEN	47
O5	(AANBEVELING) HALTES OPENBAAR VERVOER	49
O6	BINNENTERREINEN	50
O7	(AANBEVELING) STRAATMEUBILAIR	52
O8	(AANBEVELING) VOORZIENINGEN VOOR JONGEREN	53
O9	(AANBEVELING) MUREN/VLAKKEN/WANDEN: ANTIGRAFFITI	55
O10	(AANBEVELING) BEHEERPLAN WOONOMGEVING	57

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden. Aanbevelingen mogen, op verzoek van de opdrachtgever, mee beoordeeld worden. Aanbevelingen die goed opgevolgd worden kunnen bijdragen aan op maat gesneden oplossingen in de wijk. Vanuit het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt dan ook sterk aanbevolen om de aanbevelingen goed door te nemen en om een keuze te maken welke aanbevelingen relevant zijn voor de desbetreffende nieuwbouwwijk.

O1 OPENBARE VERLICHTING

WAT Een woongebied is bij duisternis helder, niet-verblindend en gelijkmatig verlicht. Uitgangspunt is dat mensen andere personen op een afstand van minimaal vier meter kunnen herkennen.

Deze eis geldt voor alle openbaar toegankelijke woon- en winkelgebieden, inclusief parkeerplaatsen, straten en pleinen, (brom-)fietspaden en voetpaden. Deze eis geldt niet voor sociaal minder veilige fiets- en voetpaden in groengebieden of op dagroutes (zie S5) of op achterpaden (K4).

- HOE**
- Het PKVW maakt onderscheid tussen woongebieden en niet-woongebieden als het gaat om openbare verlichting. Openbare verlichting haalt gedurende de periode waarvoor het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt afgegeven (vijf jaar) altijd de volgende waarden, gemeten op het wegdek, in woongebieden:
 - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 3 lux (E_{gem});
 - de gelijkmatigheid is tenminste 0,30 Uh.
 - de kleurweergave is minimaal 25 (Ra).
 of
 - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 2 lux (E_{gem});
 - de gelijkmatigheid is tenminste 0,30 Uh.
 - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
 of
 - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 3 lux (E_{gem});
 - de gelijkmatigheid is tenminste 0,20 Uh.
 - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
 - Openbare verlichting wordt niet gehinderd door openbaar groen (bomen).
 - Voor verlichting in tunnels en onderdoorgangen zie eis O4.
 - Voor wijkontsluitingswegen of wegen met een specifieke verkeersfunctie die niet direct in een woongebied liggen, gelden de volgende voorwaarden:
 - Openbare verlichting dient te voldoen aan de ROVL 2011.

Zie ook O2, O4, K4, S5

In goed verlichte wijken en buurten voelen bewoners zich veiliger, is zicht op de omgeving mogelijk en vindt minder criminaliteit plaats. Uitgangspunt vormen de minimale waarden voor sociale veiligheid. Normaal gesproken wordt de sterkte van openbare verlichting bepaald door de verkeerskundige functie. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen legt de nadruk op het sociaal veilig verlichten van het woongebied. Goede openbare verlichting vermindert niet alleen de kans op verkeersongevallen, maar vermindert ook vandalisme, inbraken en diefstallen (van (brom)fietsen, van/uit auto's, enzovoorts).

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Aandachtspunten bij advisering over verlichting:

- Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat uit van een goed verlichtingsniveau. Dit betekent dat verlichting ook 's nachts aan eis O1 moet voldoen.
- Om schijnveiligheid te voorkomen, worden sociaal minder veilige routes niet verlicht (zie S5).
- Detectieverlichting in de openbare ruimte is niet toegestaan binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
- Ook experimenten in het kader van "kunstzinnig licht" zoals strooiverlichting waarbij er geen gelijkmatige verlichting kan ontstaan, is niet toegestaan binnen het PKVW.
- Gelijkmatigheid van verlichting is belangrijk: doordat ogen wennen aan de verlichtingssterkte kan het zicht goed zijn bij een geringe verlichtingssterkte met een grote gelijkmatigheid. De afwisseling van sterk verlichte plekken en donkere plekken is vervelend en maakt een omgeving minder goed zichtbaar en herkenbaar. Bij nachtschakeling gaat daarom de voorkeur uit naar het dimmen van alle armaturen, in

plaats van het om en om uitschakelen van armaturen. In de laatste situatie is het moeilijk om eis O1 te halen.

- De kleurweergave (Ra) bepaalt de mate van kleurherkenning (0 = geen kleurherkenning, 100 = volledige herkenning van alle kleuren).
- Wit licht heeft een hoge kleurweergave (groter dan 60 (Ra), bijvoorbeeld in PL-armaturen). Dit maakt het mogelijk om kleuren te herkennen, bijvoorbeeld van auto's op parkeerplaatsen, kleding en gezichten. Grofweg kan gesteld worden dat kleurherkenning zo'n vijftien procent meer zicht geeft. Daarmee compenseert het de verlichtingssterkte.
- Oranje verlichting heeft een Ra-waarde onder de 25. Hierdoor zijn kleuren niet of slecht herkenbaar. Omdat het menselijk oog het meest gevoelig is voor dit licht, zijn bewegingen dan juist weer goed zichtbaar. Dit type verlichting staat dan ook langs autosnelwegen en op bedrijventerreinen.
- Ontwikkelingen in de verlichtingsindustrie hebben inmiddels gezorgd voor nieuwe lichtbronnen en armaturen. Deze verzorgen betere verlichting tegen lagere kosten. Dit kan voor een gemeente een overweging zijn om verlichting in de wijk te renoveren.

Het is belangrijk dat een gemeente zich goed laat informeren door professionele partijen die met goede verlichtingsberekenningsprogramma's werken.

Openbare verlichting met gebogen masten

Gelijkmatige openbare verlichting in het woongebied

LED-verlichting

Voorheen was het Politiekeurmerk Veilig Wonen nog kritisch over LED-verlichting gezien de resultaten in vergelijking tot de kosten. De ontwikkelingen gaan echter snel en zijn positief vanwege:

- De overgang van groen naar wit licht. De kleurwaarneming is beter in wit licht ten opzicht van groen licht, waar in het begin diverse pilots mee uitgevoerd werden.
- LED-verlichting heeft een ontwikkeling doorgemaakt van fel naar warmer licht.
- De mogelijkheid tot alleen de vervanging van (de inhoud van) het armatuur en niet meer de hele lichtmast.

Bij witte LED-verlichting is het inmiddels geen probleem meer om aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, zowel qua luxwaarde als gelijkmatigheid. Dit is ook door middel van een gebruikelijke berekening aan te tonen. Projecten in onder andere Tilburg en Almere laten zien dat LED-verlichting prima kan worden toegepast.

O2 PARKEREN IN DE OPEN LUCHT

WAT Er is parkeergelegenheid voor bewoners en bezoekers in de nabijheid van woningen en woongebouwen. Deze parkeergelegenheid is veilig door zicht op de geparkeerde auto's vanuit woningen.

- HOE**
- Bewoners kunnen, met behoud van hun voortuin, op het eigen erf parkeren. Parkeerplaatsen voor bezoekers zijn in de nabijheid en in het zicht van tenminste twee woningen.
of
 - Bewoners en bezoekers kunnen hun auto parkeren op korte afstand van de woning. Elke parkeerplaats is zichtbaar vanuit minimaal twee woningen.
of
 - Er zijn overzichtelijke parkeerterreinen van maximaal 25 plaatsen. Elke parkeerplaats is zichtbaar vanuit minimaal twee woningen.
of
 - Er zijn grotere parkeerterreinen voor bewoners en/of bezoekers bij woningen en woongebouwen. Deze terreinen zijn sociaal veilig, overzichtelijk en goed verlicht, waarbij:
 - het terrein gecompartmenteerd is in aparte, herkenbare, kleinere eenheden met elk maximaal 25 parkeerplaatsen;
 - er vanuit minimaal twee woningen zicht op elke parkeerplaats is;
 - er geen obstakels of struiken hoger dan 0,5 meter zijn, die het zicht op het terrein belemmeren.
 - Op de verlichting van parkeerterreinen is eis O1 van toepassing, waar bij grotere parkeerterreinen de kleurweergave minimaal 60 (Ra) is om de (kleur)herkenbaarheid van personen en auto's te vergroten.
 - Bij een mix tussen in de open lucht en overdekt parkeren moet:
 - de overdekte parkeerlocatie overzichtelijk zijn (geen dode hoeken);
 - op elke parkeerplaats zicht bestaan vanuit tenminste twee woningen;
 - bij een terrein van maximaal 25 parkeerplaatsen de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van het overdekte deel minimaal 20 lux (\bar{E}_m) bedragen, gemeten op het wegdek, met een kleurweergave van tenminste 60 (Ra) en een gelijkmatigheid van minimaal 0,3 U_h;
 - bij een terrein van meer dan 25 parkeerplaatsen de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van het overdekte deel minimaal 40 lux (\bar{E}_m) bedragen, gemeten op het wegdek, met een kleurweergave van tenminste 60 (Ra) en een gelijkmatigheid van minimaal 0,3 U_h.
 - in geval er geen zicht is vanuit tenminste twee woningen op iedere parkeerplaats, voor het overdekte gedeelte de eis G11 van toepassing zijn.
 - Voor parkeerplaatsen in de openlucht in winkelcentra en uitgaansgebieden met meer dan 25 plaatsen dient rekening gehouden te worden met de NEN-EN 12464-2 (Nederlandse norm deel 2: Werkplekken buiten). Hierbij gelden de volgende waarden:
 - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte op het wegdek gemeten, is minimaal 10 lux (E_{gem});
 - de gelijkmatigheid is tenminste 0,25 (U_h);
 - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
 - Voor wijkontsluitingswegen of wegen met een specifieke verkeersfunctie die niet direct in een woongebied liggen, geldt dat de openbare verlichting dient te voldoen aan de ROVL 2011.

Fiets parkeren bij een woongebouw

Op maximaal twintig meter afstand van de hoofdingang zijn voorzieningen voor het stallen van fietsen, bijvoorbeeld fietsbeugels. Hierbij wordt de formule toegepast:

- Bij de eerste vijftig woningen geldt: één stallingsplaats op vier woningen met een minimaal aantal van vier stallingsplaatsen.
- Bij meer dan vijftig woningen geldt: één stallingsplaats extra bij elke tien woningen of een deel daarvan.

Voorbeeld: Bij 78 woningen zijn voor de eerste 50 woningen 13 stallingsplaatsen nodig. Voor de volgende 28 woningen zijn 3 stallingsplaatsen. Dat geeft een totaal van 16 stallingsplaatsen voor fietsen.

Zie ook O1, W1

Geparkeerde auto's verminderen de aantrekkelijkheid van de woonomgeving en vragen veel ruimte. Daarom bestaat soms de neiging parkeerterreinen uit het zicht aan te leggen. Vormen van autocriminaliteit zijn echter veelvoorkomende delicten (diefstal van en uit auto's, vernieling en vandalisme, woonoverlast). Daarom is het belangrijk parkeerplekken zo aan te leggen dat toezicht vanuit de woonomgeving mogelijk is. Voor een vanzelfsprekend toezicht moeten auto's dicht bij de woning en in het zicht daarvan geparkeerd kunnen worden. Dit werkt als drempel

voor potentiële daders. Door grote terreinen te verdelen in kleinere, van elkaar te onderscheiden eenheden, kunnen bewoners zich beter oriënteren en (auto's van) anderen herkennen. Gebruikers van parkeerterreinen bij woongebouwen zetten hun auto dikwijls op een vaste plaats. Door deze gewoonte gaan mensen auto's en hun eigenaren kennen. Dit leidt tot contact als er iets mis is (minder anonimiteit). Het opdelen van een terrein in herkenbare delen, zicht op het terrein vanuit woningen en een goede verlichting met wit licht (zodat de kleur van auto's zichtbaar is),

Onder voorwaarden is deels overdekt parkeren toegestaan

verminderen onveiligheidsgevoelens van gebruikers van het parkeerterrein.

Parkeerterrein

Een parkeerterrein is een op of langs de weg gelegen gedeelte, dat is ingericht om te parkeren. Een gedeelte van de weg dat is ingericht om 'langs' te parkeren wordt niet als parkeerterrein aangemerkt.

Langsparkeren

Langsparkeren is het in de lengterichting van de rijbaan parkeren van motorvoertuigen. Auto's die op deze manier geparkeerd worden, moeten dus ook op korte afstand van de eigen woning geparkeerd kunnen worden, waarbij vanuit minimaal twee woningen zicht op de auto mogelijk is.

Dode hoek

Een dode hoek is een locatie in een parkeergarage die vanaf de looproute onoverzichtelijk is. Zie hiervoor bijlage 2 Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeeltes in parkeergarages.

Parkeren van fietsen bij een woongebouw

Het reguleren van het fietsparkeren bij de ingang van een woongebouw gaat verloedering tegen. Ook kan het conflicten tegengaan indien er woningen vlak naast de entreepartij zijn. Deze eis is opgenomen zowel bij O2 als bij G3. Dit komt omdat de grond buiten de rooilijn van het gebouw soms eigendom is van de gemeente en er afstemming plaats moet vinden tussen ontwikkelaar en gemeente.

Parkeerterrein bij winkelcentra

Een parkeerterrein bij een winkelcentrum met meer dan 25 plaatsen heeft, gedurende de openingstijden van de winkels, een hogere verlichtingseis. Er zijn meer verkeersbewegingen op een dergelijk terrein, en mensen kennen elkaar niet. Een hoger verlichtingsniveau is daarom een eis.

Tip

Laat de auto helemaal leeg achter. Ook in PKVW-wijken wordt in auto's ingebroken als er (waardevolle) spullen in het zicht liggen.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Zicht en verlichting

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen vraagt om zicht op parkeerplaatsen vanuit minimaal twee woningen. Vanzelfsprekend geldt hier: hoe meer zicht, hoe beter. Overigens is het niet noodzakelijk dat iedereen zijn eigen auto kan zien. Het is ook goed als andere personen de auto kunnen zien vanuit woningen in andere complexen. Het is wel zo dat mensen eerder geneigd zijn in te grijpen bij onraad als ze de eigenaar van een auto kennen. Dichtbij de woning parkeren geniet daarom, ook vanwege het gebruiksgemak, de voorkeur. Bij het aanleggen van parkeerplaatsen moet ook aan het zicht vanuit woningen op andere voorzieningen worden gedacht. Auto's mogen het zicht op bijvoorbeeld speelvoorzieningen, routes voor langzaam verkeer en bushaltes niet wegnemen. Obstakels die het zicht op een parkeerterrein kunnen belemmeren zijn bijvoorbeeld beplanting, containers en kasten van nutsbedrijven. Op openbare, maar ook op private parkeerterreinen (bijvoorbeeld bij een woongebouw) garandeert verlichting zicht op geparkeerde auto's. Daarom is eis O1 van toepassing. Om kleurherkenning te bevorderen is de minimale kleurweergave 60 (Ra).

Compartimenteren

Compartimentering geeft de omgeving kenmerken waarmee iemand zijn geparkeerde auto kan terugvinden op een groot terrein. Bewoners kunnen zich oriënteren. Kleine groepen parkeerplaatsen (met maximaal 25 auto's) zijn van elkaar gescheiden, bijvoorbeeld door looppaden, laagblijvend groen, hagen en gesnoeide bomen. Het terrein moet verder de volgende kenmerken hebben:

- onbelemmerde zichtlijnen;
- goede verlichting;
- duidelijke en logische looproutes van de parkeerplaatsen naar de entree van de woning, het woongebouw of aanliggende voorzieningen.

Voldoende parkeerplaatsen

Hoewel hiervoor geen concrete norm is aangegeven, is het van belang om ook naar het aantal parkeerplaatsen te kijken. Om overlastsituaties te voorkomen moeten voldoende parkeerplaatsen in de directe woonomgeving aanwezig zijn. Een te lage parkeernorm leidt tot parkeren op

O2 VERVOLG

plekken die daarvoor niet bedoeld zijn. Uit enquêtes blijkt dit op veel plaatsen een grote bron van ergernis te zijn. Sommige projecten reserveren ruimte voor toekomstige parkeerplaatsen. Deze worden aangelegd als er een gebrek aan parkeerruimte is. Deze plaatsen moeten natuurlijk ook aan de gestelde voorwaarden kunnen voldoen.

Overdekt parkeren

Ook als er sprake is van geheel of gedeeltelijk overdekte parkeerplaatsen met een openbaar karakter (dus niet afgesloten), moeten deze beoordeeld worden aan de hand van de eisen O2 en O3.

Verdiept parkeren en groen zorgen voor onvoldoende sociale controle

Parkeren in de plint van een woongebouw wordt steeds vaker toegepast. Ook hierop dient zicht te zijn vanuit minimaal twee woningen.

Goed: kleine parkeerplaatsen in het zicht van woningen

WAT Openbare parkeergarages zijn sociaal veilig.

- HOE**
- De parkeergarage is openbaar toegankelijk.
 - De parkeergarage voldoet minimaal aan de gestelde eisen in de NEN 2443 en de verlichtingssterkte voldoet minimaal aan de eisen gesteld in NEN-EN 12464-1:
 - in- en uitritten (dagsituatie) \bar{E}_m 300 lux op de vloer;
 - lift en trappenhuis \bar{E}_m 100 lux op de vloer
 - in- en uitritten (nachtsituatie) \bar{E}_m 75 lux op de vloer;
 - parkeervakken en rijstroken \bar{E}_m 75 lux op vloer;
 - Uh 0,5 en Ra 60;
 - kassa's, balies en betaalautomaten \bar{E}_m 300 lux op de vloer, Uh 0,8 en Ra 80.
 - Daarnaast voldoet een openbare parkeergarage ook aan eisen op het gebied van sociale veiligheid: er is doorzicht en er zijn geen dode hoeken (zie bijlage 2 Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeeltes in parkeergarages):
 - als er wel dode hoeken zijn, worden vandalismebestendige spiegels geplaatst die voldoen aan SKG KE 572;
 - er is goede identificatie mogelijk van parkeerplaatsen (verdieping, rijen, vakken);
 - binnen en buiten de parkeergarage is goede bewegwijzering;
 - er is doorzicht vanuit het trappenhuis naar de hal en de parkeervloer;
 - er is een goede afsluiting na sluitingstijd en een afscherming van alle buitenopeningen;
 - er is helder, doorzichtig (spiegeldraad)glas of op andere wijze doorzicht aangebracht in alle deuren van ruimten die voor publiek toegankelijk zijn.

Zie ook G11

Mensen ervaren parkeergarages vaak als onveilig en niet prettig. Informeel toezicht ontbreekt er vrijwel volledig. Zorgvuldig ontwerp is daarom noodzakelijk. Eis O3 vermindert diefstal van/uit auto's, vandalisme en woonoverlast.

Duidelijke bewegwijzering

O3 VERVOLG

Openbare parkeergarage goed afgesloten en verlicht

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Net als bij andere voorzieningen in de woonomgeving, ligt de nadruk van de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen op het veilig kunnen gebruiken van de voorziening. In dit geval gaat het om het parkeren van auto's. Een uitgebreide toelichting staat ook bij G11. Als een openbare parkeergarage ook wordt gebruikt door een vaste groep bewoners, moet voor deze bewoners een apart en afgesloten gedeelte aanwezig zijn. Als in de parkeergarage ook een toegang tot een woongebouw aanwezig is, moet deze toegang zich bij voorkeur in het afgesloten gedeelte van de parkeergarage bevinden. Bij parkeren in een openbare parkeergarage is ook de route van de woning naar de garage van belang. Wellicht ten overvloede: de woonwijk krijgt het Politiekeurmerk Veilig Wonen, niet individuele gebouwen in deze wijk zoals een parkeergarage. Wanneer een parkeergarage wordt gebouwd conform NEN 2443, waarbij bijlage C van deze norm (betreffende sociale veiligheid) wordt meegenomen, dan voldoet de garage aan de eis O3. Specifiek voor wat betreft het aspect verlichting is deze norm echter ingehaald door de NEN 12464-1.

Dode hoek

Een dode hoek is een locatie in een parkeergarage die vanaf de looproute onoverzichtelijk is. Zie ook 'Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeelten in parkeergarages' (bijlage 2).

WAT Tunnels en onderdoorgangen voor langzaam verkeer zijn sociaal veilig en goed verlicht.

- HOE**
- Tunnels korter dan vijftien meter zijn minimaal vier meter breed en minimaal drie meter hoog.
 - Tunnels langer dan vijftien meter zijn minimaal vijf meter breed en minimaal drie meter hoog.
 - Verschillende soorten verkeer gebruiken de tunnel of onderdoorgang.
 - Het fietspad, het voetpad en de rijweg liggen op gelijke hoogte en/of in het zicht van elkaar. Als wordt gekozen voor een aparte tunnel of onderdoorgang voor langzaam verkeer, dan is de breedte hiervan minimaal vijf meter en de hoogte ervan minimaal drie meter.
 - Daarnaast voldoen tunnels en onderdoorgangen aan de volgende eisen:
 - aan- en afvoer via een rechtstand, met een zichtlijn door de tunnel of onderdoorgang;
 - er is zicht op (de toegangen van) de tunnel en de onderdoorgang vanuit tenminste twee woningen, op een maximale afstand van 75 meter. Er zijn bij in- en uitgang geen zichtbelemmerende obstakels en/of groen;
 - de wanden van de tunnel of onderdoorgang zijn vlak. Er zijn geen nissen/inspringingen of onoverzichtelijke trappen;
 - in onderdoorgangen en tunnels ontbreken deuren die toegang geven tot de woning (zoals bij poortwoningen), individuele bergingen en/of bergingscomplexen.

Verlichting

- Tunnels en onderdoorgangen voor langzaam verkeer - met een lengte die kleiner is dan tien maal de hoogte - hebben:
 - geen verlichting overdag;
 - 's avonds en in de nacht - gemeten op het wegdek - een gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van minimaal 15 lux (\bar{E}_m), een gelijkmatigheid van 0,3 U_h en een kleurweergave van tenminste 60 (R_a).
- Tunnels met een lengte die groter is dan tien maal de hoogte, hebben:
 - verlichting op hoofdlijnen concreet aangeven conform NSVV-richtlijn.

Zie ook G11

Tunnels en onderdoorgangen kunnen zeer onaangename plekken zijn in het gebruik. Zij hebben meerdere kenmerken van plaatsen die mensen als onveilig ervaren. Zo ontbreekt bijvoorbeeld het informeel toezicht vanuit de omgeving. Basisgedachte achter eis O4 is om geen tunnels of onderdoorgangen in een plan op te nemen. Als een tunnel of onderdoorgang onvermijdelijk is, moet gekozen worden voor een zo sociaal veilig mogelijke oplossing.

Overzichtelijke fietstunnel

Tip

Voorzie muren en andere bereikbare constructiedelen van tunnels en onderdoorgangen van verfraaiingen, graffitiwerende coating of eenvoudig te reinigen materiaal.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Goed overzicht is mogelijk in een rechte tunnel zonder aftakkingen, met goede verlichting. Verschillende soorten gebruikers (fietsers, voetgangers, automobilisten) gebruiken de tunnel.

- Om de overzichtelijkheid te vergroten moeten aan- en afvoerwegen en de tunnel in één lijn liggen.
- De wanden van tunnels en onderdoorgangen moeten om dezelfde reden recht zijn. In nissen en inspringingen van de wand kunnen zich mensen ophouden wat voor andere gebruikers van de tunnel een hinderlijke of gevaarlijke situatie kan opleveren.
- De sociale controle wordt vergroot als zowel fietsers als voetgangers en auto's van dezelfde tunnel gebruik maken en als de paden op gelijke hoogte en in het zicht van elkaar liggen.
- Flauwe hellingen geven fietsers en voetgangers meer doorzicht.
- Onderhoud is belangrijk. Voor tunnels gaat het hierbij vooral om de vervanging van verlichtingsarmaturen en het verwijderen van graffiti (zie onder andere eis O10).

In onderdoorgangen ontbreken woning- en bergingsdeuren. Dit voorkomt nissen in wanden. Dit vermijdt het risico van een hangplek voor een entree van de woning. Juist in onderdoorgangen blijven snel groepjes staan. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat uit van het altijd veilig kunnen betreden van een woning.

Nissen en dode hoeken

Een nis is een inspringing. Deze inspringing heeft daarbij een minimale diepte van 40 centimeter en is tenminste twee keer zo breed als diep en maximaal drie keer zo breed als diep. Een dode hoek is een locatie die vanaf de looproute onoverzichtelijk is. Zie ook bijlage 2 Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeelten in parkeergarages.

04 VERVOLG

Fout: overzicht ontbreekt

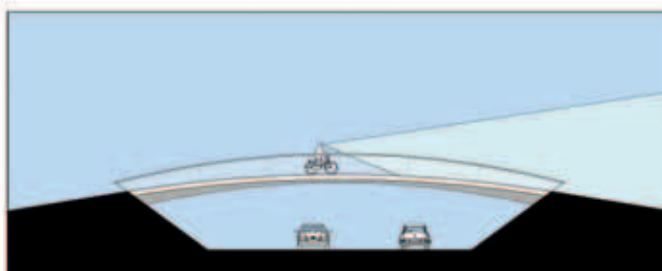
Fout: geen toegangsdeuren onder een onderdoorgang

Goed verlichte onderdoorgang

Goede zichtlijnen door de tunnel

Een fietsbrug is een goed en veilig alternatief voor een tunnel.

(AANBEVELING) HALTES OPENBAAR VERVOER O5

WAT Haltes voor het openbaar vervoer zijn goed zichtbaar.

- HOE**
- Haltes liggen binnen 75 meter in het zicht van woningen. Dit geldt niet als de halte specifiek voor ter plaatse aanwezige bedrijven en kantoren bedoeld is.
 - Zicht op de halte wordt niet belemmerd door beplanting of andere obstakels.
 - Abri's (wachthuisjes) zijn transparant en verlicht, zodat wachtenden vanuit de omringende bebouwing kunnen worden gezien. Een poster aan één zijde en/of een stadsplattegrond in de abri, is toegestaan.

Zie ook S8, S9

Aanbeveling O5 is gericht op het voorkomen van onveiligheidsgevoelens van gebruikers van de halte en op het voorkomen van vernielingen. Een abri is in veel opzichten te vergelijken met ander straatmeubilair (zie ook O7).

Goed zicht op bushokje

Tips

- Vanuit voorzieningen zijn sociaal veilige looproutes naar haltes mogelijk. Dit kan bijvoorbeeld door korte routes in het zicht van woningen en ander verkeer aan te leggen (zie ook S8 en S9).
- Clustering van voorzieningen, bijvoorbeeld met een afvalbak en een fietsenrek, verbetert het gebruiksgemak en geeft meer kans op sociale controle.
- Een van de redenen om het glas in een bushalte te vernielen is om de posters eruit te halen. Afgesproken kan worden om, bij populaire posters, de kast open te laten (niet op slot te doen) om vernieling tegen te gaan. De gemeente kan ook de mogelijkheid bieden om populaire posters af te halen, bijvoorbeeld bij het gemeentehuis of bureau Halt.
- Om ergere vormen van vandalisme of toenemende vandalisme te voorkomen, is snelle vervanging van kapotgeslagen ramen nodig. Beheerders van abri's doen dit overigens al. Toepassing van slagvaste materialen, zoals volkern kunstharspanelen, brengt uitkomst op vandalismegevoelige plekken.
- Haltes moeten niet worden geplaatst bij hangplekken of andere overlastplekken. Situering bij deze plekken zorgt ervoor dat gebruikers van de halte zich onveiliger voelen.

O6 BINNENTERREINEN

WAT Een binnenterrein is niet kwetsbaar voor vandalisme en woonoverlast en maakt aanliggende woningen niet kwetsbaar voor inbraak.

- HOE**
- Zowel op ingangen als op het binnenterrein zelf bestaat zicht vanuit tenminste twee woningen op een maximale afstand van 75 meter.
 - Het binnenterrein heeft een besloten karakter en kan, als de situatie daartoe aanleiding geeft, worden afgesloten.
 - Als het binnenterrein is afgesloten met een gemeenschappelijk toegangshek of een deur, dan is binnen twee meter een schemergechakeld verlichtingsarmatuur aangebracht of is een lantaarnpaal van de openbare verlichting binnen een afstand van 7,5 meter aanwezig. Deze deur of dit hek:
 - biedt doorzicht naar het achterliggende pad of terrein, bijvoorbeeld door het toepassen van een spijlenhek. De afstand tussen de spijlen is minder dan vijftien cm;
 - is minimaal 1,8 meter hoog;
 - is zelfsluitend;
 - is voorzien van een flipperbeveiliging;
 - is van de binnenkant zonder sleutel te openen. Het bedieningspunt dient afgeschermd te worden tegen manipulatie vanaf de buitenzijde. Om bediening van het bedieningspunt van buitenaf te voorkomen, kan een beschermingsplaat worden aangebracht met een minimale afstand tussen het bedieningspunt van zeventig cm. Hierdoor wordt bediening door handreiking voorkomen. Over het algemeen volstaat een beschermingsplaat als het bedieningspunt bestaat uit een draaiknopcilinder. Als het bedieningspunt aan de binnenzijde bestaat uit een deurkruk dan is een beschermingsplaat niet afdoende. Deze deurkruk kan namelijk eenvoudig met een hulpmiddel, bijvoorbeeld een stok of een tak, bediend worden. Hierbij kan een kokervormige (rond of rechthoekig) afscherming een oplossing zijn.
 - Indien men via het binnenterrein het woongebouw vrij kan betreden dan dient het hekwerk minimaal 3,5 meter hoog te zijn.
 - Het binnenterrein is door plaatsing van groen en/of speelobjecten ingedeeld in compartimenten, zodat geen ruimte wordt gegeven aan sportieve activiteiten zoals voetbal of basketbal.
 - Paden zijn als volgt verlicht:
 - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 2 lux (E_{gem});
 - de gelijkmatigheid is tenminste 0,30 U_h;
 - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
 of
 - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 3 lux (E_{gem});
 - de gelijkmatigheid is tenminste 0,20 U_h;
 - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
 - Openbare verlichting wordt niet gehinderd door groen (bomen)

Een binnenterrein is een ontmoetingsplaats voor bewoners van aanliggende woningen, maar kan kwetsbaar zijn voor vandalisme en overlast. Hierdoor voelen buurtbewoners zich er niet altijd veilig. Doordat deze terreinen grenzen aan de achterzijden van woningen, leiden gebruik en misbruik snel tot woonoverlast. Dit kan gebeuren door kinderen (geluidsoverlast, bal in de tuin, bal door de ruit) of, met name in stedelijke gebieden, door zwervers en verslaafden. Omdat het (toe)zicht op het terrein vaak slecht is en het beheer onduidelijk, zijn deze problemen soms moeilijk op te lossen. Afsluiten kan dan een mogelijkheid zijn. Hiermee wordt de toegankelijkheid van woningen aan de achterzijde beperkt.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Binnenterreinen komen relatief veel voor in stedelijke gebieden in gesloten bouwblokken. Vanuit het oogpunt van sociale veiligheid gaat de voorkeur uit naar het niet aanleggen van binnenterreinen. Als ze er toch zijn, moeten inrichting en gebruik passen bij bewoners (en bij voorkeur

Teveel bankjes en straatmeubilair kan zorgen voor een ongewenste hangplek

in overleg met bewoners worden gekozen). Paden op binnenterreinen worden verlicht. Binnenterreinen moeten zo worden aangelegd en ingericht, dat afsluiting mogelijk is als overlast daartoe aanleiding geeft. Goede afspraken over het beheer kunnen de situatie verbeteren. Als een binnenterrein wordt afgesloten, is het verstandig om met hulpdiensten over de bereikbaarheid van de gebouwen te overleggen.

Binnenterrein

Een binnenterrein is een semi-openbaar gebied, dat omsloten wordt door bebouwing, of minimaal grenst aan drie zijden van bebouwing en duidelijk is ingericht als onderdeel van het project.

Afscherming binnenterrein

Indien een binnenterrein door een hekwerk of lage bebouwing wordt afgeschermd, is het van belang om rekening te houden met de toe te passen maatvoering. Allereerst zal bij de gemeente geïnformeerd moeten worden of er voorschriften gelden voor de hoogte van hekwerken van binnenterreinen. In beginsel wordt voor een hekwerk een minimale hoogte gehanteerd van 1,8 meter. Een hekwerk met deze hoogte dient vooral als juridische afscherming. Het is ongeschikt om kwaadwillenden daadwerkelijk tegen te houden.

Indien het een binnenterrein van een appartementencomplex betreft en men vanaf dit binnenterrein vrij de gemeenschappelijke ruimten van het woongebouw kan betreden, dient de hoogte van het hekwerk of de bebouwing ten minste 3,5 meter te zijn.

TIP

Om overklimming en de betreding van het binnenterrein (zonder dat er gemeenschappelijke ruimten van een woongebouw vrij toegankelijk zijn) te bemoeilijken, wordt een zo hoog mogelijk hekwerk geadviseerd. Wanneer de verlichting bij de afscherming van het binnenterrein voldoet aan de gestelde eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen en er duidelijke mogelijkheden aanwezig zijn om sociale controle uit te voeren, kan een hoogte van 2,4 meter afdoende zijn.

Slim geplaatste speeltoestellen en verhogingen in het terrein maken voetballen onmogelijk

07 (AANBEVELING) STRAATMEUBILAIR

WAT Straatmeubilair is afgestemd op verwacht gebruik. Plaatsing geeft geen aanleiding tot vandalisme, graffiti of buurtoverlast.

- HOE**
- Straatmeubilair is alleen toegepast op plaatsen waar dit kan worden gemotiveerd door verwacht gebruik.
 - Kleine voorzieningen zoals een brievenbus, een telefooncel, een bushokje, zitbank en een afvalbak worden zoveel mogelijk gecombineerd.
 - De (gecombineerde) voorzieningen liggen binnen 75 meter in het zicht van minimaal twee woningen.
 - Zitbanken moeten worden gecombineerd met afvalbakken ter voorkoming van zwerfvuil.
 - Een zitbank wordt zodanig geplaatst dat deze niet aantrekkelijk is als hangplek. Banken zijn het meest op hun plaats op pleinen en in plantsoenen.
 - Straatmeubilair is zodanig geplaatst, dat de bereikbaarheid van (woon)gebouwen voor voertuigen van brandweer (ook in relatie met de openbare bluswatervoorziening), ambulance, vuilophaaldienst en andere (hulp)diensten, gegarandeerd blijft.
 - Materialen van straatmeubilair zijn vandalismebestendig en goed te beheren.

Zie ook O10

Onder straatmeubilair wordt verstaan bushokje, brievenbus, zitbank, afvalbak, kasten van nutsbedrijven, speeltoestel etc. Inrichtingselementen in de openbare ruimte dragen bij aan een attractieve omgeving. Tegelijkertijd is straatmeubilair nogal eens het doelwit van vernielingen, vandalisme en graffiti. Aanbeveling O7 is gericht op het voorkomen van deze vernielingen. En O7 wil mogelijk maken dat straatmeubilair 'sociaal veilig' en prettig gebruikt kan worden (door omwonenden). Gebruik van meubilair mag geen overlast veroorzaken, zoals geluidsoverlast.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Aanbeveling O7 maakt onderscheid tussen de voorzijde en de achterzijde van een woning.

- Ongewenst gebruik van een bank is aan de voorzijde van woningen (de openbare kant) minder vervelend, dan aan de achterzijde (de privé-kant). De afstand van de bank tot de woning is daarom minder belangrijk aan de voorkant.
- Aan de achterzijde van een woning is een bank (en zijn speelvoorzieningen) binnen vijftien meter van de achtertuin (erfgrens) ongewenst. Dit veroorzaakt overlast in de zomer.

Materialen van straatmeubilair zijn bij voorkeur stevig, vandalismebestendig en goed te beheren. Vervuiling en vernieling leidt immers snel 'van kwaad tot erger'. Het plaatsen van voldoende afvalbakken voorkomt zwerfvuil en vervuiling van de omgeving. De hoeveelheid zwerfvuil verschilt van wijk tot wijk en moet afgestemd op de situatie worden bestreden. Beheerders controleren of een wijk schoon blijft. Bekijk voor meer informatie de diverse internetdossiers op www.hetccv.nl, zoals graffiti, vandalisme en de veilige wijk.

Tips

- Bij het plaatsen van straatmeubilair tegen gebouwen, moet rekening gehouden worden met opklimmogelijkheden tot die gebouwen.
- Kasten van nutsbedrijven worden bij voorkeur ingebouwd in een gebouw of muur. Als kasten van nutsbedrijven tegen een gevel moeten worden geplaatst, is het aan te bevelen om de bovenzijde van die kast af te schuinen. Hierdoor wordt opklimming via zo'n kast moeilijk.

Straatmeubilair wordt alleen geplaatst op plekken waar men gebruik verwacht, zoals bij deze speellocatie

Voorbeeld van ingebouwde kast van nutsbedrijf

(AANBEVELING) VOORZIENINGEN VOOR JONGEREN O8

WAT Speelplaatsen en ontmoetingsplaatsen voor de jeugd zijn veilig en afgestemd op de behoefte. Ze zijn zo geplaatst dat toezicht mogelijk is en overlast zoveel mogelijk wordt voorkomen.

- HOE**
- Er is speelruimte voor kinderen van alle leeftijdsgroepen, afgestemd op de te verwachte behoefte in de wijk.
 - Afhankelijk van de behoefte zijn er afzonderlijke en van elkaar gescheiden speelplaatsen voor kinderen tot zes jaar, jeugd van zes tot twaalf jaar en jongeren van twaalf jaar en ouder.
 - Op speelplaatsen voor kinderen tot twaalf jaar (bijvoorbeeld met speeltoestellen) is binnen 75 meter zicht vanuit woonvertrekken van minimaal twee omringende woningen. Deze speelplekken zijn niet gelegen langs een doorgaande verkeersroute voor gemotoriseerd verkeer.
 - Voor oudere jeugd is er ruimte voor sportieve activiteiten zoals een plein of grasveld.
 - Voorzieningen voor oudere jeugd (waaronder ook jongerenontmoetingsplaatsen) zijn wel binnen de invloedssfeer, maar niet per sé in het directe zicht van woningen gesitueerd.
 - Speeltoestellen zijn bestand tegen vandalisme. Bovendien zijn ze goed te beheren.
 - Speeltoestellen zijn zodanig geplaatst dat de bereikbaarheid van (woon)gebouwen voor voertuigen van brandweer (ook in relatie met de openbare bluswatervoorziening) ambulance, vuilophaaldienst en andere (hulp)diensten gegarandeerd blijft.
 - De gemeente laat waterpartijen langs speelplaatsen afschermen voor spelende kinderen jonger dan zes jaar.

Zie ook S7, O10

Bewoners, met name kinderen en jongeren, moeten voldoende ruimte hebben om te spelen en recreëren. Het gaat bij aanbeveling O8 om ruimte in de (directe) woonomgeving. Het gebruiken van niet-geschikte plaatsen veroorzaakt bijvoorbeeld geluidsoverlast en/of verkeersonveiligheid. Speelplekken moeten afgestemd zijn op de behoefte: dus op het aantal en de leeftijdscategorie van jongeren in de wijk. Voorzieningen voor jongeren voorkomen vandalisme, woonoverlast en graffiti.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Aanbeveling O8 gaat niet alleen over het plaatsen van speeltoestellen, maar ook over ruimte om te spelen. Grofweg kunnen drie leeftijdscategorieën kinderen worden onderscheiden. Zij maken alle drie op een eigen manier gebruik van de woonomgeving:

- Kinderen tot zes jaar: dicht bij huis, kleine speelplekken.
- Jongeren van zes tot twaalf jaar: divers spel, zowel toestellen als sport, kijken, ruige plekken, vooral in de eigen woonwijk.
- Jeugd ouder dan twaalf jaar: nadruk op sport en bij elkaar komen, 'rondhangen'. Geen begrenzing in de wijk.

Voor de twee oudste leeftijdsgroepen hebben een sterke voorkeur voor plekken waar dingen gebeuren, waar iets te kijken is. Een breed trottoir is daarom vaak een populaire speelplek. Speeltoestellen zijn te beschouwen als straatmeubilair en moeten aan dezelfde eisen voldoen (zie O7). Beheer en onderhoud van speeltoestellen is voor de eigenaar/beheerder aan voorwaarden gebonden (attractiebesluit). Om veilig spelen mogelijk te maken stelt het attractiebesluit onder andere voorwaarden aan constructie, valhoogte en ondergrond.

Speeltuin ligt goed in zicht van de woningen. Beheer van het groen vraagt blijvend aandacht.

08 VERVOLG

Afscherming waterpartij

Hoe de gemeente een waterpartij afschermt om verdrinking van kleine kinderen te voorkomen, is een zaak van de gemeente zelf, eventueel in samenspraak met buurtbewoners.

Tips

- Bij nieuwbouw verdient het de voorkeur om de keuze voor speelvoorzieningen samen met bewoners te maken.
- Geplande speelplekken, vooral voor de allerkleinsten, kunnen samen met bewoners worden ingevuld, uitgaande van een vooraf bepaald budget. Buurtbewoners die helpen met het inrichten van de speelplek (zelfwerkzaamheid) sparen geld uit en benutten hun budget beter. Zo kan het budget meer ruimte bieden voor de aankoop van toestellen en het garanderen van de kwaliteit van de plek. Omdat 'zelfwerkzame' bewoners sterk betrokken zijn bij de plek, komt vandalisme minder voor.
- Er moet ruimte blijven voor verandering, want de wijksamenstelling wijzigt immers. Zo kan het een taak van de wijkbeheerder zijn, om in regelmatig overleg met bewoners, voorzieningen in stand te houden of aan te passen.
- Door op trapveldjes rekening te houden met de traprichting, kan voorkomen worden dat de bal te vaak in tuinen terechtkomt, of dat kinderen achter de bal aan de straat op rennen.
- De inrichting van speel- en ontmoetingsplekken en de keuze van speeltoestellen, kunnen in samenspraak met jeugd en overige bewoners in de wijk (scholen/wijkcentrum) worden bepaald. Dit kan bijvoorbeeld in het beheerplan worden opgenomen. Voldoende afvalbakken bij zitbanken en speelvoorzieningen, kan zwerfvuil voorkomen.

De kans op meer vernielingen is op een vervuilde speelplaats groot. Hier ligt een relatie met het 'Beheerplan openbare ruimte'.

Overzichtelijke speelplaatsen

(AANBEVELING) MUREN/VLAKKEN/WANDEN: ANTIGRAFFITI 09

WAT Graffiti op muren, vlakken en wanden van constructies en objecten in de openbare ruimte wordt zoveel mogelijk voorkomen.

Aanbeveling 09 geldt voor objecten in de openbare ruimte zoals transformatorhuisjes, elektriciteitshuisjes en geluidsschermen. Aanbeveling 09 is niet van toepassing op woningen of woongebouwen. Woongebouwen vallen onder aanbeveling G13.

HOE

- Blinde muren, vlakken, wanden en constructies zijn afgeschermd, bijvoorbeeld door een strook beplanting.
- Niet afgeschermd muren, vlakken, wanden en constructies in de woonomgeving zijn, op plaatsen die gevoelig en bereikbaar zijn voor graffiti, voorzien van verfraaiingen, antigraffiti-coating of eenvoudig te reinigen materiaal.

Zie ook G13, K1, W1

Aanbeveling 09 wil aantrekkelijke plekken voor graffiti in eerste instantie vermijden. Dit zijn plekken waar graffiti lange tijd blijft zitten en door veel mensen wordt gezien (bijvoorbeeld geluidsschermen of kastjes voor nutsvoorzieningen) en plekken waarbij de omgeving zich weinig betrokken voelt. Als dit soort plekken ontbreekt, komt graffiti minder voor. Moeilijk doordringbare beplanting (bijvoorbeeld met doornen) voor de gevel, ontmoedigt het aanbrengen van graffiti. In buurten waar geen graffiti op de muren aangebracht is, voelen bewoners zich veiliger en hebben bewoners minder last van overlast en vandalisme.

Aanbeveling 09 gaat ook over het verwijderen van graffiti. Het beleid voor het verwijderen van graffiti hangt sterk samen met een beheerplan (zie O10). Als graffiti is geconstateerd, is het van belang dit snel te verwijderen om een neerwaartse spiraal te voorkomen. Graffiti geeft een gevoel van verloedering en beïnvloedt daarmee het veiligheidsgevoel negatief (bij jongeren overigens veel minder dan bij ouderen). Zeer snel verwijderen blijkt ook het beste ontmoedigingsbeleid voor de daders en werkt daarmee preventief.

Creative en beproefde oplossing voor een trafohuis: begroeiing

09 VERVOLG

De beelden spreken hier voor zich

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Afschermen bouwterreinen

Hoewel het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen eisen stelt aan bouwterreinen - het afschermen ervan is immers over het algemeen geregeld in lokale bouwverordeningen - vindt het keurmerk het meestal, in het kader van de wijkveiligheid, wel heel praktisch als bouwterreinen afgeschermd zijn. Uit cijfers blijkt namelijk dat veel criminaliteit (diefstal en vernieling) voorkomt op bouwplaatsen. Daarnaast gebeurt het nogal eens dat kinderen op bouwplaatsen spelen, wat leidt tot ongevallen. Aandachtspunten bij het gebruikmaken van solide hekwerken om bouwplaatsen af te schermen:

- fijnmazigheid (ongeveer 150 x 25 à 35 mm met een draaddikte van 3 à 4 mm) van hekwerken zorgt ervoor dat er geen voeten in de mazen kunnen worden gezet. Daarnaast bemoeilijkt het doorknippen;
- het aan de bovenzijde laten doorlopen van spijlen bemoeilijkt overklimming;
- het vastzetten van hekwerken met veiligheidsverbindingsklemmen voorkomt uittillen van hekken;
- het plaatsen van blokken voorzien van een uittilbeveiliging voorkomt uittillen van hekken.

Tips om graffiti te voorkomen

- Gevelvlakken zonder ramen die grenzen aan de openbare ruimte zijn kwetsbaar. Door een strook (lage) beplanting aan te brengen, bij voorkeur slecht doordringbare beplanting met stekels, kunnen gevelvlakken worden afgeschermd.
- Bij bouwterreinen worden regelmatig houten schuttingen geplaatst om de terreinen af te schermen. Er zijn kunstenaars en bedrijven die deze wanden graag van schilderingen voorzien. Veel graffiti-sputters respecteren dit, waardoor ongewenste graffiti wordt voorkomen.

Tips voor het verwijderen van graffiti

- De methode voor het verwijderen van graffiti is onder andere afhankelijk van de frequentie van bekladding. Mogelijkheden zijn schoonmaken, overschilderen of vervangen.
- Kies voor materialen die makkelijk schoon te maken zijn. Deze moeten glad en niet-poreus zijn, zoals tegels of (gekleurde) panelen met een glaslaag. Tegels kunnen beter zonder (kit)voegen worden geplaatst.
- Breng antigraffiticoating aan om poreuze materialen zoals baksteen te beschermen. De coating maakt schoonmaken mogelijk. Er is daarna doorgaans wel verschil zichtbaar tussen het schoongemaakte gedeelte en de rest van de wand. Na het schoonmaken moet de (dure) coating opnieuw worden aangebracht.
- Schilder graffiti regelmatig over. Dit kan goedkoper uitpakken dan antigraffiticoating of gladde tegels.

(AANBEVELING) BEHEERPLAN WOONOMGEVING O10

WAT Afspraken over (de plaats van veiligheid in) het beheer van de woonomgeving zijn door de betrokkenen schriftelijk vastgelegd.

- HOE**
- In het beheerplan woonomgeving staan afspraken voor een schone, hele en veilige woonomgeving.
 - Er wordt in het beheerplan onder meer rekening gehouden met de volgende aspecten van onderhoud:
 - er is een meldpunt voor kapotte verlichting, vervuiling en/of andere onderhoudsklachten;
 - reparaties aan en schoonmaken van bestrating, muren, straatmeubilair, verlichting en ander openbaar bezit worden binnen een afgesproken termijn na melding uitgevoerd. Er is controle op dit herstel;
 - het groen wordt structureel onderhouden, zodat het zicht niet wordt belemmerd en (openbare) verlichting niet wordt gehinderd;
 - maatregelen worden getroffen om overlast van hondenpoep tegen te gaan;
 - er vinden regelmatig controles plaats op vervuiling, vernieling en graffiti. Geconstateerde vervuiling, vernieling of aanstootgevende en discriminerende graffiti worden liefst meteen schoongemaakt, gerepareerd of verwijderd. Andere vormen van graffiti worden periodiek verwijderd.
 - Het beheerplan voorziet in procedures voor samenwerking en communicatie met bewoners en andere betrokkenen.

Zie ook G14

Beheer en onderhoud van de omgeving zorgen voor een wijk die schoon en heel blijft. Mensen voelen zich veiliger in een wijk die een goed verzorgde indruk maakt. Kapotte, vernielde elementen en vuil verminderen de aantrekkelijkheid van de wijk en de betrokkenheid van bewoners. Een neerwaartse spiraal is het gevolg (erosievandalisme). Gericht beheer en toezicht moeten dit voorkomen. Voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen is het van belang dat beheerders met alle betrokkenen - in het stadium van planvorming - nadenken over het op peil houden van de omgeving. Een goed beheergericht ontwerp maakt toekomstig beheer makkelijker en beter uitvoerbaar. Een werkend beheerplan vermindert vandalisme en woonoverlast.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Doel van aanbeveling O10 is het maken van afspraken over toekomstig onderhoud en beheer van de wijk. Zo veel mogelijk partijen moeten hierbij betrokken worden, bijvoorbeeld de gemeente als eigenaar/ beheerder van de openbare ruimte, woningcorporaties, bewoners (Vereniging van Eigenaren, huurdersvereniging), politie, brandweer en welzijnswerk. Voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen hoeft geen beheerplan geschreven te worden waarin technische werkprogramma's of onderhoudsactiviteiten zijn omschreven. Het gaat om het vastleggen van verantwoordelijkheden en afspraken, bijvoorbeeld over preventief onderhoud en handhaving. Hieruit blijkt het gezamenlijke streven naar een schone, hele én veilige wijk.

Goed onderhouden speelvoorzieningen zorgt dat mensen zich veiliger voelen

O10 VERVOLG

Mogelijke aandachtspunten voor dit soort afspraken zijn:

- omschrijvingen van taken en verantwoordelijkheden van betrokken partijen;
- overleg zoals regulier bewonersoverleg, bewonerscommissie, wijkoverleg en informatieavonden;
- regeling voor controles op vervuiling, vernieling en graffiti;
- klachtenregeling, meldpunt, criteria voor opvolging;
- bemiddeling bij burenruzies en (geluids)overlast;
- afstemming reguliere onderhoudsmaatregelen van verschillende beheerders (bijvoorbeeld groen van gemeente en woningcorporatie), met name opruimen van zwerfvuil, het herstellen van vernielingen en het verwijderen van graffiti (met name aanstootgevende, racistische, discriminerende graffiti);
- participatie en zelfbeheer van bewoners in het beheer.

Er hoeft niet altijd een apart document opgesteld te worden om aan aanbeveling O10 te voldoen. Soms liggen afspraken al vast in wijkontwikkelings- of wijkveiligheidsplannen.

Toezicht

Onderscheid is te maken naar informeel, semi-formeel en formeel toezicht. Formeel toezicht kan bestaan uit toezicht door politie, stads-

wachten of bewakingsdiensten. Voor afspraken in de wijk is een wijkagent van groot belang. Semi-formeel toezicht bestaat uit toezicht door huismeesters, buurtconciërges of wijkmeesters. Vaak hebben zij controlerende en signalerende taken. Zij zijn het aanspreekpunt voor bewoners. Zij bemiddelen bij ruzies en overlast en voeren kleine onderhoudstaken uit. Alle aanwezigen in een wijk samen, vormen het informele toezicht: de 'sociale ogen' in de wijk. Toezichthoudende bewoners (aangesteld door woningcorporatie of gemeente) hebben een voorbeeldfunctie in de wijk. Tegen een kleine vergoeding houden zij toezicht en geven ongeregelheden door aan verantwoordelijke instanties. Soms voeren zij ook opruim- en schoonmaakactiviteiten uit.

Onderhoud groenvoorziening

Onderhoud en inrichting van het groen moet gericht zijn op het voorkomen van 'dichtgroeien' (belemmeren) van zichtlijnen en het open houden van lichtcirkels rond lantaarnpalen. Dat wil zeggen dat gekozen moet worden voor laagblijvend groen (tot maximaal vijftig centimeter), eventueel aangevuld met stammengroen (bomen in plaats van struiken). Rondom parkeerterreinen kan het best bodembedekkende beplanting worden toegepast.

Bij vervuiling in het straatbeeld neemt ook het onveiligheidsgevoel toe, daarom adviseert het PKVV te zorgen voor een schone omgeving

KAVELS

K1	(AANBEVELING) VERKAVELING EN SITUERING EENGEZINSWONINGEN: VOORZIJDE	60
K2	(AANBEVELING) VERKAVELING EN SITUERING EENGEZINSWONINGEN: ACHTERZIJDE	61
K3	(AANBEVELING) VERKAVELING EN SITUERING WOONGEBOUWEN	62
K4	ACHTERPADEN	63
K5	(AANBEVELING) ERFAFSCHIEDINGEN	68
K6	COMPLEX VAN BERGINGEN, SCHUREN OF PRIVÉGARAGES: SITUERING EN VERLICHTING	69

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden. Aanbevelingen mogen, op verzoek van de opdrachtgever, mee beoordeeld worden. Aanbevelingen die goed opgevolgd worden kunnen bijdragen aan op maat gesneden oplossingen in de wijk. Vanuit het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt dan ook sterk aanbevolen om de aanbevelingen in overleg met de gemeente en opdrachtgever goed door te nemen en om een keuze te maken qua relevantie voor de nieuwbouwwijk.

K1 (AANBEVELING) VERKAVELING EN SITUERING EENGEZINSWONINGEN: VOORZIJD

WAT De voorzijde van een eengezinswoning is zichtbaar vanaf de openbare ruimte. Er is een zone die afstand schept en een scheiding aanbrengt tussen de openbare ruimte en de privéruimte rond de woning.

- HOE**
- Elke woning heeft een voortuin of andere vorm van afscheiding tussen de twee en vijf meter diep. Een hoekwoning heeft ook een zijtuin.
 - De voorzijde van de woning ligt in het zicht van de openbare ruimte.
 - De voorgevel is vlak. Als de gevel inspringt beperkt dit zichtlijnen en sociale veiligheid niet.

Zie ook K2, K3, W1

Een tuin vormt een buffer tussen de openbare ruimte en de privéruimte van een woning. Voortuinen bevorderen het contact tussen wijkbewoners. Mensen die in de tuin zitten of werken, knopen makkelijker een praatje aan met burens en voorbijgangers.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Voortuinen die dieper zijn dan vijf meter hebben als nadeel dat het zicht op de openbare ruimte (vanuit de woning) of het zicht op de woning (vanaf openbaar gebied) door eventuele beplanting verloren kan gaan.

Zijtuin

Zijtuinen zijn niet te breed. Door het gebruik ervan gaat dikwijls het zicht op de openbare ruimte verloren, bijvoorbeeld door hoge beplanting voor zijramen, het stallen van een caravan of de bouw van een garage naast het huis. Door te kiezen voor een zijtuin van circa twee meter breed, wordt voorkomen dat naast het huis een garage gebouwd kan worden (zie W1). Smalle zijtuinen worden vaak slecht onderhouden.

Sociale controle

Aanbeveling K1 besteedt aandacht aan een zo vlak mogelijke gevellijn, waardoor er optimale zichtlijnen ontstaan. Deze zichtlijnen zijn van belang voor de mate waarin sociale controle kan worden uitgevoerd. Het is bekend dat een potentiële dader meer rekening houdt met de mogelijkheid van sociale controle dan dat deze er ook daadwerkelijk is. Het is dan ook van belang dat de zichtlijnen, in combinatie met een goed verlichtingsniveau, de mogelijkheid van sociale controle vergroten. In- of uitspringingen zijn weliswaar mogelijk, al moet men zich er wel van bewust zijn dat deze de benodigde zichtlijnen negatief kunnen beïnvloeden.

Woning met voor- en zijtuin: duidelijk zicht

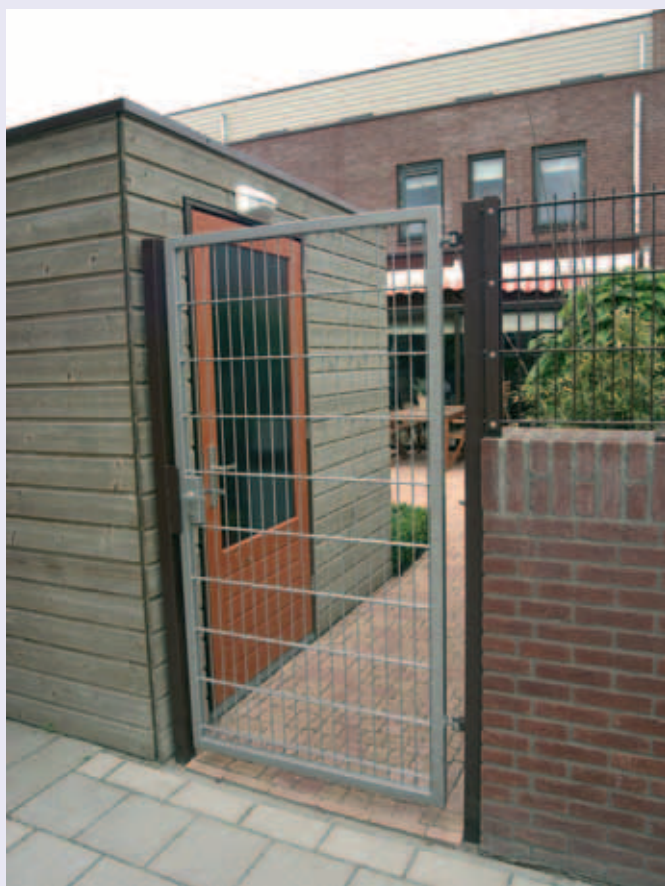
Elke woning heeft een voortuin. De voordeur van de woning ligt goed in het zicht van de openbare ruimte.

(AANBEVELING) VERKAVELING EN SITUERING EENGEZINSWONINGEN: ACHTERZIJDE K2

WAT De achterzijde van een eengezinswoning is voor inbrekers moeilijk bereikbaar.

- HOE**
- De achterzijde van de woning heeft een duidelijk privé-karakter. De toegankelijkheid van achtertuinten voor inbrekers wordt bemoeilijkt.
 - Aan aanbeveling K2 kan worden voldaan door:
 - achtertuinten niet te laten grenzen aan de openbare ruimte;
 - het toepassen van een volledig gesloten bouwblok;
 - het laten ontbreken van achterpaden;
 - fysieke afscheiding van de tuin van tenminste 1,8 meter.

Zie ook K1, K4, W2

Aanbeveling K2 is een overkoepelend onderwerp op het gebied van achterpaden en tuinen. Maatregelen zijn erop gericht barrières aan de achterzijde op te werpen tegen woninginbraak en het privé-karakter van achterzijden te versterken. Dit in tegenstelling tot de voorzijde van de woning (K1), waar juist zicht en uitzicht (openbaarheid) centraal staan. Aanbeveling K2 brengt K1, K4 en K5 met elkaar in verband.

Achtertuintuin voor inbreker moeilijk te bereiken

Achterpaden ontbreken. Achtertuintuin grenst aan water.

K3 (AANBEVELING) VERKAVELING EN SITUERING WOONGEBOUWEN

WAT De situering van een woongebouw is overzichtelijk en sociaal veilig. Bij woningen op de begane grond is er een zone die afstand schept en een scheiding aanbrengt tussen de openbare ruimte en de privéruimte rondom de woning.

HOE

- Ingangen van het gebouw en toegangen van bergingscomplexen zijn zichtbaar vanaf de openbare ruimte.
- Zicht op het woongebouw wordt niet weggenomen door bomen, struiken, schuurtjes en andere obstakels, die geen doorzicht bieden.
- Elke woning op de begane grond in een woongebouw, waarvan de voordeur uitkomt op de openbare ruimte heeft een semi-private ruimte of andere vorm van afscheiding tussen de twee en vijf meter diep.
- Aan de achterzijde hebben woningen op de begane grond een tuin en/of terras over de hele breedte van de woning.
- Toegangsroutes zijn overzichtelijk en verlicht conform eis O1.
- Parkeerplaatsen in de open lucht worden zo gesitueerd, dat ze goed bereikbaar zijn vanaf de hoofdingang.

Zie ook O2

Aanbeveling K3 is gericht op goede oriëntatiemogelijkheden. Een bewoner of bezoeker moet makkelijk en in het zicht, zijn weg kunnen vinden. De ingang van het gebouw en de bergingsingang moeten dus goed herkenbaar zijn en te bereiken via overzichtelijke routes. Het gaat hier om routes vanaf de openbare weg, van het parkeerterrein of van het bergingscomplex naar de ingang van het woongebouw of de berging.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Bij woongebouwen hebben privétuinen een bufferfunctie, evenals een collectieve, geprivatiseerde strook grond bij woningen op de begane grond. Dikwijls wordt alleen een terras aangelegd. Het overige deel van de gevel grenst aan het openbaar groen. Dit is voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen onvoldoende. Langs de hele gevel van de woning moet een privétuin liggen, waarvan het terras deel kan uitmaken. Een collectieve, geprivatiseerde strook moet een privé karakter hebben. Deze strook wijkt duidelijk af van de inrichting van de openbare ruimte.

Sociaal veilige route naar toegang van het woongebouw.
Voortuinen bij woningen op de begane grond ontbreken

Woningen op de begane grond met een geprivatiseerde strook tuin

WAT Achterpaden zijn sociaal veilig. De totale achterpadenstructuur is verlicht, overzichtelijk en niet uitnodigend voor onbevoegden.

- HOE**
- Het achterpad is kort, recht, verlicht en minimaal 1,5 meter breed.
 - Het achterpad ontsluit maximaal tien woningen per zijde of als het achterpad elf tot maximaal twintig woningen per zijde ontsluit, is het achterpad minimaal 1,8 meter breed.
 - Achterpaden vormen geen doorlopende ontsluitingsstructuur voor langzaam verkeer in het woongebied, maar maken tuinen en woningen aan de achterzijde bereikbaar voor bewoners:
 - vanaf de toegang(en) heeft het achterpad maximaal één hoek, splitsing of kruising;
 - het achterpad heeft maximaal twee toegangen;
 - indien een achterpad een hoek, kruising of splitsing heeft, dan is er sprake van twee gekoppelde achterpaden. De minimale breedte van beide achterpaden is in dat geval de vereiste breedte van het deel met de meeste ontsluitingen van woningen.
 - hoeken worden onthoekt. De onthoeking bedraagt een halve vierkante meter. Dit betekent dat aan beide zijden een gelijke afstand van één meter van de hoek wordt afgehaald. In plaats van onthoekingen toe te passen mogen ook vandalismebestendige spiegels geplaatst worden die voldoen aan de SKG KE 572.
 - bij meer dan twee in elkaars verlengde liggende achterpaden dient de ontsluitingsstructuur te worden onderbroken.
 - Het achterpad is voorzien van (openbare) verlichting met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra) en
 - met een lichtpuntafstand van maximaal zes keer de lichtpunthoogte;
 of
 - bij aanwezigheid van voldoende bergingen, dan aan elke berging in de tuin, zo hoog mogelijk, minimaal twee meter vanaf het maaiveld, en zo dichtbij mogelijk maar met een maximale afstand van 0,3 meter vanaf de grens van het achterpad; met een maximale onderlinge afstand van 12 meter;
 of
 - via openbare verlichting met een gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van minimaal 2 lux (E_{gem}), met een gelijkmatigheid van tenminste 0,15 U_h.
 - de verlichting moet altijd door middel van schemerschakeling worden ingeschakeld.

Zie ook S2, S6, K2, W7

Achterzijden van woningen zijn kwetsbaar voor woninginbraak. Achterpaden vormen de toegang tot achterzijden van woningen. Veel gebruikers voelen zich regelmatig onveilig in smalle en onoverzichtelijke paden. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen richt zich op het terugdringen van de anonimiteit en het verhogen van de betrokkenheid door slechts een beperkt aantal tuinen op het pad te laten uitkomen en geen doorgaande routes te creëren. Door een pad zo te maken dat het in één oogopslag te overzien is (verlicht, kort, breed, geen nissen of zijtakken), is het prettig in het gebruik. Maximaal twee ontsluitingen zorgen ervoor dat een dader niet veel vluchtwegen heeft en dat een achterpad overzichtelijk is. Echter, indien meer dan twee achterpaden in elkaars verlengde liggen, kan er een ongewenste verkeersroute door de wijk ontstaan. Indien dat het geval is zullen er maatregelen genomen moeten worden, bijvoorbeeld door een achterpad doodlopend uit te voeren. Hoeken, splitsingen en kruisingen in achterpaden zijn plaatsen waar mensen zich minder veilig voelen. Meer dan één hoek zorgt voor een verminderde overzichtelijkheid en is dan ook niet toegestaan.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen adviseert om géén achterpaden aan te leggen. Dit is niet bij alle woningtypen mogelijk. Als toch een achterpad wordt aangelegd is dit bij voorkeur doodlopend, bijvoorbeeld door het doortrekken van tuinen, of het plaatsen van schuren op dit pad. Om het veiligheidsgevoel op het pad te vergroten is het aan te raden dat bewoners vanuit de achtertuin op het pad kunnen kijken. Dit vergroot ook de

kans op herkenning van een eventuele dader. Door het volledig kunnen overzien van een achterpad, voelen bewoners zich veiliger. Ze kunnen bij de entree van het achterpad beslissen of er iets aan de hand is en of ze wel of niet het pad op willen. Daarom ook liever geen zijpaden of nissen (verbredingen). Doodlopende paden hebben het voordeel dat er geen netwerk van achterpaden ontstaat, waardoor iemand zich vrijwel ongezien door de wijk kan bewegen. Als een achterpad niet doodlopend is

Achterpaden die in elkaars verlengde liggen kunnen voor een ongewenste verkeersroute door de wijk zorgen

K4 VERVOLG

(doorlopende ontsluitingsstructuur), wordt het in praktijk ook gebruikt door fietsers en bromfietzers, waardoor overlast kan ontstaan. Daarom geeft eis K4 aan dat er maximaal twee toegangen tot een achterpad mogen zijn.

Breedte

De breedte van het achterpad, minimaal 1,5 meter, is afhankelijk van het aantal aanliggende woningen. Deze breedte zorgt ervoor dat mensen elkaar redelijk kunnen passeren. Het pad biedt overzicht. Bij grotere aantallen woningen wordt het overzicht verbeterd door het pad breder te maken. Uitgangspunt van eis K4 is dat, als een achterpad niet recht is (bijvoorbeeld een pad in een L- of T-variant) beide delen minimaal de voorgeschreven breedte hebben van het achterpad. Dit betekent bij een ontsluiting van maximaal tien woningen per zijde dat beide delen minimaal 1,5 meter breed zijn. Bij een ontsluiting van elf tot maximaal twintig woningen zijn beide delen minimaal 1,8 meter breed.

Afsluiten

Als de verhouding tussen het aantal aan het pad liggende tuinen en de breedte niet klopt, zal dit onder de aandacht moeten worden gebracht van de Commissie van compenserende maatregelen (voorheen Dispensatiecommissie). De compenserende maatregel zou de mogelijkheid om het pad af te sluiten met een poort of toegangshek kunnen zijn. Verbreden heeft echter de voorkeur, omdat dat niet afhankelijk is van organisatorische maatregelen die bewoners moeten nemen.

Een toegangshek in het achterpad:

- Is geplaatst aan het begin van het achterpad.
- Biedt doorzicht naar het achterliggende pad bijvoorbeeld door het toepassen van een spijlenhek. De afstand tussen de spijlen is minder dan 15 cm.
- Is minimaal 1,8 meter hoog.
- Is zelfsluitend.
- Is voorzien van een flipperbeveiliging.
- Is van de binnenkant zonder sleutel te openen. Het bedieningspunt dient afgeschermd te worden tegen manipulatie vanaf de buitenzijde.

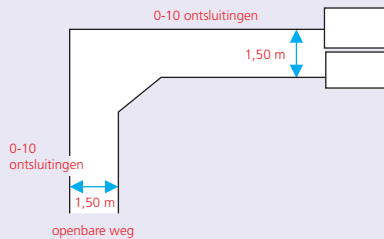
Om bediening van het bedieningspunt van buitenaf te voorkomen, kan een beschermingsplaat worden aangebracht met een minimale afstand tussen het bedieningspunt van zeventig cm. Hierdoor wordt bediening door handreiking voorkomen. Over het algemeen volstaat een beschermingsplaat als het

Rechte achterpaden

Een achterpad heeft maximaal twee ontsluitingen. Vanaf de ontsluiting heeft een achterpad maar één hoek, kruising of splitsing.

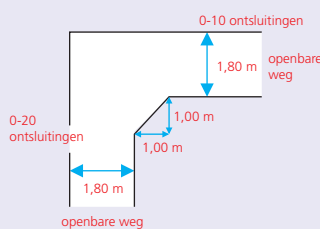
Doodlopend achterpad in L-vorm

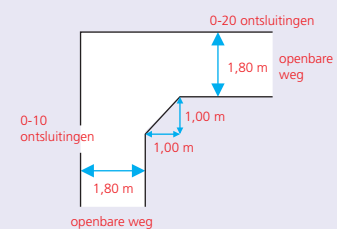
1-10 ontsluitingen 1,50 m per zijde

De minimale breedte van een achterpad is afhankelijk van het hoogste aantal ontsluitingen van woningen, gemeten aan 1 zijde van 1 deel. Is dit maximaal 10 dan zijn beide delen minimaal 1,50 meter breed. Is dit van 11 tot en met 20 woningen dan zijn beide delen minimaal 1,80 meter breed.

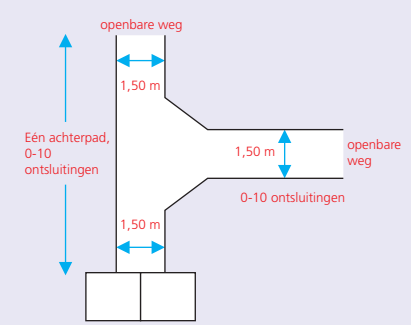
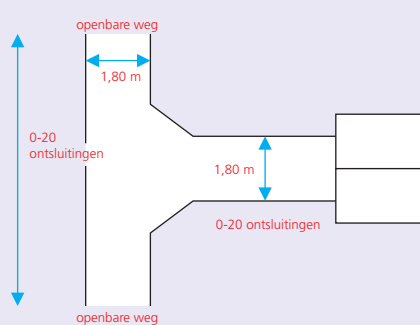
Doorlopend achterpad in L-vorm

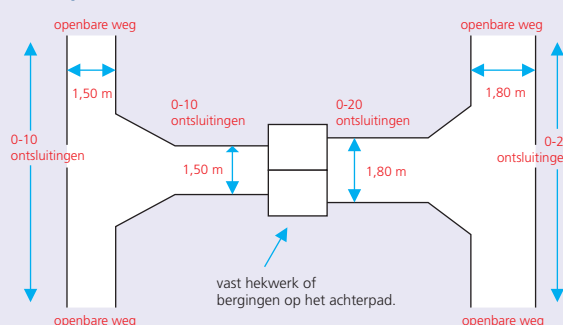
OF

T constructie: maar twee ontsluitingen

Achterpad in een H structuur

Het horizontale achterpad is dmv bergingen doodlopend gemaakt. Hierdoor ontstaan er twee achterpadconstructies met elk twee achterpaden.

bedieningspunt bestaat uit een draaiknopcilinder. Als het bedieningspunt aan de binnenzijde bestaat uit een deurkruk dan is een beschermingsplaat niet afdoende. Deze deurkruk kan namelijk eenvoudig met een hulpmiddel, bijvoorbeeld een stok of een tak, bediend worden. Hierbij kan een kokervormige (rond of rechthoekig) afscherming een oplossing zijn.

Een toegangshek vraagt discipline van bewoners, zeker als het veel bewoners zijn: er zijn dan veel sleutels in omloop, er kan geluidsoverlast optreden door het dichtvallen van het metalen hek, er is niet altijd een muur om het hek tussen te zetten, drangers werken vaak niet meer na enige tijd en spelende kinderen kunnen niet makkelijk heen en weer tussen woning en openbare ruimte. Om geluidsoverlast te voorkomen, wordt aanbevolen om het hekwerk aan losse staanders te bevestigen. Ook het gebruik van rubbers aan het hekwerk om geluidsoverlast te verminderen of voorkomen, verdient extra aandacht.

In nieuwbouwwijken kennen bewoners elkaar dikwijls nog niet, waardoor het moeilijk is afspraken te maken. Bewoners zien niet altijd het nut van een poort in of stellen het gemak om de poort open te laten boven de veiligheidsaspecten. In de bestaande bouw werkt het afsluiten van een achterpad vaak beter. Zo leverde het afsluiten in de Amsterdamse binnenstad positieve resultaten op. Er zijn meerdere voorbeelden door het hele land te noemen met positieve ervaringen met hekafsluitingen, zolang de bewoners er maar achter staan. Er is draagvlak nodig om de poort goed te gebruiken. Een poort (al dan niet afgesloten), een laag hekje of boog aan het begin van het achterpad geeft het achterpad een semi-privaat karakter, wat als drempel werkt om dit pad te betreden. Deze oplossing is natuurlijk onvoldoende als een afgesloten poort wordt geëist.

Tip

Sommige gemeenten geven subsidie op een gedeelte van de aanschafkosten van hekken of achterpadverlichting als stimulans dat bewoners gezamenlijk nadenken over de veiligheid in hun woonomgeving.

Einde van het achterpad

Het achterpad eindigt zodra dit doorsneden wordt door een openbare weg, bijvoorbeeld een voet- of fietspad, een rijbaan of een combinatie daarvan. Essentieel daarbij is wel dat die openbare weg tenminste vier meter breed dient te zijn om het achterpad te laten eindigen. Dergelijke situaties hebben geen invloed op een doorlopende achterpadstructuur. Meer dan twee in elkaars verlengde liggende achterpaden zou een doorlopende achterpadstructuur kunnen vormen. Dit is niet toegestaan en kan voorkomen worden door achterpaden doodlopend te maken.

Aantal ontsluitingen van woningen

Bij een recht achterpad wordt het maximaal aantal woningen aan één zijde geteld. Op basis hiervan wordt de minimale breedte bepaald. Meer dan twintig ontsluitingen aan één zijde is niet toegestaan. Via een recht achterpad kunnen dus maximaal veertig woningen worden ontsloten. Bij een L- of T-vorm van het achterpad wordt niet 'om de hoek' geteld. Elk recht deel van het pad mag dan maximaal twintig ontsluitingen aan één zijde hebben. Omdat meer dan één hoek, kruising of splitsing niet is toegestaan, kan een totaal achterpad in een L- of T-vorm aan één zijde nooit meer dan veertig woningen ontsluiten.

Onthoeking

Onthoeking van een 'knik' in een pad heeft als doel de hoek overzichtelijk te maken en verstoppen direct achter de hoek onmogelijk te maken. Onthoeking moet precies de omschreven maat hebben. Een andere maat werkt niet goed genoeg. Als de onthoeking groter is, ontstaat namelijk een klein pleintje dat aantrekkelijk kan zijn om te staan/hangen. Dit is ongewenst. Is één van de paden op de hoek breder dan vier meter, dan is onthoeking niet nodig. Ook zonder onthoeking is een dergelijke splitsing voldoende overzichtelijk. Hoeken mogen ook overzichtelijk gemaakt worden door het toepassen van een vandalismebestendige spiegel conform SKG KE 572.

Verlichting

Verlichting in het achterpad zorgt ervoor dat het pad, ook in het donker, te overzien is. Het vergroot de kans op herkenning van een dader. Indien er een toeleidend pad is naar het feitelijke achterpad dan dient uiteraard

Achterpad afgesloten met toegangshek

Fout: toegangshek heeft op deze manier geen nut

K4 VERVOLG

Duurzame onthoeking bij oplevering

ook dit pad volgens deze eis verlicht te worden. Openbare verlichting heeft de voorkeur vanwege het geregelde onderhoud, maar er is ook de mogelijkheid om schemergeschakelde armaturen aan de bergingen aan te brengen. Deze moeten dan wel in het achterpad hangen. Ook is het toegestaan om lampen aan de berging in de tuin of op de hoek te monteren. Hieraan is de voorwaarde verbonden dat ze zo hoog mogelijk en op elke berging zijn aangebracht en ook worden ingeschakeld door middel van een schemerschakeling. Het later plaatsen van hoge schuttingsen mag geen nadelig effect hebben op (gelijkmatige) verlichting zodat de maatvoering van minimaal twee meter is aangegeven. Als het verlichtingsarmatuur op die plaats wordt gemonteerd, moet het verlichtingsarmatuur zo dicht mogelijk bij het achterpad zijn aangebracht (maximaal dertig centimeter vanaf de grens met het achterpad) om schaduwwerking in het pad zo klein mogelijk te maken. Indien de afstand tussen armaturen die binnen de erfgrens hangen meer is dan twaalf meter, dan dient hiertussen extra verlichting aangebracht te worden. Dit kan met name bij enkelzijdige verlichting voorkomen. Het onderhoud en de elektriciteit komen in dergelijke gevallen voor rekening van de bewoner. Door het monteren van een verlichtingsarmatuur op elke berging, is de gelijkmatigheid van de verlichting dikwijls voldoende.

Doorlopende achterpadenstructuur

Doodlopende achterpaden zijn niet verplicht in het PKVW. Onderzoek heeft echter wel aangetoond (Drs. M. López, RCM-advies, 2007/2008) dat hoe verder men de wijk in kan lopen via paadjes en achterpaden (zonder te worden herkend), hoe groter de kans op criminaliteit. Er is dan immers sprake van meer vluchtmogelijkheden. Daarnaast kunnen in elkaars verlengde liggende achterpaden zorgen voor overlast van fietsers en bromfietzers die dit als verkeersroute gaan gebruiken. Een doorlopende ontsluitingsstructuur is dan ook niet toegestaan. Bij meer dan twee in elkaars verlengde liggende achterpaden zal een achterpad bewust onderbroken moeten worden door bijvoorbeeld het tegen elkaar plaatsen van tuinen of het doodlopend maken door het plaatsen van bergingen.

Een lamp op elke berging

Zowel achterpad als tuin worden goed verlicht

Hier is een combinatie van het verlichten van de bergingsdeur en het achterpad goed te zien

Openbare verlichting aan het begin van het achterpad heeft meerwaarde

K5 (AANBEVELING) ERFAFSCHIEDINGEN

WAT Bij woningen die liggen bij een toegang tot het woongebied of langs (wijk)ontsluitingsroutes werpen erfafscheidingen een drempel op tegen inbrekers en andere onbevoegden.

HOE

- De erfafscheiding wordt geplaatst langs zij- en achtertuinten van woningen die grenzen aan een toegangsweg tot het woongebied en bij woningen die langs (wijk)ontsluitingsroutes liggen.
- Een stevige erfafscheiding met een hoogte van 1,8 meter biedt een duidelijke scheiding tussen openbaar gebied en privéterrein.
- Een erfafscheiding sluit aan op de woning en/of berging, zodat de tuin volledig is afgeschermd.

Zie ook K1

Erfafscheidingen werpen een fysieke barrière op tussen de woning/tuin en de omgeving. In veel gevallen zorgen zij er echter ook voor, dat minder zicht bestaat op de openbare ruimte. Gesloten wanden maken de straat en het trottoir minder aantrekkelijk (onveiligheidsgevoelens). In het afwegings- en keuzeproses van daders, speelt het aanzicht/de eerste indruk van de wijk een belangrijke rol. Erfafscheidingen maken dat een wijk er moeilijk toegankelijk en afgeschermd uitziet. Ze vormen een psychologische drempel. Een erfafscheiding is bij voorkeur (gedeeltelijk) transparant zodat zicht op de woning mogelijk blijft.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Aanbeveling K5 vraagt een afweging van bouwplanadviseur en opdrachtgever. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen beveelt erfafscheidingen aan bij woningen op kwetsbare plekken voor woninginbraak. Dit zijn onder andere woningen die makkelijk bereikbaar zijn en goede vluchtwegen bieden, zoals:

- Woningen waarvan de achtertuin grenst aan wijk- of stadsdeelontsluitingswegen. Dit zijn hoofdwegen, waarlangs gemotoriseerd verkeer de wijk kan verlaten. De achterkant van de woning is makkelijk bereikbaar. De vluchtweg is direct bij de hand.
- Woningen bij de entree van een woonwijk. Uit daderonderzoek op het gebied van woninginbraken blijkt dat daders eerst een (risico-) afweging maken om een wijk in te gaan. Woningen bij de entree van een wijk bieden relatief goede vluchtmogelijkheden. De kans op herkenning is minder groot dan 'dieper' in de wijk. Het toepassen van erfafscheidingen op deze plekken geeft een indruk van beslotenheid van de wijk.

Hoekwoningen zijn iets gevoeliger voor woninginbraken dan woningen midden in een rij. Voor vrije kavels, zeker bij grotere kavels, kan het soms moeilijk zijn om erfafscheidingen te plaatsen die aan de eisen voldoen. In wettelijke en gemeentelijke regelgeving is bepaald dat in sommige gevallen erfafscheidingen niet hoger mogen zijn dan één meter bij de voorzijde of twee meter bij de achterzijde. Het is verstandig dit na te vragen bij de gemeente.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat uit van erfafscheidingen van 1,8 meter. Deze hoogte is moeilijker overklimbaar en vormt geen onaangename hoge, massieve wand. Een erfafscheiding moet aansluiten bij gevels van een woning of een berging. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen geeft als aanbeveling aan dat de hele tuin omgeven wordt door een erfafscheiding. Het gaat om het gebied grenzend aan de openbare ruimte. Het is aan te raden om een erfafscheiding, ook in de nieuwbouw, te laten kiezen door bewoners. Dit voorkomt dat bewoners dure voorzieningen, vlak na oplevering, weer afbreken.

Tip

Een dichte schutting, met name bij hoekwoningen, zorgt voor privacy, maar neemt tevens de mogelijkheid op sociale controle weg. Zeker indien er bij oplevering een standaard erfafscheiding geplaatst wordt, kan hiermee rekening gehouden worden.

Doorzicht (nu nog) mogelijk

COMPLEX VAN BERGINGEN, SCHUREN OF PRIVÉGARAGES: K6 SITUERING EN VERLICHTING

WAT Een complex van bergingen, schuren of privégarages is zodanig geplaatst dat een sociaal veilige en overzichtelijke situatie ontstaat.

Eis K6 geldt voor complexen van garages, bergingen of schuren, waarvan individuele deuren direct uitkomen op de openbare ruimte. Eis K6 geldt ook voor vrijstaande garage- en bergingscomplexen met een gemeenschappelijke toegangsdeur.

HOE

- Privégarages en bergingen of schuren behorend bij eengezinswoningen of woongebouwen zijn geplaatst in kleine concentraties, namelijk maximaal tien garages of twintig bergingen.
- De deuren/toegangen liggen binnen 75 meter in het zicht van tenminste twee woningen.
- Het gebied is voorzien van (openbare) verlichting conform O1 met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra).
- Bergingen, schuren en garages zijn inbraakwerend conform de eis W6 en W7.

Zie ook G7, O1, W6 en W7

Complexen van bergingen of garages leveren vaak vervelende, onoverzichtelijke plekken op. Hierdoor voelen bewoners zich niet altijd veilig. Bij grotere eenheden garages of complexen ontstaan pleintjes met volledig gesloten wanden zonder enig (toe)zicht. Voetballen tegen metalen garagedeuren levert geluidsoverlast op. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen vraagt om een overzichtelijke en attractieve omgeving. Dit betekent dat dergelijke complexen klein zijn en open naar de omgeving, zodat zicht op de entrees mogelijk is. Aanbeveling is om de toegangsweg tot deze complexen in het zicht van woningen aan te leggen.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Eis K6 is van toepassing op de situering van garages en bergingen en op het zicht op toegangen en deuren. De inbraakwerendheid van garages en bergingen is geregeld in W6 en W7. Daar wordt ook een verlichtingsarmatuur bij elke bereikbare ingang geëist. Als een toegangsdeur grenst aan de openbare ruimte en de verlichting voldoet aan eis O1, is een verlichtingsarmatuur niet nodig. Bij deuren aan andere dan (openbaar) verlichte zijden, moet wel een verlichtingsarmatuur worden aangebracht conform eis W7 of eis W6.

Bij bergingen rechtstreeks op de openbare ruimte hoort ook (openbare) verlichting

GEBOUW

G1	WOONGEBOUW: OMVANG EN TOEGANKELIJKHEID	72
G2	(AANBEVELING) BALKONS	74
G3	HOOFDINGANG WOONGEBOUW	76
G4	TOEGANGSDEUREN GEMEENSCHAPPELIJKE RUIMTEN	78
G5	VERLICHTING GEMEENSCHAPPELIJKE RUIMTEN	81
G6	LIFT	83
G7	COLLECTIEF BERGINGSKOMPLEX: ONTSLUITING EN OMVANG	84
G8	BERGING: INBRAAKWERENDHEID GEVELELEMENTEN, DEUREN, RAMEN EN VENTILATIE-OPENINGEN	86
G9	VOORZIENINGEN IN EEN WOONGEBOUW	87
G10	COLLECTIEVE (FIETSEN)STALLING	88
G11	PARKEERGARAGE BEHOREND BIJ EEN WOONGEBOUW	90
G12	(AANBEVELING) MUREN/VLAKKEN/WANDEN: ANTIGRAFFITI	93
G13	BEHEERPLAN EN TOEZICHT WOONGEBOUW	94

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden. Aanbevelingen mogen, op verzoek van de opdrachtgever, mee beoordeeld worden. Aanbevelingen die goed opgevolgd worden kunnen bijdragen aan op maat gesneden oplossingen in de wijk. Vanuit het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt dan ook sterk aanbevolen om de aanbevelingen goed door te nemen en om een keuze te maken welke aanbevelingen relevant zijn voor de desbetreffende nieuwbouwwijk.

G1 WOONGEBOUW: OMVANG EN TOEGANKELIJKHEID

WAT Een woongebouw is qua schaal en ontsluiting overzichtelijk en niet vrij toegankelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt deze eis niet voor een kleinschalig woongebouw met alleen op de eerste etage een galerij met daaraan gelegen maximaal tien woningentrees.

- HOE**
- Een woongebouw bevat maximaal vijftig woningen.
of
 - Een woongebouw bevat maximaal honderd woningen waarbij geldt dat:
 - maximaal tien woningen met voordeuren per verdieping liggen aan een gezamenlijke (lift)hal;
 - dit aantal kan met maximaal vijf woningen worden uitgebreid, als sociale controle vanuit een andere positie binnen het woongebouw op dit galerijgedeelte mogelijk is;
 of
 - woningen rond een atrium (wintertuin) of gemeenschappelijke binnenruimte liggen;
 - woningen aan een galerij of interne corridor liggen met, vanuit de lift of het trapportaal gerekend, per zijde niet meer dan tien woningen.
 - Een woongebouw is niet vrij toegankelijk doordat toegangsdeuren voldoen aan G4.
 - Het opklimmen naar een galerij op de eerste etage is niet mogelijk binnen 3,5 meter, zie verder bijlage 1 Bereikbaarheid. Een tussenruimte tussen de vloer van de galerij en de balustrade van maximaal vijf cm is toegestaan.
 - Bij een bereikbare galerij op de begane grond moeten de toegangsdeuren naar de overige gemeenschappelijke ruimten voldoen aan G4.
 - Brandtrappen en noodtrappenhuizen zijn niet vrij toegankelijk binnen 3,5 meter en niet opklimbaar, zie bijlage 1 Bereikbaarheid.
 - Als brandtrappen en noodtrappenhuizen toegangsdeuren hebben, voldoen ze aan G4.
 - Gezamenlijke (zorg)faciliteiten in het woongebouw zijn toegestaan indien die faciliteiten specifiek zijn gericht op de bewoners van het woongebouw.
 - Zorgfaciliteiten in het woongebouw met een wijkfunctie zijn toegestaan op voorwaarde dat de toegankelijkheid voor die bezoekers beperkt is tot die faciliteiten door middel van een scheiding conform G4.
 - Een kleinschalig woongebouw met alleen een begane grond en een eerste etage kan onder voorwaarden geheel open blijven en behoeft niet afgesloten te zijn. Voorwaarden:
 - maximaal tien woningen op de eerste etage;
 - de route vanaf het openbaar gebied naar de galerij moet volledig in het zicht liggen vanaf het openbaar gebied en/of vanuit tenminste twee woningen;
 - de route vanaf het openbaar gebied naar de galerij is over het gehele oppervlak helder (niet verblindend) verlicht, met een gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van minimaal 3 lux (E_{gem}) met een gelijkmatigheid van 0,30 Uh. De kleurweergave is minimaal 60 (Ra);
 - de balustrade van de galerij dient transparant te zijn, het is ook toegestaan een spijlenhekwerk toe te passen;
 - als er zich in het woongebouw compartimenten bevinden zoals een parkeergarage of een bergingscomplex dan is G1 voor die compartimenten van toepassing;
 - wanneer de eerste etage per lift bereikt kan worden, wordt de lift met een sleutel bediend en is alleen toegankelijk voor bewoners.

Zie ook S2, G7

Kleinschaligheid in de woonomgeving zorgt voor overzicht, herkenbaarheid en sociale controle. Bewoners voelen zich meer betrokken bij gemeenschappelijke ruimten als zij deze delen met een klein aantal andere huishoudens. Bij kleine aantallen woningen zijn mensen immers beter in staat vreemden te herkennen. Het vergroot de mogelijkheden voor contact en controle van de eigen omgeving. Over het algemeen geldt: hoe kleiner een gebouw, hoe veiliger het is. Woongebouwen hebben daarom bij voorkeur de vorm van een 'urban villa' of een appartementengebouw met een centrale lift/trappartij. De norm 'maximaal honderd woningen in een woongebouw' voorkomt grootschaligheid, niet alleen op het gebied van woningen, maar ook op het terrein van bergingscomplexen, parkeerterreinen en aantal woningen per ontsluiting. Voor galerijen en corridors wordt niet alleen gekeken naar het aantal woningen dat erop aansluit, maar ook naar de lengte van de gang. Vanuit de hal mag een galerij of corridor maximaal tien woningen lang zijn. Als aan weerszijden van een gang woningtoegangen liggen, mogen er dus maximaal twintig woningen op de corridor uitkomen. Er is hierbij

Bij een galerij op de begane grond dienen de deuren naar de centrale ruimte conform G4 uitgevoerd te worden

een gelijke redenering gevolgd als bij achterpaden (K4). Bij zicht vanuit een andere positie in het woongebouw op de betreffende galerij is het aantal woningen maximaal vijftien.

Als een flat bijvoorbeeld 500 woningen telt, dan betekent dit met de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen, dat de flat vijf entrees moet hebben, zonder mogelijkheden om door te lopen van het ene deel van de flat naar één van de vier andere delen van het gebouw. Van de buitenkant gezien (optisch dus), mag de flat natuurlijk wel één gebouw lijken.

Opklimmen galerij

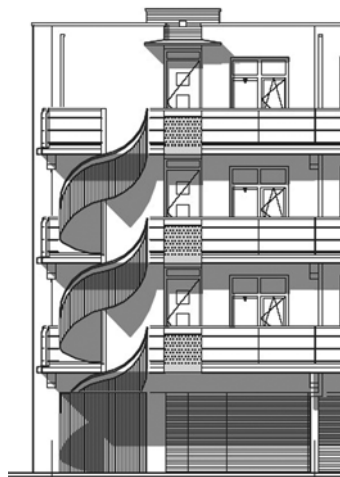
In eis G1 is opgenomen dat het opklimmen van een galerij op de begane grond niet mogelijk mag zijn. Dit geldt alleen als deze galerij afgesloten is en er dus geen verbinding tussen deze galerij en de buitenruimte is. Als deze verbinding er wel is en bewoners op de begane grond dus vanuit hun woning via de galerij naar de straat kunnen lopen, moet de tussendeur van deze galerij naar de (centrale) hal met een deur conform eis G4 zijn afgesloten. Hierdoor geeft deze galerij onbevoegden geen toegang tot het woongebouw. Het is niet mogelijk binnen een hoogte van 3,5 meter het gebouw binnen te komen door inklimming. Deze maat wijkt af van de maatvoering in bestaande bouw. Bij nieuwbouw kan eenvoudig worden gekozen voor de optimale hoogte. Balustrades met een spijlen hekwerk voorzien in voldoende houvast om de galerij op te klimmen. Balustrades dienen tot een hoogte van 3,5 meter gerekend vanaf het maaiveld, vlak afgewerkt te zijn, zodat er geen aangrijpingspunten aanwezig zijn om op te klimmen. Ook bij de afscherming van een noodtrappenhuis door middel van een hekwerk zal hierbij rekening moeten worden gehouden.

Zorgfaciliteiten

Steeds vaker worden seniorencomplexen gerealiseerd met in de plint van het gebouw, en soms ook op etages, voorzieningen zoals een gemeenschappelijke gebruikruimte, een fysiotherapeut, een kapsalon etc. Een prima ontwikkeling die ook uitstekend kan worden toegepast binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voorwaarde is echter wel dat de voorzieningen uitsluitend bestemd zijn voor de bewoners. Indien de voorzieningen ook voor de wijk bestemd zijn dan dient er een scheiding (G4) te zijn tussen de ruimtes van de voorzieningen en de woonfunctie, zodat alleen bewoners toegang hebben tot het woongedeelte. Verwacht wordt dat in woongebouwen voor senioren steeds vaker zelfstandig wonen en een woonvorm met totale verzorging wordt gecombineerd. Het Politie-

keurmerk Veilig Wonen zoekt naar een goede balans, in het bijzonder als het gaat om verantwoord toegangbeheer. Is er sprake van een dergelijke combinatie in een project, dan is het verstandig om tijdig de tekeningen voor te leggen aan de Landelijke beoordelingscommissie.

Meer informatie hierover kunt u vinden in de themapagina's Zorg- en woonfunctie op pagina 16.

Noodtrap niet tot 3,5 meter afgeschermd

Goed afgeschermd galerij, maar let op: de regenpijp maakt het toch opklimbaar

Deze noodtrap is onvoldoende afgeschermd

Met goede afscherming kan dit voorkomen worden

G2 (AANBEVELING) BALKONS

WAT Een (privé)buitenruimte bij bovenwoningen vereenvoudigt het contact tussen straat en bewoners, zonder dat opklimmogelijkheden (zie bijlage 1 Bereikbaarheid) worden geboden.

Aanbeveling G2 geldt voor (Franse) balkons, loggia's en dakterrassen.

- HOE**
- Een woning met een balkon met uitzicht op de (semi-)openbare ruimte, moet een balustrade of hek hebben dat doorzicht biedt. Het gaat erom dat de constructie bewoners zicht biedt op de openbare ruimte.
 - Naast elkaar gelegen balkons hebben een etagehoge scheidingsconstructie tussen de balkons. Als er een opening zit in de scheidingsconstructie, is de dagmaat kleiner dan vijftien centimeter.
 - Balkonranden, balustrades en hemelwaterafvoeren die langs of door balkonplaten heenvoeren, zijn zodanig uitgevoerd dat opklimming naar balkons onmogelijk is.
 - Ruimte van maximaal vijf centimeter tussen de vloer van de galerij en de balustrade is toegestaan.

Opklimmen niet mogelijk. Onder borstwering/glasplaat zijn geen aangrijppunten

Op hoger gelegen etages vormen balkons, terrassen en loggia's de verbinding tussen de woning en de straat. Balkons verbeteren het contact tussen omwonenden. Om visueel contact tussen woonruimten en begane grond mogelijk te maken, moet een balustrade doorzichtig zijn. De sociale veiligheid van terreinen en objecten in de omgeving zoals parkeerterreinen, speelvoorzieningen, fietsroutes en bushaltes, is immers afhankelijk van zicht. Aanbeveling G2 heeft een relatie met S2. Op hogere verdiepingen gaat het contact - en daarmee de betrokkenheid van bewoners - met de begane grond verloren.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Balkons kunnen ook toegang geven tot een woning. Daarom is het aan te bevelen maatregelen te nemen om opklimmen te voorkomen (zie bijlage 1 Bereikbaarheid). Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Balustrades die geen houvast bieden, bijvoorbeeld glasplaten als borstwering die zo zijn geconstrueerd/gemonteerd dat geen ruimte tussen balkonvloer en borstwering ontstaat.
- Hemelwaterafvoeren niet langs het balkon laten lopen of afwerken met een profiel. Ook kunnen deze regenpijpen in de muur worden verwerkt/weggewerkt waardoor het niet mogelijk is om langs de regenpijp naar boven te klimmen.

Regenpijp weggewerkt in de muur voorkomt opklimming

Fout: balkon is makkelijk bereikbaar

G3 HOOFDINGANG WOONGEBOUW

WAT De hoofdingang van een woongebouw is uitnodigend voor bewoners en bezoekers, maar niet voor onbevoegden. Het ontsluitingssysteem biedt bewoners de mogelijkheid elkaar en bezoekers te herkennen.

Deze eis geldt onder bepaalde voorwaarden niet voor een kleinschalig woongebouw met alleen op de eerste etage een galerij met daaraan gelegen maximaal tien woningentrees (zie G1).

- HOE**
- De hoofdingang van een woongebouw ligt in het zicht van het openbare gebied.
 - De hoofdingang ligt bij voorkeur vlak in de gevel. Als de hoofdingang terugspringt is de nis minimaal twee keer zo breed als diep. Er is geen sprake van een nis indien de inspringing meer dan drie keer zo breed als diep is.
 - De hoofdingang is binnen en buiten voorzien van verlichting. De gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is binnen minimaal 40 lux (Em) (gemeten op de vloer) met een gelijkmatigheid van 0,50 Uh. De kleurweergave is binnen en buiten minimaal 60 (Ra). De verlichting buiten bestaat uit minimaal twee lichtpunten. Deze zijn zo aangebracht dat de entree vanuit het openbaar gebied goed zichtbaar is en verlichting het mogelijk maakt het bellenbord en de naambordjes goed te lezen.
 - De hoofdingang van een woongebouw is voorzien van:
 - een deur aan de buitenzijde die voldoet aan G4;
 - een deur die van buitenaf met een sleutel en door bewoners op afstand van de woning kan worden ontsloten;
 - een bellenbord bij de deur met naambordjes;
 - een intercom of videofoon;
 - (doorwerp)postkasten voorzien van afgeschuinde bovenkanten, minimaal dertig graden, of waarvan functioneel wordt aange-toond dat papier daar niet op blijft liggen.
 - Op maximaal twintig meter afstand van de hoofdingang zijn voorzieningen voor het stallen van fietsen, bijvoorbeeld fietsbeugels. Hierbij wordt de formule toegepast:
 - voor de eerste vijftig woningen geldt: één stallingsplaats op vier woningen met een minimaal aantal van vier plaatsen.
 - bij meer dan vijftig woningen geldt: één stallingsplaats extra bij elke tien woningen of een deel daarvan.

Voorbeeld: Bij 78 woningen zijn voor de eerste 50 woningen 13 stallingsplaatsen nodig. Voor de volgende 28 woningen komen er nog 3 stallingsplaatsen bij, dat maakt een totaal van 16 fietsstallingsplaatsen.

- Voor de entreehal gelden de volgende eisen:
 - de hal is voorzien van glas, zodat daglicht kan toetreden en van buitenaf zichtbaar is wat er binnen gebeurt. Glas dient tenminste op ooghoogte aanwezig te zijn (tussen 1 meter en 1,8 meter);
 - de entreehal is overzichtelijk. Onoverzichtelijke situaties moeten worden opgeheven door het plaatsen van één of meerdere slagvaste spiegels conform SKG KE 572 (niet manipuleerbaar qua positie). Deze slagvaste spiegels bieden zicht aan personen met een ooghoogte variërend van 1 meter tot 1,8 meter ongeacht de looproute;
 - er is een aanduiding van verdiepings- en huisnummer.

Bewoners gebruiken een ingang dagelijks. De ingang geeft bezoekers een eerste indruk van het gebouw. Eis G3 gaat uit van een ingang met een afsluitbare deur, waardoor buitenstaanders niet zomaar het gebouw kunnen binnenlopen. De ingang biedt (over)zicht en goede oriëntatiemogelijkheden. Daarnaast is de ingang onderhoudsvriendelijk. Uitgangspunt is dat de afsluitbare deur aan de buitenzijde van het gebouw ligt. Voorkomen moet worden dat bij de entree van een woongebouw dode hoeken ontstaan (bijvoorbeeld achter of onder de trap).

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Door de ingang in de gevellijn te maken, ontstaan geen (donkere) nissen, plekken waar mensen blijven hangen of zich kunnen verstoppen. Een open, transparante entree met glas in muren en deuren kan juist beter 'uitspringen', waardoor deze ten opzichte van het gebouw goed opvalt en goed overzicht biedt op wat er binnen gebeurt. De buitenste schil van het gebouw is afgesloten. Een voor iedereen toegankelijk voorportaal of een voor iedereen toegankelijke tochtsluis is niet toegestaan,

omdat dan toch het risico bestaat van rondhangende ongewenste personen. Zij wachten bijvoorbeeld op een kans om mee te lopen. Bewoners (W10) moeten bewust worden van het risico van 'meelopende bezoekers'.

Toegangsdeur

De toegangsdeur van de entreehal is niet inbraakwerend. Het is wel een zelfsluitende deur. Deze eis is opgenomen in het Bouwbesluit, evenals een deuropener en een spreekinstallatie. Toegangsdeuren moeten een drempel opwerpen om binnen te komen. Een anti-inbraakstrip of een slot met dagschootblokkering, kan als beveiliging tegen 'flippen' worden gebruikt. De woning of berging is vervolgens daadwerkelijk inbraakwerend.

Overzichtelijkheid

De entreehal van een woongebouw is een centrale ontmoetingsplaats voor bewoners en bezoekers. Idealiter wordt met overzichtelijkheid reeds in het ontwerp rekening gehouden. Indien er toch onoverzichtelijke situaties worden gecreëerd dienen slagvaste spiegels overzichtelijkheid te realiseren. Van belang is dat de looproutes vanuit de hoofdentree

naar de dichtstbijzijnde liftdeur en (de toegangsdeur naar) de trappartij overzichtelijk zijn, en vice versa. Vanuit de lift is dit van belang indien er direct naast de lift een terugliggende ruimte is.

Niet manipuleerbare slagvaste spiegels

Een spiegel biedt overzicht zolang deze hangt op de locatie die daarvoor bedacht is. De hoogte en wijze van bevestiging is daarbij uiteraard van belang. Montage met behulp van een beugel die ervoor zorgt dat de spiegel van de muur afhangt, zorgt voor verbinding die het vaak mogelijk maakt om de spiegel eenvoudig te verdraaien. Een kwart of halve bolspiegel die vast op de muur of het plafond is gemonteerd, geeft dan meer zekerheid dat het gewenste effect permanent gehaald wordt. Door het noemen van de kijkhoogte van 1 tot 1,8 meter wordt bereikt dat voor vrijwel elke bewonersgroep het gewenste effect gehaald wordt.

Spiegels algemeen

In het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt een onderscheid gemaakt tussen de spiegels die in de openbare ruimte gebruikt worden en spiegels in een woongebouw. Vandalismebestendige spiegels voor in de openbare ruimte (aanvullend beveiligingsproduct gemerkt met √√ in de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst) zijn bestand tegen een grovere mate van geweld dan slagvaste spiegels (√).

Fietsen

Een aandachtspunt rond de entree is het verminderen of voorkomen van overlast door rondslingerende fietsen. Er moeten plekken zijn om fietsen van bezoekers en bewoners (overdag) neer te zetten. Voor fietskluisen/fietsentrommels of -klemmen geldt:

- dat ze geplaatst moeten zijn op plekken waar ze geen obstakel vormen;
- dat ze goed in het zicht staan, maximaal twintig meter van de hoofdingang;
- dat ze aansluiten bij routes die fietsers gebruiken.

Als fietsklemmen onlogisch zijn geplaatst, worden ze niet gebruikt. Fietsen worden dan alsnog (hinderlijk) voor bijvoorbeeld de deur geplaatst.

Tip entreehal

In verband met het schoonmaken en onderhoud van de hal, is het van belang dat wanden en muren eenvoudig te reinigen zijn. Dit kan door wanden en/of vloeren te betegelen of wanden te voorzien van een coating. De entreehal vraagt om goed onderhoud en toezicht om vervuiling, graffiti en vandalisme te voorkomen. Dit is geregeld in de aanbeveling G12 en eis G13. Om te voorkomen dat papier, post, folders en dergelijke blijven liggen, is in eis G3 opgenomen dat postkasten aan de bovenzijde schuin moeten aflopen. Afvalbakken voor oud papier kunnen brandstichting opleveren. Er zijn afvalbakken met een vlamdovende constructie.

Overzichtelijke entreepartij

Entreepartij goed verlicht

Een schuine bovenkant zorgt dat rommel niet op de brievenbussen blijft liggen

Deze entreepartij kan goed als hangplek dienen en is daarom niet toegestaan

G4 TOEGANGSDEUREN GEMEENSCHAPPELIJKE RUIMTEN

WAT Toegangsdeuren van het woongebouw en van compartimenten daarbinnen zijn zelfsluitend en beveiligd tegen ‘flipperen’. Toegangsdeuren in de buitengevel van het woongebouw, direct grenzend aan het semi-openbare gebied, zijn aan de buitenzijde verlicht. Alle deuren bieden bij brand een veilige vluchtweg.

- HOE**
- Deuren zijn zelfsluitend, beveiligd tegen ‘flipperen’ en zijn van buitenaf alleen met sleutel te openen.
 - Deuren kunnen vanaf de binnenkant altijd zonder (elektronische) sleutel geopend worden, tenzij sleutelbediening vanaf de binnenzijde noodzakelijk is.
 - De buitenkant van de deur heeft een niet-beweegbare deurknop.
 - Er is helder, doorzichtig (spiegeldraad)glas in of naast de deur aangebracht. Glas is niet noodzakelijk in nooddeuren en deuren van containerruimten als de bewoner deze niet als toegang tot het woongebouw kan gebruiken. Deuren in een gemeenschappelijke verkeersruimte zijn voorzien van glas. Glas in of naast de deur dient tenminste vanaf 1 meter tot 1,8 meter, gerekend vanaf de vloer, aanwezig te zijn met een minimale breedte van 40 cm.
 - Als een woongebouw een lift heeft, mag deze onbevoegden niet direct in gemeenschappelijke ruimten zoals een bergingscomplex of parkeergarage brengen.
 - Deuren in de buitengevel, die toegang geven tot gemeenschappelijke ruimten in het woongebouw, liggen in het zicht.
 - Bij toegangsdeuren die uitkomen op het semi-openbaar gebied is buitenverlichting aanwezig, met een kleurweergave van tenminste 60 (Ra). De afstand tussen het verlichtingsarmatuur en de toegangsdeur is maximaal twee meter.
 - Buitendeuren van containerruimtes moeten voldoen aan G4. Indien een containerruimte gelegen is in garage (G11), collectieve fietsstalling (G10) of een bergingcomplex (G7) dan behoeft de deur van de containerruimte niet afgesloten te zijn.
 - Als er bij nooddeuren aan de buitengevel, geen sprake is van openbare of achterpadverlichting binnen 7,5 meter, moet buitenverlichting aangebracht zijn met een kleurweergave van ten minste 60 (Ra).
 - Kleinschalige woongebouwen met alleen op de eerste etage een galerij met maximaal tien woningentrees mogen onder voorwaarden afwijken van de eis G1. Deze voorwaarden zijn:
 - de route vanaf het openbaar gebied naar de galerij moet volledig in het zicht liggen vanaf het openbaar gebied en/of vanuit ten minste twee woningen;
 - de route vanaf het openbaar gebied naar de galerij is over het gehele oppervlakte helder (niet verblindend) verlicht, met een gemiddeld horizontale verlichtingssterkte van minimaal 3 lux (E_{gen}) met een gelijkmatigheid van 0,30 U_h. De kleurweergave is minimaal 60 (Ra);
 - de balustrade van de galerij dient transparant te zijn, het is ook toegestaan een spijlenhekwerk toe te passen;
 - als er zich in het woongebouw compartimenten bevinden zoals een parkeergarage of een bergingcomplex dan is G1 voor die compartimenten van toepassing;
 - wanneer de eerste etage per lift bereikt kan worden, wordt de lift met een sleutel bediend en is deze alleen toegankelijk voor bewoners.

De buitenschil van een woongebouw dient zo afgesloten te zijn, dat onbevoegden het gebouw niet eenvoudig binnen kunnen gaan. Toegangsdeuren van een woongebouw dienen derhalve te voldoen aan G4. Een vaste knop aan de buitenzijde van de deur en een flippervoorziening zoals een slot met dagschootblokkering, een anti-inbraakstrip of een slot met automatische nachtschootuitwerper, zorgen ervoor dat de sleutel gebruikt moet worden om binnen te komen. Een dranger zorgt ervoor dat de deur ook weer dicht gaat. De noodzaak om een G4-deur met een tweezijdige sleutel te bedienen is bijvoorbeeld aanwezig als er in een parkeergarage andere personen dan bewoners gebruikmaken van een parkeergarage en die geen toegang mogen hebben tot de overige gemeenschappelijke ruimten van het woongebouw. Deuren of hekwerken van bijvoorbeeld noodtrappenhuizen dienen eveneens zo afgeschermd te zijn dat toegang tot het woongebouw niet mogelijk is. Indien de afscherming een hekwerk of niet volledig afgesloten afscherming is, dient deze wel minimaal 3,5 meter hoog te zijn (conform bijlage 1 Bereikbaarheid). Deuren die door bewoners of bezoekers gebruikt kunnen worden om het gebouw binnen te gaan of te verlaten, dienen aan de buitenzijde verlicht te zijn. Een schemergeschakelde verlichtingsarmatuur binnen twee meter van de deur met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra) zorgt daarvoor. Dit geldt ook voor nooddeuren die uitkomen in het semi-openbaar gebied, wanneer er geen achterpadverlichting of openbare verlichting aanwezig is. Een bezoeker hoeft niet in elke

gemeenschappelijke ruimte te kunnen komen. Daarom spreekt het Politiekeurmerk Veilig Wonen over het afsluiten van compartimenten. Een compartiment is een complex bergingen in het gebouw (G7), de parkeergarage (G11) of de containerruimte. Ook een collectieve fietsstalling of een stallingsruimte voor scootmobielen zijn compartimenten, deze vallen echter qua toegankelijkheid onder de zwaardere eis G10.

Een compartiment wordt afgesloten met een deur conform G4 zodat men vanuit de gemeenschappelijke ruimte niet zonder sleutel deze ruimte kan betreden. Andersom kan men met een kruk het compartiment verlaten, het is immers veelal een vluchtweg. In de tekeningen in dit hoofdstuk is een voorbeeld gegeven van de compartimenten zoals het Politiekeurmerk Veilig Wonen bedoelt. Met blauw zijn de deuren conform G4 aangegeven en met de pijl de zijde waar de sleutel gebruikt moet worden.

Een bijzondere situatie is de garage in een woongebouw. Het is aan te raden vluchtwegen te maken die rechtstreeks naar de openbare weg leiden en niet via andere ruimtes lopen. Anders kunnen onbevoegden door mee te lopen in de garage, zonder hindernis een andere gemeenschappelijke ruimte binnenkomen. Dat is niet het uitgangspunt van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Wanneer er sprake is van één woongebouw waar alle bewoners gebruik maken van de garage, vormt de deur naar de

Elke toegangsdeur is verlicht

centrale hal hierop een uitzondering. Men mag dan zonder afgesloten deur de centrale hal in. Andersom uiteraard niet; men mag niet vanuit de centrale hal zonder sleutel de garage in. Indien de bewoners van meerdere gebouwen gebruik maken van één parkeergarage, heeft men in elkaars gebouw niets te zoeken. Dan dienen ook deze deuren vanuit de garage afgesloten te zijn. Bij het ontwerp is het dan zeker zaak daar met de vluchtwegen rekening mee te houden.

Glas

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat over sociale veiligheid en eist dus doorzicht, zowel in G4-deuren die compartimenten afsluiten als in deuren die niet afgesloten zijn, maar wel in een algemene verkeersruimte liggen. Dat kan bijvoorbeeld een deur van de galerij zijn of een brandcompartimentsdeur in een bergingsgang. Een doorzichtige (draad)glasstrook in of direct naast de deur is voldoende. Er hoeft geen doorzicht te zijn in deuren die de bewoners geen toegang geven tot het woongebouw, zoals een containerruimte in de buitenschil zonder tussendeur, of een nooddeur met blind beslag aan de buitenzijde.

Verlichting

Om een goede lichtovergang tussen binnen en buiten te hebben en spiegeffect te voorkomen, is het afstemmen van de verlichtingswaarde een vereiste. De lichtovergang van binnen naar buiten, kan met een verlichtingsarmatuur bij de entree(s) worden geregeld. Dit armatuur is bij voorkeur vandalismebestendig. Ook bij toegangen tot fietsenstallingen,

Tip

Vuilcontainerruimtes worden regelmatig in een deel van het woongebouw gepositioneerd, waarbij vaak een route moet worden gevolgd die door bewoners als onprettig wordt ervaren. Een ondergrondse vuilopslag is de oplossing voor dit probleem.

bergingen en/of parkeergarages moet verlichting aanwezig zijn. Er hoeft geen verlichting aangebracht te worden bij uitgangen die alleen in geval van nood worden gebruikt als er binnen 7,5 meter van deze uitgangen openbare verlichting of achterpadverlichting aanwezig is. Deze uitgangen mogen geen toegangsfunctie hebben. Ze zijn van buitenaf niet te openen.

Afsluitbaarheid

De buitenkant van de deur heeft geen deurkruk, maar een knopschild en een niet-beweegbare deurknop. Wie van buiten naar binnen wil, heeft dus een sleutel nodig. Vanaf de buitenkant is de deur ook beschermd tegen flipperen. Van binnen heeft de deur een kruk of een draaiknop. Mensen kunnen dus wel zonder sleutel naar buiten lopen. Dezelfde functies kunnen bereikt worden met een slot met automatische nachtschootuitwerper. Als de deur dichtvalt wordt de nachtschoot uitgeworpen, terwijl de deur bruikbaar blijft als vluchtweg. Een dergelijk slot heeft dus ook de functie van een anti-flipperbeveiliging. Alleen op deuren van goede kwaliteit kan een automatische nachtschootuitwerper gemonteerd worden. Anti-inbraakstrips kunnen als beveiliging tegen flipperen dienen. Aandachtspunt hierbij is wel dat deze strips vervelende verwondingen opleveren als er vingers tussen de deur komen. Oppassen met kleine kinderen dus. Ander nadeel van anti-inbraakstrips is dat de deur niet meer sluit als de strip verbogen is. Dit gebeurt vooral bij bergingstoegangen waar bewoners met (brom)fietsen langs komen. Anti-inbraakstrips verbuigen gebeurt ook met opzet om makkelijk toegang te krijgen tot een gebouw of bergingsgang.

Liften

Als een lift direct uitkomt in een gemeenschappelijke ruimte zoals een parkeergarage of bergingscomplex, en er zich tussen de lift en deze ruimte geen 'G4-deuren' bevinden, mag de lift alleen met sleutelbediening uitkomen op de verdieping waar deze gemeenschappelijke ruimten zich bevinden. Anders gezegd: een lift die direct uitkomt in een gemeenschappelijke ruimte, moet bediend worden met een sleutel, zodat de lift gelijkgesteld kan worden met een 'G4-deur'. Hiermee wordt voorkomen dat onbevoegden, die tot in de centrale hal van het gebouw zijn gekomen, doordringen tot gemeenschappelijke ruimten. Als de lift in de parkeergarage of in het bergingscomplex uitkomt, geldt een extra eis (zie G6). Zicht op de parkeergarage of het bergingscomplex is mogelijk bij opening van de liftdeur door aanwezigheid van slagvaste spiegel(s) (SKG KE 572) recht tegenover de liftdeur.

Containerruimtes in andere compartimenten

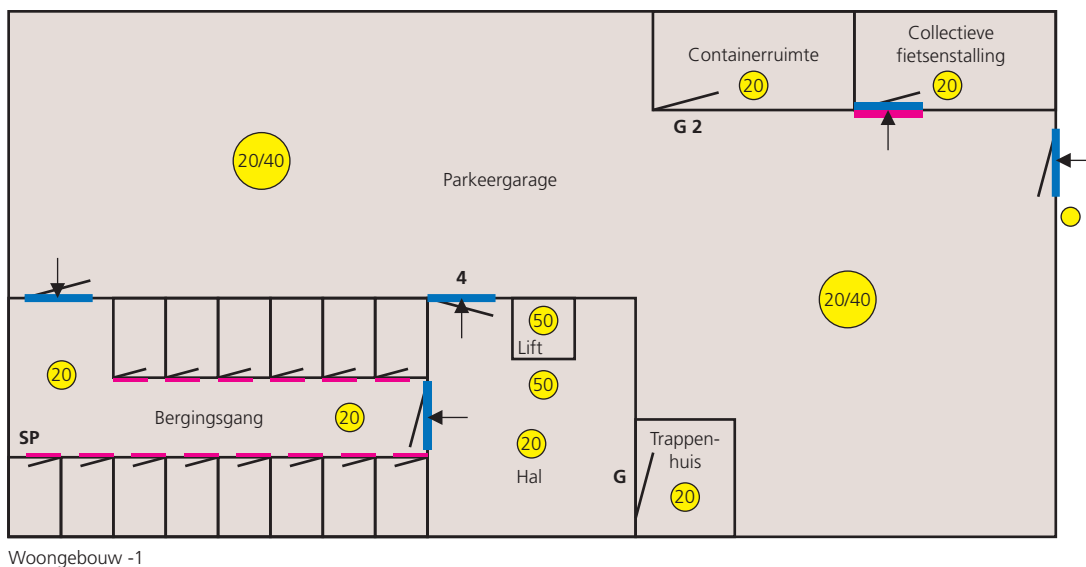
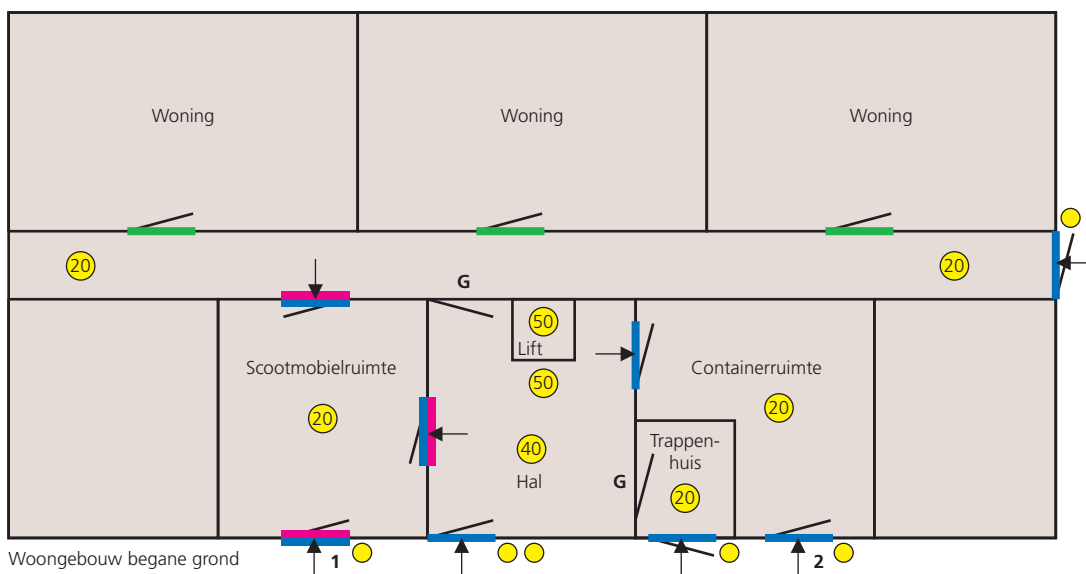
Indien containerruimtes door een huismeester of Vereniging van Eigenaren (VvE) zelf gelegegd worden, is er niet zo snel een probleem. Anders is het indien de ruimte open moet blijven staan omdat vuilophalendiensten dit doen. Indien er een doorgang is naar het woongebouw of bijvoorbeeld een collectieve fietsenstalling is het zeer verstandig daar rekening mee te houden en de volgende deur dan te laten voldoen aan de eisen van dit handboek (G4/G10).

Tip

Regelmatig worden in algemene toegangsdeuren weerstandsklasse 2 gevelelementen aangetroffen met meerpuntssluitingen en tweezijdig bedienbare cilinders.

Dit is niet functioneel omdat bewoners algemene deuren niet op slot draaien maar veelal ook niet mogen draaien in verband met de vluchtwegen. Een deur conform G4 volstaat in de meeste gevallen.

G4 VERVOLG

- 1 Deur in de buitenschil bij collectieve fietsenstalling of scootmobielruimte geen glas noodzakelijk.
 - 2 Indien containerruimte alleen bereikbaar is via garage of bergingsgang is afsluiten niet noodzakelijk, wel een glasrook.
 - 3 Indien containerruimte in de buitenschil niet als toegang voor de bewoners te gebruiken is dan is glas in de deur niet noodzakelijk.
 - 4 Indien meer dan 1 woongebouw op 1 garage uitkomt dienen de deuren naar het woongebouw aan 2 zijden afgesloten te zijn.
- G Deur in gemeenschappelijke verkeersruimte moet doorzicht bieden.
- SP Spiegel om de dode hoek in de gang overzichtelijk te maken.
- Schemergeschakeld armatuur met een RA waarde van minimaal 60.
- (40) Geeft de minimaal gemiddelde verlichtingswaarde aan. Let op de uitzonderingen in de eis en de gelijkmatigheidsfactor.

— Weerstandsklasse 2 NEN 5096 — Deur conform G4 • zelfsluitend • glas in of naast de deur • anti-flipper voorziening • aan zijde pijl met sleutel te openen	— Deur conform G10 3 minuten inbraakwerend • zelfsluitend • glas binnen 70 cm kruk klasse P4A • slot met automatische nachtschootuitwerper • aan zijde pijl met sleutel te openen — Inbraakwerendheid conform de Beveiligingsrichtlijn en productenlijst PKVW.

Een voorbeeld van de compartimenten zoals het PKVW bedoelt

VERLICHTING GEMEENSCHAPPELIJKE RUIMTEN G5

WAT Gemeenschappelijke ruimten in een woongebouw zijn goed verlicht.

Eis G5 is van toepassing op alle gemeenschappelijke verkeersruimten in een gebouw zoals hallen, (bergings)gangen, corridors, galerijen, trappenhuizen en collectieve fietsenstallingen. Hoofdingangen vallen niet onder eis G5.

- HOE**
- Er is sprake van heldere, niet-verblindende en gelijkmatige verlichting over de hele oppervlakte van de ruimte, met een gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van minimaal 20 lux (\bar{E}_m) op de vloer, een gelijkmatigheid van 0,50 Uh en een kleurweergave van minimaal 60 (Ra).
 - Voor buitengalerijen en daaraan gelegen woningentrees geldt dat bij elke voordeur op de buitengalerij een verlichtingsarmatuur aangebracht is. Bij een grotere onderlinge afstand dan vijftien meter, moet een extra verlichtingsarmatuur aangebracht worden. De kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
 - Dimmen in een collectief bergingscomplex (G7) en in een collectieve stalling (G10) of noodtrappenhuis is toegestaan onder de volgende voorwaarden:
 - dimmen is toegestaan tot een niveau van ten minste 10 lux (\bar{E}_m), met een gelijkmatigheid van 0,50 Uh, gemeten op de vloer. De kleurweergave is tenminste 60 (Ra);
 - voordat een bevoegde toegang tot de betreffende ruimte krijgt, schakelt de verlichting automatisch naar het vereiste niveau van verlichting en blijft dan minimaal tien minuten branden met de maximale sterkte van de eis.
 - Dimmen in een parkeergarage behorend bij een kleinschalig woongebouw met een maximum van 25 parkeerplaatsen, is toegestaan tot een niveau van tenminste 10 lux (\bar{E}_m), met een gelijkmatigheid van 0,50 Uh en een kleurweergave van tenminste 60 (Ra).
 - bij overige parkeergarages behorend bij een woongebouw is dimmen toegestaan tot een niveau van ten minste 20 lux (\bar{E}_m), met een gelijkmatigheid van 0,50 Uh en een kleurweergave van tenminste 60 (Ra).
 - voordat een bevoegde toegang tot de parkeergarage bij het woongebouw krijgt, schakelt de verlichting automatisch naar het vereiste niveau van verlichting, en blijft dan minimaal tien minuten branden met de maximale sterkte van deze eis.
 - Bij verlichting in een containerruimte kan volstaan worden met een schakelaar aan de buitenzijde (aangrenzende binnenruimte).
 - Om veilig gebruik te kunnen maken van gemeenschappelijke ruimten is voldoende verlichting nodig. Hierbij is op de eerste plaats het daglicht belangrijk.

Verlichte buitengalerijen

G5 VERVOLG

Goed verlichte bergingsgang

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Gemeenschappelijke ruimten hoeven niet altijd door kunstlicht te worden verlicht. Als invallend daglicht de verlichtingsnorm haalt, hoeft kunstverlichting overdag niet te branden. Met schemerschakelaars (geen tijdschakelaars) kan het kunstlicht worden aangedaan, zodra het daglicht het vereiste verlichtingsniveau niet meer haalt. Voor galerijen aan de buitenzijde van een gebouw geldt dat deze gelijkmatig verlicht moeten zijn met wit licht. De verlichtingssterkte buiten hoeft niet gelijk te zijn aan de binnenverlichting. Bij galerijen wordt het licht maar aan één zijde gereflecteerd. De buitenruimte absorbeert het licht waardoor het moeilijk is om een hoog verlichtingsniveau te bereiken. Bij een galerij aan de buitenzijde van een gebouw is een eis om bij elke voordeur een armatuur te plaatsen. Bij een containerruimte met deuren in de buitengevel is het over het algemeen niet de bedoeling dat bewoners van buitenaf die ruimte betreden. Er wordt dan ook geen schakelaar aan de buitenzijde geplaatst.

Lichtovergang

Om een goede lichtovergang tussen binnen en buiten te bereiken en spiegeffect te voorkomen, is het afstemmen van de verlichtingswaarde een vereiste. De overgang van binnen naar buiten, kan met lampen bij de entree(s) worden geregeld. Armaturen die voor een betere spreiding van het licht zorgen, bijvoorbeeld door prisma's, zijn inmiddels verkrijgbaar. Het gebruik van vandalismebestendige armaturen is aanbevolen.

Atrium of wintertuin

Bij een overdekte gemeenschappelijke ruimte (atrium/wintertuin) moeten in elk geval entrees van woningen en looproutes volgens eis G5 wor-

den verlicht. Het middengebied, veelal de centrale ruimte, hoeft dus niet aan deze eis te voldoen.

Dimmen

Het dimmen van verlichting in woongebouwen mag onder een aantal voorwaarden. Zo is dimmen alleen in enkele specifieke ruimten toegestaan. Dat zijn een collectieve (fietsen)stalling, een noodtrappenhuis en een bergingscomplex. Ook is dimmen mogelijk voor de parkeergarage waarbij er een onderscheid is gemaakt tussen kleinschalige parkeergarages (maximaal 25 parkeerplaatsen) en overige parkeergarages. Dit betekent dat bij kleinschalige parkeergarages gedimd mag worden tot tien lux en bij overige parkeergarages tot twintig lux. In het algemeen kan men stellen dat dimmen is toegestaan tot vijftig procent van het in beginsel geëiste verlichtingsniveau. Voordat een bevoegde de betreffende ruimte betreedt, dient de verlichting automatisch naar het vereiste verlichtingsniveau te schakelen. Dit kan bijvoorbeeld door in de ruimte nabij de betreffende toegangsdeur een passief infrarood detector te plaatsen. Een andere voorwaarde is dat de vereiste verlichting ten minste tien minuten moet branden. In sommige situaties, met name bij de automatische inschakeling, kan de haalbaarheid een probleem vormen.

LED-verlichting

Hoewel LED-verlichting nog niet zo lang gebruikelijk is binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen, is het toegestaan om LED-verlichting te gebruiken in een woongebouw, op voorwaarde dat het geëiste lux-niveau en de gelijkmatigheid wordt gehaald.

WAT Liften in een woongebouw zijn sociaal veilig en verlicht.

- HOE**
- Een lift is voorzien van:
 - een spiegel tegen de achterwand (tussen 1 en 1,8 meter). Bij doorlooptliften is de spiegel geplaatst tegen één van de andere wanden;
 - een communicatie- en/of alarmvoorziening;
 - vaste verlichting van tenminste 50 lux (\bar{E}_m) op de vloer
 - Verlichting in de nabijheid van liftdeuren moet op de vloer tenminste 50 lux (\bar{E}_m) bedragen.
 - Als een lift rechtstreeks uitkomt in de parkeergarage/het bergingscomplex, gelden de volgende extra eisen:
 - onbevoegden kunnen niet vanuit de entreehal met de lift rechtstreeks in de parkeergarage of het bergingscomplex komen. Toegangsbeperking kan bestaan uit het 'sleutelbediend' maken van de lift voor deze verdieping;
 - bij opening van de liftdeur is zicht op de parkeergarage of het bergingscomplex mogelijk door de aanwezigheid van slagvaste spiegel(s) (SKG KE 572) tegenover de liftdeur.

Zie ook G4

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Spiegel

Een spiegel in een lift heeft meerdere functies:

- De lift lijkt groter;
- Bescherming tegen vandalisme en graffiti. Als daders zichzelf in de spiegel zien vernielen ze minder;
- Ook voor rolstoelgebruikers wordt het veiligheidsgevoel vergroot. Als zij met hun rug naar de liftdeur staan, is in de spiegel te zien, wie er na hen instapt.

Om de laatste twee redenen moet een spiegel identificatie van personen mogelijk maken (dus geen spiegelend oppervlak waarin gezichten niet herkenbaar zijn). In een volledig glazen lift is een spiegel niet nodig. Mensen die buiten lopen hebben immers zicht op de lift.

Toegankelijkheid

Als een lift direct uitkomt in een gemeenschappelijke ruimte (parkeerkelder/bergingscomplex) en er zich tussen de lift en deze ruimte geen 'G4-deuren' bevinden, mag de lift alleen met sleutelbediening op de verdieping komen waar zich de gemeenschappelijke ruimte bevindt. Op deze manier wordt voorkomen dat onbevoegden, die in de centrale hal van het gebouw zijn gekomen, tot deze gemeenschappelijke ruimte kunnen doordringen.

Communicatie/alarmvoorziening

Informatie over communicatie- en alarmvoorziening staat in het Bouwbesluit.

Een spiegel op de achterwand van een lift geeft een ruimtelijk effect en zorgt voor overzicht, ook voor rolstoelgebruikers. Een spiegel tot op de grond is echter niet aan te bevelen in verband met beschadigen.

G7 COLLECTIEF BERGINGSCOMPLEX: ONTSLUITING EN OMVANG

WAT Bergingscomplexen hebben een ontsluitingssysteem dat zowel praktisch is als sociaal veilig.

HOE

- Het complex bevat maximaal 25 individuele bergingen of de individuele bergingen zijn ondergebracht in compartimenten die elk maximaal 25 individuele bergingen bevatten. Bergingscomplexen met meer dan 25 individuele bergingen zijn toegestaan tot een maximum van 35 individuele bergingen op voorwaarde dat de algemene toegangsdeuren van het bergingscomplex worden uitgevoerd conform de eis G10. Bewoners hebben alleen toegang tot het eigen compartiment. Aan de buitenkant van het gebouw is bij de toegangsdeur van het bergingscomplex buitenverlichting aangebracht, met een kleurweergave van tenminste 60 (Ra), conform G4. Indien de toegangsdeur beneden maaiveld ligt, is er een minimale verlichtingssterkte van 15 lux (E_{gem}) bij de deur. De kleurweergave bedraagt minimaal 60 (Ra).
- De toegang van het bergingscomplex vanaf het openbaar gebied, ligt op maaiveldniveau, in het zicht; of als de toegangsdeur onder maaiveldniveau ligt, moet zicht bestaan op deze deur vanuit omliggende bebouwing of vanaf het openbaar gebied.
- Indien de toegangsdeur van een bergingscomplex gelegen is in een parkeergarage dan is er goed zicht vanuit de garage op deze deur.
- Het bergingscomplex of elk compartiment is afgesloten met een eigen toegangsdeur, die voldoet aan G4.
- Het bergingscomplex of compartiment is voorzien van rechte ontsluitingsgang(en), dus zonder bochten, knikken of nissen. Als geen rechte ontsluitingsgangen mogelijk zijn, wordt door het toepassen van slagvaste, halfronde spiegels (conform SKG KE 572) en/of door het onthoeken van de gangen een overzichtelijke ontsluiting gerealiseerd. De onthoeking bedraagt een halve vierkante meter. Dit betekent dat aan beide zijden een gelijke afstand van één meter van de hoek wordt afgehaald.
- Verlichting voldoet aan G5.

Zie ook G1

Toegang op maaiveldniveau

Bergingscomplexen zijn door hun beslotenheid en materiaalgebruik dikwijls onbehaaglijke ruimten. Door te kiezen voor een kleinschalige opzet met goed overzicht, wordt het gebruik ervan zo veilig en prettig mogelijk. Een bergingscomplex is alleen toegankelijk voor eigenaren van een berging. Een bergingscomplex is verlicht. Bij binnenkomst moet een eigenaar het hele compartiment kunnen overzien. Hij neemt op dat moment een beslissing. Ga ik naar binnen? Naast het vergroten van de betrokkenheid van gebruikers, zorgt compartimentering ervoor dat eventuele graffiti en vandalisme zich niet door het hele complex verspreiden.

Een spiegel zorgt voor overzicht om de hoek

Kleinschalige bergingscomplexen met rechte gangen geven maximaal overzicht

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Bergingen in een gebouw zijn doorgaans ondergebracht in complexen op de begane grond of in de kelder. Een bergingscomplex kan in omvang worden beperkt als een deel van de bergruimte in de woning is gerealiseerd. Dit is voor bewoners prettiger in het gebruik. Voor de gebruiksvriendelijkheid zijn bergingen soms gecombineerd met een collectieve fietsenstalling op de begane grond (zie G10).

Omvang

Als het woongebouw of het complex meer dan 25 woningen bevat, moet het bergingscomplex worden opgedeeld in compartimenten van maximaal 25 individuele bergingen. Gebruikers hebben dan alleen toegang tot het compartiment waarin hun berging zich bevindt. Soms is het niet mogelijk om dit te realiseren. Daarom is het mogelijk om onder extra voorwaarden compartimenten tot 35 bergingen te realiseren, namelijk met toegangsdeuren die inbraakwerend worden uitgevoerd met een slot met automatische nachtschootuitwerper en de andere voorwaarden zoals bepaald bij de collectieve fietsenstalling (G10). Deze extra voorwaarden zorgen er niet voor dat minder gebruikers in de ruimte zijn, maar wel dat bewoners er zeker van zijn dat alleen bevoegden in de bergingsgang aanwezig zijn. Dat helpt het veiligheidsgevoel te vergroten.

Zicht en verlichting

Een ontsluitingsgang moet kort, recht en breed zijn in verband met zichtlijnen door de bergingsgang. Door in een rechte lijn uit te komen in de hal, kan een bewoner al voordat de deur geopend wordt, de gang controleren. In of naast de deur moet helder glas zijn aangebracht, zodat een bewoner in de hal tot het einde van de bergingsgang kan kijken. Er mogen geen nissen of donkere hoeken zijn. Voor mogelijkheden tot dimmen, zie G5.

Toegang

Een toegangsdeur van een bergingscomplex moet op maaiveldniveau liggen, ook als de bergingen zelf onder het maaiveld liggen. Dit deel van de eis is van toepassing op deuren die vanuit het openbare gebied toegang geven tot het gebouw. Dit deel van de eis geldt niet voor deuren die vanuit gemeenschappelijke ruimten toegang tot het bergingscomplex geven. Als een toegangsdeur helemaal onder het maaiveld ligt, kan op maaiveldniveau een constructie worden gemaakt met daarin een toegangsdeur. De routing vanaf deze toegangsdeur tot aan het gebouw/bergingscomplex moet dan natuurlijk fysiek worden afgeschermd. Een directe toegang van de buitenzijde van het gebouw naar het bergingscomplex heeft de voorkeur. Dit voorkomt dat iedereen met zijn fiets door de hal moet en eventueel nog de lift neemt. Wanneer er zicht op deze deur is vanuit omliggende bebouwing of vanaf het openbaar gebied kan de deur onder maaiveldniveau liggen. Zicht op de toegangsdeur is belangrijk. Dit kan worden gewaarborgd door:

- het toegangspad tot de berging recht te laten uitkomen op deze deur;
- een doorzichtige balustrade te plaatsen rond een hellingsbaan die direct langs de gevel naar beneden loopt.

Combinatie met parkeergarage

In G11 is vastgelegd dat individuele bergingen bij voorkeur in een apart compartiment worden ondergebracht dat afgesloten is met een 'G4-deur'. De entree van dit compartiment kan in de parkeergarage zitten, maar het bergingscomplex heeft bij voorkeur een directe, eigen entree op de begane grond (maaiveld), zodat fietsers niet door de parkeergarage hoeven.

G8 BERGING: INBRAAKWERENDHEID GEVELEMENTEN, DEUREN, RAMEN EN VENTILATIEOPENENINGEN

WAT Deuren, ramen en ventilatieopeningen zijn tenminste drie minuten inbraakwerend, zonder de gebruiksvriendelijkheid te schaden.

G8 geldt voor individuele bergingen (boxen, schuren of garages) in of bij een complex van woningen of van een woongebouw, die bereikbaar zijn via een gemeenschappelijke ruimte (bergingsgang). Deze eis geldt niet voor boven de deur gesitueerde openingen waarvan één van de dagmaten kleiner is dan vijftien centimeter.

- HOE**
- Aan ramen of ventilatieopeningen met een dagmaat kleiner dan vijftien centimeter stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen eisen.
 - Er wordt een gevelement toegepast dat:
 - door een erkend keuringsinstituut op basis van de NEN 5096, weerstandsklasse 2, (inbraakvertraging minimaal drie minuten) is getest en goedgekeurd; of een conformiteitsverklaring heeft verkregen op basis van toetsing en goedkeuring van een erkend keuringsinstituut; of is voorzien van een goedgekeurde combinatie van producten zoals genoemd in de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst.
 - De deur moet met één handeling afgesloten kunnen worden.
 - In bergingsdeuren is geen glas aangebracht.
 - Als een bergingsdeur wordt uitgevoerd als garagedeur, dan moet deze voldoen aan eis W6.
 - Bij het gebruik van stelkozijnen zal sluitwerk met een hakende functie moeten worden gebruikt.
 - Een berging maakt onderdeel uit van de privéruimte van een bewoner en is daarom beschermd tegen inbraak door inbraakwerende deuren en ramen.

Zie ook W6, W7

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Inbraakwerendheid

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen eist dat privébergingen drie minuten inbraakwerend zijn. Dit voorkomt dat inbraken en vernielingen in bergingsgangen in serie worden uitgevoerd. Eis G8 stelt ook eisen aan de kwaliteit van de deur en het kozijn. Voor bergingsdeuren kunnen dus geen holle of boardkartonnen deuren worden gebruikt. De kwaliteit van bergingsdeuren en kozijnen moet overeenkomen met de gemiddelde kwaliteit zoals omschreven in de BRL 3104. Inbraakwerendheid van bergingsboxen mag zowel met goedgekeurde productcombinaties (PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst) worden bereikt als met getesteerde gevelementen. Producten moeten toegepast en gemonteerd worden volgens de voorschriften in de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. De deur moet in één handeling kunnen worden afgesloten. De deur van een berging heeft geen glas. Op deze manier is het niet mogelijk vanuit de gang in de berging te kijken en een inschatting te maken van de aanwezige waarde van goederen.

Bevestiging deurkozijn berging

Bij bergingen, beveiligd conform de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst, is het toegepaste kozijn bepalend voor de keuze van een goedgekeurde combinatie van beveiligingsproducten. Bij toepassing van stelkozijnen, ongeacht het materiaal, moet een slot met hakende functie worden toegepast en drie scharnieren met geïntegreerde dievenklauwen (ongeacht de draairichting). De sluitzijde dient voorzien te zijn van een goedgekeurde schootopvang conform voornoemde PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. Uitgezonderd zijn gevelementen die voldoen aan klasse 2 van de NEN 5096.

Bergingsdeur is drie minuten inbraakwerend

VOORZIENINGEN IN EEN WOONGEBOUW G9

WAT Eventuele voorzieningen zonder woonfunctie (winkels, bedrijven etc.) binnen een woongebouw verstoren (de sociale veiligheid van) de woonfunctie niet.

HOE

- Er worden geen voorzieningen in een woongebouw opgenomen die mogelijk overlast kunnen veroorzaken voor bewoners.
- Voorzieningen hebben een zelfstandige entree. Bezoekers van voorzieningen kunnen niet in gemeenschappelijke ruimten van het woongebouw komen.
- Nooduitgangen van de voorziening mogen uitkomen in een gemeenschappelijke ruimte van het woongebouw, mits de nooduitgangdeur voorzien is van detectie gekoppeld aan een akoestisch alarm.

Menging van wonen met voorzieningen kan een positief effect hebben. Het gebruik van de openbare ruimte is er variëerder door. Mensen zijn vaker op straat. Levendigheid en buurtcontacten nemen toe. Tegelijkertijd moet worden voorkomen dat overlast ontstaat en onveiligheidsgevoelens toenemen.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Voor een menging van woningen en voorzieningen in een complex, gelden de volgende richtlijnen:

- Voorkeur gaat uit naar voorzieningen met een positief imago bij omwonenden;
- Er is een scheiding tussen woningen en voorzieningen in het gebouw: aparte entrees en scheiding van toegangsroutes;
- Sta geen voorzieningen toe die groepen jongeren aantrekken en overlast veroorzaken zoals videotheken, snackbars en discotheken;
- Het heeft nadrukkelijk de voorkeur om nooduitgangen van voorzieningen niet in het woongebouw uit te laten komen. Hierdoor ontstaat namelijk een mix van verantwoordelijkheden die niet gewenst is. Soms laat het plan het echter niet toe. Indien een nooduitgang in het gebouw uitkomt dan zijn er extra voorwaarden. Er dient bij gebruik van de deur een akoestisch signaal te gaan in de hal van de eerste etage waar woningen zijn gelegen. Het alarm moet met een sleutel van het centraal sleutelplan gereset kunnen worden. Iedere bewoner moet in staat zijn om het alarm te kunnen controleren en resetten.

Zorgfaciliteiten

Steeds vaker worden seniorencomplexen gerealiseerd met in de plint van het gebouw, en soms ook op etages, voorzieningen zoals een gemeenschappelijke gebruikruimte, een fysiotherapeut, een kapsalon etc. Een prima ontwikkeling die ook uitstekend kan worden toegepast binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voorwaarde is echter wel dat de voorzieningen uitsluitend bestemd zijn voor de bewoners. Indien de voorzieningen ook voor de wijk bestemd zijn dan dient er een scheiding (G4) te zijn tussen de ruimtes van de voorzieningen en de woonfunctie, zodat alleen bewoners toegang hebben tot het woongedeelte. Meer informatie hierover kunt u lezen in de themapagina's Zorg- en woonfunctie op bladzijde 16.

Een voorziening in een woongebouw met eigen entree

Tip inbraakwerende gevelelementen

Ingeval er sprake is van voorzieningen in een woongebouw wordt aanbevolen om de bereikbare gevelelementen van de voorzieningen te laten voldoen aan weerstandsklasse 2 (NEN 5096).

Scootmobielen

Steeds vaker worden in woongebouwen ruimtes gereserveerd voor het plaatsen en opladen van scootmobielen. In afzonderlijke ruimtes op de begane grond vallen deze voorzieningen onder G10 en zijn er inbraakwerende maatregelen nodig. Het is niet toegestaan om in een centrale hal of garage losse plaatsen hiervoor te creëren. Als vrije ruimtes in hallen op hogere etages worden gebruikt om scootmobielen te stallen, dan zijn diefstalbeperkende maatregelen nodig, zoals bijvoorbeeld een beugel aan de muur. Een scootmobiel kan hieraan worden vastgemaakt, zodat diefstal of baldadigheid zoveel mogelijk kan worden voorkomen. Op dit moment zijn er nog geen kwaliteitseisen voor deze voorzieningen. Daarover wordt nog met partijen van gedachten gewisseld.

Als voor de scootmobiel plek is in een vrije zone direct voor de woning in een corridor zijn er geen extra voorzieningen nodig. De sociale controle wordt hier voldoende verondersteld.

G10 COLLECTIEVE (FIETSEN)STALLING

WAT Als privéstallingen ontbreken (zoals schuurtjes en bergingen) is een inbraakveilige en verlichte collectieve stalling met voldoende plaatsen noodzakelijk. Een collectieve stalling is tenminste drie minuten inbraakwerend.

Eis G10 is van toepassing als er geen eigen bergingen zijn voor fietsen, rolstoelen, scootmobielen en dergelijke.

- HOE**
- Er is een collectieve stalling als er geen eigen berging voor bewoners aanwezig is.
 - Het aantal stallingplaatsen is tenminste 1,5 per woning. Bij studentenwooneenheden en eenpersoonshuishoudens kan met één stallingsplaats per wooneenheid worden volstaan.
 - Een collectieve stalling voldoet aan de volgende eisen:
 - de stalling is drie minuten inbraakwerend;
 - de toegangsdeur is voorzien van een slot met een automatische nachtschootuitwerper met sluitkom, is zelfsluitend en kan van binnenuit zonder sleutel worden geopend (vluchtdeur);
 - ongeacht de draairichting worden inbraakwerende scharnieren SKG**® toegepast en veiligheidsbeslag SKG**®;
 - bij meerdere collectieve fietsenstallingen in een woongebouw hebben alleen de vaste gebruikers toegang tot de betreffende collectieve fietsenstalling. Het sleutelplan is daarop afgestemd;
 - in de binnendeur of direct naast de binnendeur is inbraakwerend glas (P4A) aangebracht;
 - in een deur in de buitengevel is het niet noodzakelijk om glas in of direct naast de deur te plaatsen. Wanneer binnen zeventig centimeter in de deur of direct naast de deur aan de slotzijde glas is aangebracht, dan dient dit inbraakwerend (P4A) te zijn;
 - het verlichtingsniveau voldoet aan eis G5. Bij een glasloze deur in de buitengevel is schakeling van de binnenverlichting toegestaan bij opening van deze deur indien dit de enige toegangsdeur is en de verlichting minimaal tien minuten blijft branden;
 - voor fietshangars geldt dat deze moeten voldoen aan de NEN 5096 klasse 2, waarbij de maximale doorgangsoopening niet zo groot mag zijn dat daar doorheen een fiets uit de stalling gehaald kan worden. Het verlichtingsniveau bij een fietshangar voldoet aan O1;
 - scootmobielruimten vallen ook onder G10;
 - een collectieve fietsenstalling is verplicht als een complex eengezinswoningen wordt gebouwd zonder bergingen, zie W7;
 - De toegang van de stalling vanaf het openbaar gebied ligt op maaiveldniveau in het zicht. Bij de toegangsdeur in de buitenschil is binnen twee meter een verlichtingsarmatuur aangebracht met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra);
- of
- Als de toegangsdeur van de stalling onder maaiveldniveau ligt, moet zicht bestaan op deze deur vanuit de omliggende bebouwing of vanaf het openbaar gebied. Daarnaast moet de minimale verlichtingssterkte bij de deur 15 lux (E_{gem}) zijn.

Diefstal van fietsen is het meest helinggevoelige delict in Nederland. Het kent een extreem hoog slachtofferschap (circa 540.000 gestolen fietsen per jaar). Voldoende en veilige stallingsplekken zijn daarom belangrijk.

Goedgekeurde fietshangar

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Elke collectieve stalling voldoet aan G10. Er is altijd een collectieve stalling als bewoners geen eigen berging hebben, ook als het om eengezinswoningen gaat. Bewoners neigen ernaar om fietsen in dergelijke situaties buiten te laten staan, of soms juist mee te nemen naar de eigen galerij. Een collectieve stalling die aan G10 voldoet en dicht bij de hoofdingang ligt, is een veilige oplossing. Een stalling is ook gebruiksvriendelijk als deze dicht bij de hoofdingang ligt en bereikbaar is zonder dat van liften of trappenhuisen gebruik gemaakt hoeft te worden. Als zich in het woongebouw meerdere collectieve fietsenstallingen bevinden, is er sprake van verschillende compartimenten. Gebruikers hebben dan alleen toegang tot het compartiment waarin hun stallingsplaats zich bevindt. Omdat een stalling een collectieve ruimte is, moet deze ruimte worden afgesloten met een automatisch afsluitbare en zelfsluitende deur. Dit automatisch afsluiten gebeurt als het slot in de deur is voorzien van een automatische nachtschootuitwerper. De deur is hierdoor inbraakwerend en als vluchtroute te gebruiken.

Glas in de deur van een collectieve fietsenstalling kan verschillend uitwerken. Enerzijds geeft het de gebruiker kans om de fietsenstalling te controleren voor hij deze binnengaat, anderzijds kan een dader de buit zien staan en dus vooraf de attractiviteit bepalen. Ook kan door het inslaan van een ruitje de deur eenvoudig worden geopend. Bij voorkeur wordt er geen glas toegepast in de buitenschil. Vanuit het oogpunt van

Dit is geen gewenste situatie. Let op: het glas direct naast deze toegangsdeur dient minimaal P4A te zijn en bij voorkeur is er geen zicht op de fietsen/scooters van buitenaf.

sociale veiligheid eist het Politiekeurmerk Veilig Wonen voor binnendeuren glas. Omdat een collectieve stalling tenminste drie minuten inbraakwerendheid moet garanderen, moet dit glas inbraakwerend zijn (voldoen aan P4A). Als de toegangsdeur tot de fietsenstalling in de buitengevel van het gebouw zit, hoeft in of direct naast deze deur geen glas te zijn aangebracht. Maar als glas wordt toegepast dan moet ook dit inbraakwerend zijn. Indien er zowel een berging als een collectieve fietsenstalling aanwezig is dienen beiden inbraakwerend te worden uitgevoerd, respectievelijk conform G8 en G10. Een fietsenstalling met fietsklemmen is overzichtelijk. Klemmen hebben bij voorkeur de mogelijkheid een fiets vast te zetten. Iedere bewoner moet de gelegenheid hebben om zijn fiets(en) veilig te stallen. Collectieve fietskluizen of fietshangars (fietsstommels) zijn ook geschikte stallingen. Deze zijn wel inbraakwerend (weerstandsklasse 2), maar hoeven niet voorzien te zijn van glas. Als de openbare verlichting bij deze trommel voldoet aan eis O1, hoeft ook geen verlichting in de fietskluis aanwezig te zijn.

Inbraakwerende beglazing

De kwaliteit van inbraakwerende beglazing (P4A) moet aantoonbaar zijn met een verklaring van de leverancier.

Dimmen

Dimmen in een collectief bergingscomplex (G7) en in een collectieve stalling of noodtrappenhuis (G10) is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- dimmen is toegestaan tot een niveau van tenminste 10 lux (\bar{E}_m), met een gelijkmatigheid van 0,50 U_h , gemeten op de vloer. De kleurweergave is tenminste 60 (Ra);

- voordat een bevoegde toegang tot de betreffende ruimte krijgt, schakelt de verlichting automatisch naar tenminste 20 lux (\bar{E}_m) en blijft dan minimaal tien minuten branden.

Toepassing sleutelschakelaars en elektronische oplossingen

Bij de toepassing van een deurautomaat met een sleutelschakelaar is het bedienkastje kwetsbaar voor manipulatie en het doorverbinden van bedrading. Deze dient dan ook bij voorkeur in de muur te worden bevestigd. In elk geval dienen beveiligde schroeven gebruikt te worden bij de montage van het kastje. Bij het gebruik van een proximity oplossing (kaart of zogenaamde "druppel") is een dergelijke manipulatie niet mogelijk.

G11 PARKEERGARAGE BEHOREND BIJ EEN COMPLEX VAN WONINGEN

WAT Parkeergarages voor bewoners behorende bij een complex van woningen of woongebouw zijn sociaal veilig en goed beheerbaar.

- HOE**
- Een garage is afgesloten en alleen toegankelijk voor bewoners en/of bezitters van een parkeerplaats.
 - Buitenopeningen met een dagmaat van vijftien centimeter of groter moeten worden afgeschermd. Als de parkeergaragedeur in de buitengevel ook door fietsers gebruikt moet worden, dan moet er doorzicht zijn.
 - De toegang tot de parkeergarage vanuit het complex is afgesloten met een deur die voldoet aan eis G4.
 - In de parkeergarage mogen maximaal 25 individuele bergingen rechtstreeks uitkomen als er een gegarandeerde vrije ruimte is van minimaal één meter tussen de berging en het geparkeerde voertuig of de rijbaan, bijvoorbeeld door een hek of biggenruggen. Bij toepassing van biggenruggen dienen deze op minimaal 1,5 meter van de bergingsdeuren geplaatst te worden. Dit in verband met de overstek van de voor- of achterzijde van personenauto's.
 - Als deuren van individuele bergingen in het parkeergedeelte liggen:
 - voldoet de deur aan eis G8;
 - ligt de bergingsdeur goed in het zicht;
 - is de berging goed bereikbaar via een looppad van minimaal één meter breed. Dit pad is afgeschermd voor auto's.
 - Er is sprake van heldere, niet-verblindende en gelijkmatige verlichting over de hele oppervlakte van de ruimte, gemeten op de vloer, met een gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van tenminste 40 lux (\bar{E}_m), een gelijkmatigheid is 0,50 U_h en een kleurweergave van minimaal 60 (Ra).
 - Bij kleinschalige woongebouwen (maximaal 25 parkeerplaatsen) is de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte in de bijbehorende parkeergarage - op de vloer gemeten - tenminste 20 lux (\bar{E}_m) met een gelijkmatigheid van 0,50 U_h en een kleurweergave van tenminste 60 (Ra).
 - Voor de mogelijkheid tot dimmen in de parkeergarage zie G5.
 - Bij in- en/of uitgang(en) van parkeergarages voor auto's is buitenverlichting aangebracht conform G4. Als de in- en/of uitgangen van de parkeergarage beneden het maaiveld ligt, is het verlichtingsniveau minimaal 15 lux (E_{gem}) op de vloer en een gelijkmatigheid van 0,3 U_h. De kleurweergave bedraagt minimaal 60 (Ra).
 - De parkeergarage is overzichtelijk en sociaal veilig door:
 - dat stijgpunten en toegangen tot de entreehal, of andere gemeenschappelijke ruimten, zichtbaar zijn vanuit de garage;
 - doorzicht. Eventuele dode hoeken worden overzichtelijk gemaakt door het plaatsen van slagvaste spiegels (SKG KE 572);
 - identificatie van parkeerplaatsen;
 - bewegwijzering binnen de parkeergarage;
 - doorzicht vanuit het trappenhuis naar de hal/parkeervloer.
 - Andere collectieve voorzieningen vormen een apart compartiment in de parkeergarage met een toegangsdeur die voldoet aan eis G4.

Zie ook O3

Mensen ervaren parkeergarages vaak als onveilig en niet prettig. Parkeergarages maken deel uit van het woongebouw. Ze worden gebruikt door een vaste groep bewoners. Als onderdeel van het gebouw/complex valt de garage onder het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voor parkeergarages bij een woongebouw gelden andere eisen dan voor openbare parkeergarages.

De belangrijkste achtergronden bij het beoordelen van de sociale veiligheid van parkeergarages zijn controleerbaarheid en het voorkomen van anonimiteit. Als een parkeergarage bij een woongebouw gecombineerd wordt met een openbare parkeergarage moeten deze fysiek van elkaar gescheiden zijn (zie O3). Deze fysieke scheiding geldt ook voor toegangen vanuit de openbare parkeergarage naar het woongebouw en toegangen vanuit deze parkeergarage naar de openbare ruimte. Publiek kan dus niet vanuit het openbaar toegankelijke deel van de parkeergarage in de garage van het woongebouw (met eventuele bergingen) komen. Bezoekers vallen niet in de categorie bevoegden. Bevoegden zijn bewoners en sleutelkaarthouders, maar kunnen ook medewerkers van bedrijven zijn die in de plint van het gebouw werken. Deze medewerkers mogen dan geen toegang hebben tot andere algemene ruimten van het woongebouw.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

In praktijk is de inrichting van parkeergarages onder een woongebouw gebonden aan vele randvoorwaarden, door dragende constructies, leidingkokers etc. Kenmerken van een overzichtelijke garage zijn:

- Doorzicht langs de parkeerplaatsen. Bij voorkeur kan iemand die de garage binnenkomt in één oogopslag de hele ruimte overzien;
- Geen donkere hoeken waar iemand zich kan verstoppen;
- Geen functieloze ruimten;
- De route van de parkeerplek naar de entreehal is duidelijk aangegeven en in één oogopslag te overzien;
- Deuren zijn makkelijk te hanteren en sluiten snel.

Compartiment voor bergingen

Deuren van individuele bergingen (boxen) liggen bij voorkeur in een apart compartiment, afgesloten met een deur die voldoet aan eis G4. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen geeft er de voorkeur aan dat bergingen of fietsenstallingen niet via parkeergarages worden ontsloten. Dit maakt het gebruik van deze voorzieningen onaantrekkelijk. Bij voorkeur hebben deze voorzieningen een directe, eigen ingang op de begane grond. Op deze manier komen geen onoverzichtelijke gangen in de garage uit. Voor bergingsgangen geldt eis G7. Het is toegestaan dat er door

Het doorzicht is hier uitstekend, de verlichtingseis zal echter niet gehaald worden

middel van belijning een aparte zone wordt gecreëerd voor het kortstondig plaatsen van een fiets op voorwaarde dat er individuele bergingen (conform G8) of een centrale fietsenstalling (conform G10) aanwezig zijn. Fietsbeugels zijn niet toegestaan. Als in een parkeergarage andere voorzieningen (fietsenstalling/bergingen) zijn ondergebracht, is het gebruiksvriendelijk en veilig als naast het toegangshek/de toegangsdeur een aparte loopdeur voor fietsers en wandelaars is aangebracht. Hierdoor wordt meelopen door ongewenste personen zo veel mogelijk voorkomen.

Dode hoek

Een dode hoek is een locatie in de parkeergarage die vanaf de looproute onoverzichtelijk is (zie bijlage 2 Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeelten in parkeergarages).

Dimmen

Bij doelmatige bewegingsdetectie is dimmen toegestaan naar minimaal 10 lux (\bar{E}_m) bij kleinschalige woongebouwen. Bij overige parkeergarages is bij doelmatige bewegingsdetectie dimmen naar minimaal 20 lux (\bar{E}_m) toegestaan (zie G5). Hierbij geldt wel dat de verlichting voor het betreden van de garage naar het vereiste niveau moet schakelen en gedurende minimaal tien minuten op dat niveau moet blijven branden voordat weer gedimd wordt.

Meerdere gebouwen op één parkeergarage

Regelmatig worden complexen gemaakt waarbij bewoners van meerdere fysieke gebouwen gebruik maken van één gemeenschappelijke parkeergarage onder de gebouwen. In beginsel stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen dat bewoners van verschillende gebouwen niets te zoeken hebben in de andere gebouwen. Soms levert dat problemen op met de vluchtwegen. Hoewel het de nadrukkelijke voorkeur heeft dat vluchtwegen rechtstreeks naar buiten voeren en niet door gebouwen, is het met ingang van het nieuwe handboek 2011 wel in het Politiekeurmerk Veilig

Wonen toegestaan. Echter alleen wanneer het totaal aantal woningen van de gebouwen niet meer dan honderd is én er sprake is van een gemeenschappelijk beheer van de gebouwen.

Meelopers

De entree van een garage is kwetsbaar. Te lange opening van de garage-deur maakt het mogelijk zonder sociale controle de garage in te lopen. Het toepassen van een speedgate kan hiervoor een oplossing zijn.

G11 VERVOLG

Voordat je de garage ingaat is deze goed te overzien

Doorzicht gegarandeerd door de deur

(AANBEVELING) MUREN/VLAKKEN/WANDEN: ANTIGRAFFITI G12

WAT Graffiti op muren, vlakken en wanden van een woongebouw wordt zoveel mogelijk voorkomen.

- HOE**
- Blinde muren, vlakken, wanden en constructies zijn afgeschermd, bijvoorbeeld door een strook beplanting.
 - Niet-afgeschermd muren, vlakken, wanden en constructies zijn op plaatsen die gevoelig en bereikbaar zijn voor graffiti, voorzien van verfraaiingen of antigraffiticoating of deze muren en wanden zijn eenvoudig te herstellen.

Zie ook O9

Aanbeveling G12 gaat in eerste instantie uit van het *proberen te vermijden van aantrekkelijke plekken* voor graffiti. Dit zijn bijvoorbeeld gevels zonder ramen/gevelopeningen (zogenaamde 'blinde' gevels), plekken waar graffiti lange tijd blijft zitten en door veel mensen gezien wordt en plekken waarbij de omgeving zich weinig betrokken voelt. Als dit soort plekken ontbreekt, komt graffiti minder voor. Moeilijk doordringbare beplanting (bijvoorbeeld met doornen) voor de gevel ontmoedigt het aanbrengen van graffiti. In buurten waar geen graffiti op de muren zit, voelen bewoners zich veiliger en hebben bewoners minder last van overlast en vandalisme. In tweede instantie gaat G12 over het verwijderen van graffiti. Het beleid voor het verwijderen van graffiti hangt sterk samen met de eis voor een beheerplan. Als graffiti is geconstateerd, is het van belang dit snel te verwijderen om een neerwaartse spiraal te voorkomen. Graffiti geeft een gevoel van verloedering en beïnvloedt daarmee het veiligheidsgevoel negatief (bij jongeren overigens veel minder dan bij ouderen). Zeer snel verwijderen blijkt het beste ontmoedigingsbeleid voor daders en werkt daarmee preventief. Door muren, vlakken en wanden bijvoorbeeld te voorzien van verfraaiingen of antigraffiticoating kan graffiti worden voorkomen of makkelijk worden verwijderd. Ook door het overschilderen van graffiti kunnen muren, vlakken en wanden worden hersteld.

Tips om graffiti te voorkomen

- Gevels zijn kwetsbaar als ze zich direct in de openbare ruimte bevinden. Een strook (lage) beplanting, bij voorkeur slecht doordringbare beplanting met stekels, kan een gevel afschermen.
- Graffiti in een gebouw kan worden voorkomen door afsluiting van de entreehal, goede materiaalkeuze, regelmatige controles en direct aanpakken van geconstateerde graffiti.

Tips voor het verwijderen van graffiti

Welke methode voor het verwijderen van graffiti wordt gekozen, is sterk afhankelijk van de frequentie van bekladding en eigen voorkeuren. Mogelijkheden zijn schoonmaken, overschilderen of vervangen.

- Kies voor materialen die makkelijk schoon te maken zijn. Deze moeten glad en niet-poreus zijn zoals tegels of (gekleurde) panelen met een glaslaag. Tegels kunnen beter zonder (kit)voegen worden geplaatst.
- Breng antigraffiticoating aan om poreuze materialen zoals baksteen te beschermen. Coating maakt schoonmaken mogelijk. Er is daarna doorgaans wel verschil zichtbaar tussen het schoongemaakte gedeelte en de rest van de wand. Na het schoonmaken moet de (dure) coating weer opnieuw worden aangebracht.
- Schilder graffiti regelmatig over. Deze laatste variant kan goedkoper uitpakken dan gladde tegels of coating en is vooral binnen gebouwen aantrekkelijk. Gemeenschappelijke ruimten krijgen daardoor regelmatig een frisse, nieuwe verflaag.

Kunst door kinderen uit de wijk

G13 BEHEERPLAN EN TOEZICHT WOONGEBOUW

WAT Afspraken over onderhoud en beheer van een woongebouw (waaronder de semi-openbare ruimte binnen het beheer en de verantwoordelijkheid van de eigenaar/beheerder) zijn schriftelijk vastgelegd.

HOE

- In het beheerplan van een woongebouw staan afspraken over de wijze waarop zorg wordt gedragen voor een schoon, heel en veilig woongebouw. Er wordt daarbij onder meer rekening gehouden met:
 - noodzakelijke schoonmaak en reparatie van bestrating, collectieve gebouwdelen en verlichting;
 - structureel onderhoud van groen, zodat het zicht niet wordt belemmerd en (openbare) verlichting niet wordt gehinderd;
 - regelmatige controles op vervuiling, vernieling en graffiti. Geconstateerde vervuiling en graffiti wordt verwijderd/opgeruimd.
- Aangetroffen vernielingen worden hersteld.
- Het plan voorziet in procedures voor samenwerking en communicatie met bewoners en andere betrokkenen.
- Er is een meldpunt waar bewoners storingen en klachten kunnen melden.

Zie ook O10

Beheer en onderhoud van een woongebouw zorgen voor een wijk die schoon en heel blijft. Mensen voelen zich veiliger in een gebouw/woon-omgeving die een goed verzorgde indruk maakt. Kapotte, vernielde elementen en vuil verminderen de aantrekkelijkheid van de wijk en de betrokkenheid van bewoners. Een neerwaartse spiraal is het gevolg (erosievandalisme). Gericht beheer en toezicht moeten dit voorkomen. Voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen is het van belang, dat beheerders met alle betrokkenen - in het stadium van planvorming - nadenken over het op peil houden van een gebouw. Een goed beheergericht ontwerp, maakt toekomstig beheer makkelijker en beter uitvoerbaar. Een werkend beheerplan vermindert vandalisme en woonoverlast.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Doel van eis G13 is het maken van afspraken over verantwoordelijkheden op het gebied van toekomstig onderhoud en beheer van het woongebouw. In het beheerplan vastgelegde afspraken kunnen bijvoorbeeld gaan over het reageren op klachten en geconstateerde vernielingen of het verwijderen van graffiti (zeker als dit racistisch of aanstootgevend is). Hierin kan dus de termijn waarbinnen graffiti wordt verwijderd of vernielingen worden gerepareerd, worden vastgelegd. Zowel preventie als handhaving spelen een rol. Voor de toetsing van het Politiekeurmerk Veilig Wonen is het vastleggen van afspraken in een document voldoende. Er hoeft geen volledig 'technisch' beheerplan te zijn, dat alle reguliere onderhoudsmaatregelen beschrijft. Mogelijke aandachtspunten in het beheerplan:

- omschrijvingen van taken en verantwoordelijkheden van betrokken partijen;
- overleg, zoals regulier bewonersoverleg, bewonerscommissie, wijk-overleg en informatieavonden;
- regeling voor controle en herstel op vervuiling, vernieling en graffiti;
- klachtenregeling, meldpunt, criteria voor opvolging;
- bemiddeling bij burenruzies en (geluids)overlast;
- afstemming reguliere onderhoudsmaatregelen van verschillende beheerders (bijvoorbeeld groen van gemeente en woningcorporatie), met name ten aanzien van het opruimen van zwerfvuil, herstellen vernielingen en verwijderen graffiti (vooral aanstootgevende, racistische, discriminerende graffiti);
- participatie en zelfbeheer van bewoners;
- brandveiligheid, vluchtplan (in gebouwen).

Er hoeft niet altijd een apart document opgesteld te worden om aan eis G13 te voldoen. Soms liggen de bedoelde afspraken al vast in integrale beheerplannen van de corporatie voor het gehele bezit. In kleinere koopcomplexen zijn afspraken goed vast te leggen in de overeenkomst van de Vereniging van Eigenaren (VvE). Een combinatie van een beheerplan voor woongebouw en woonomgeving is mogelijk (O10).

Toezicht

Onderscheid is te maken naar informeel, semi-formeel en formeel toezicht. Formeel toezicht kan bestaan uit toezicht door politie, stadswachten of bewakingsdiensten. Voor afspraken in de wijk is een wijkagent van groot belang. Semi-formeel toezicht bestaat uit toezicht door huismeesters, buurtconciërges of wijkmeesters. Vaak hebben zij controlerende en signalerende taken. Zij zijn het aanspreekpunt voor bewoners. Zij bemiddelen bij ruzies en overlast en voeren kleine onderhoudstaken uit. Alle aanwezigen in een wijk samen, vormen het informele toezicht: de 'sociale ogen' in de wijk. Toezichhoudende bewoners (aangesteld door woningcorporatie of gemeente) hebben een voorbeeldfunctie in de wijk. Een format voor een beheerplan staat op www.politiekeurmerk.nl.

WONING

W1	ZICHT OP DE OPENBARE RUIMTE	96
W2	DEUREN: ZICHT EN VERLICHTING	97
W3	DEUREN: INBRAAKWERENDHEID	100
W4	RAMEN EN VENTILATIEOPENINGEN: INBRAAKWERENDHEID	102
W5	LICHTKOEPELS EN DAKRAMEN: INBRAAKWERENDHEID	103
W6	GARAGES: INBRAAKWERENDHEID EN VERLICHTING	104
W7	BERGING OF SCHUUR: INBRAAKWERENDHEID EN VERLICHTING	105
W8	ROOKMELDER	106
W9	(AANBEVELING) MAATREGELEN BIJ HOGERE RISICO'S	107
W10	VOORLICHTING EN COMMUNICATIE	108

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden. Aanbevelingen mogen, op verzoek van de opdrachtgever, mee beoordeeld worden. Aanbevelingen die goed opgevolgd worden kunnen bijdragen aan op maat gesneden oplossingen in de wijk. Vanuit het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt dan ook sterk aanbevolen om de aanbevelingen goed door te nemen en om een keuze te maken welke aanbevelingen relevant zijn voor de desbetreffende nieuwbouwwijk.

W1 ZICHT OP DE OPENBARE RUIMTE

WAT Vanuit de woning bestaat zicht op de openbare ruimte, zodat sociale controle uitgevoerd kan worden.

- HOE**
- Vanuit de woning kan de bewoner naar de openbare ruimte kijken.
 - Kopgevels zijn voorzien van een raam, met uitzondering van die situaties waar dat op basis van wettelijke regels niet is toegestaan of wanneer sociale controle kan plaatsvinden op de openbare ruimte vanuit minimaal twee andere woningen.
 - Het zicht wordt niet weggenomen door struiken, schuurtjes, schuttingen, hekwerken en andere obstakels in tuinen.

Kopgevels

Ramen in kopgevels kunnen extra zicht bieden op de openbare ruimte. Zo kunnen bewoners uitkijken op bijvoorbeeld parkeerplaatsen. Een raam kan bewoners ook zicht geven op bezoekers die naar de deur in de zijgevel lopen. Een zijtuin (zie ook eis K1) vormt een buffer tussen het raam en de openbare ruimte. Vaak maken bewoners ramen in zijgevels dicht als hier een voetpad direct langs loopt. Dit vraagt om voorlichting (W10) aan bewoners. In stegen smaller dan twee meter mogen geen ramen zitten volgens het Bouwbesluit.

Zicht op openbare ruimte gegarandeerd

Zichtlijnen tussen woning en openbare ruimte zijn van belang voor informeel toezicht en betrokkenheid bij de omgeving. W1 is belangrijk voor eisen op het gebied van parkeren, straatmeubilair en openbaar verkeer. Het gaat om sociale controle op parkeer- en speelplaatsen.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Bewoners vormen de 'sociale ogen' en het 'informele toezicht'. Door vaak gebruikte ruimten, zoals de woonkamer, aan de straatzijde te situeren en te zorgen voor goede zichtlijnen tussen woning en openbare ruimte, ontstaan vanzelf sociale ogen en informeel toezicht. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen werkt minder goed als bewoners zichtlijnen blokkeren, bijvoorbeeld door ramen aan de binnenzijde dicht te maken of de tuin dicht te laten groeien. Daarom is voorlichting (W10) aan bewoners over het 'hoe en waarom' van maatregelen belangrijk. De voorkeur gaat uit naar een woonkamer aan de voorzijde, maar ook een keuken aan de voorzijde, waarborgt het zicht op het openbaar gebied.

Tip

Geef bewoners na oplevering van hun nieuwbouwwoning voorlichting over veilig en bewust wonen in een tien-minuten-gesprek per woning. De gemeente Veenendaal doet dit al.

Een raam op de eerste verdieping heeft bij kopgevels vaak meer effect

DEUREN: ZICHT EN VERLICHTING W2

WAT De voordeur van de woning is sociaal veilig, gebruiksvriendelijk en zichtbaar vanuit de semi-openbare ruimte. Er is zicht vanachter de eigen voordeur op wie er voor de deur staat. Bij bereikbare deuren is een verlichtingsarmatuur aangebracht.

HOE**Voordeur**

- De voordeur ligt in het zicht vanaf de semi-openbare ruimte.
- De voordeur ligt niet in een onderdoorgang, zoals bij poortwoningen.
- De voordeur ligt bij voorkeur vlak in de gevel of springt naar voren. Als de voordeur terugspringt is de nis minimaal twee keer zo breed als diep.
- Bergingen aan de voorzijde zijn zo gesitueerd dat de voordeur zichtbaar is vanaf de straat. De nis die dan tussen de bergingen ontstaat is minimaal twee keer zo breed als diep. Er zijn geen onoverzichtelijke ruimtes tussen woningen en bergingen.
- Vanuit de hal of gang kan een bewoner zien wie er voor de voordeur staat, bijvoorbeeld door toepassing van glas of een deurspion. Een deurspion wordt geplaatst tussen de 1,35 m en 1,55 m vanaf de vloer. Een glasstrook geeft minimaal tussen deze hoogten zicht op wie er voor de deur staat.
- Er is een verlichtingsarmatuur bij de voordeur aangebracht.

Overige bereikbare deuren

- Er is een verlichtingsarmatuur aangebracht bij alle overige bereikbare deuren aan de buitenkant van de woning.
- Als meerdere deuren vanuit één punt aangelicht kunnen worden, dan kan volstaan worden met een centraal aangebracht verlichtingsarmatuur binnen 7,5 meter. Een combinatie met een verlichtingsarmatuur op de berging is ook mogelijk.
- Alleen (balkon)deuren tot een hoogte van 5,5 meter vanaf het aansluitend terrein vallen ook onder deze eis.

Zie ook O4, W6, W7

Kern van eis W2 is dat de voordeur van de woning duidelijk in het zicht ligt en dat er een overzichtelijke route is tussen straat en voordeur. Er is altijd een punt vanaf de openbare ruimte, waarbij de voordeur in het zicht ligt. Bij alle voordeuren en in beginsel bij alle overige bereikbare deuren is een verlichtingsarmatuur aangebracht.

schaduw. De herkenbaarheid van het gezicht is dan minder. Een verlichtingsarmatuur die aan de sluitzijde naast de deur wordt bevestigd heeft het meeste effect.

Raam/spion

Om degene voor de voordeur te herkennen, is een raam of spion in de deur, of een strook helder glas naast de deur verplicht.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE**Bereikbare deuren**

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen benoemt alle deuren van de woning op de begane grond - zowel voordeur, achterdeur als tuindeuren of schuifpui - bereikbare ingangen voor inbrekers (zie bijlage 1 Bereikbaarheid). Ook een garage- of bergingsdeur valt onder eis W2 als deze toegang geeft tot de woning (dus als er een tussendeur is van de garage of berging naar de woning). Ook deuren die in een volledig afgeschermd tuin uitkomen, bijvoorbeeld bij patiotuinen, vallen onder eis W2. De verlichting bij deuren van garages en bergingen die geen toegang geven tot de woning, is geregeld in eis W6 en W7. Als een balkon opklimbaar is vallen balkondeuren tot een hoogte van 5,5 meter vanaf het aansluitend terrein ook onder W2. Dit geldt zowel voor woongebouwen als eengezinswoningen. Deze eis bepaalt dat verlichting niet verplicht is op hoger gelegen balkons en terrassen hoewel deze mogelijk conform bijlage 1 wel bereikbaar zijn en daarmee inbraakwerend moeten worden uitgevoerd. Vanaf een binnenterrein op bijvoorbeeld een tweede etage van een woongebouw geldt dat bereikbare deuren op het niveau van het binnenterrein verlicht moeten zijn, alsmede bereikbare balkondeuren waarvan het balkon bereikbaar is binnen 5,5 meter vanaf het binnenterrein. Voor de opklimbaarheid geldt dan in beginsel een maat van 3,5 meter en aansluitend door middel van eenvoudige opklimmogelijkheden tot een hoogte van maximaal 5,5 meter.

Armatuur/lamp

Een aangebrachte verlichtingsarmatuur moet degene die voor de voordeur staat 'aanlichten', zodat deze herkenbaar is. Als het armatuur verkeerdt is aangebracht (achter de persoon of te hoog) ontstaan

Goed: zicht vanuit de hal

W2 VERVOLG

Een grotere ruimte tussen geschakelde woningen is geen nis

Voor de gebruiksvriendelijkheid kan dit het best een strook glas aan de sluitzijde van of in de deur zijn. Bij het vastpakken van het slot kan de bewoner dan naar buiten kijken. Een deurspion wordt geplaatst tussen 1,35 m en 1,55 m hoogte, gerekend vanaf de vloer.

Verlichting: is het een deur of een raam?

Regelmatig worden gevelelementen toegepast die sluiten als een raam, maar nagenoeg de afmetingen hebben van een deur, maar zonder de functionaliteit van een deur. Om misverstanden te voorkomen is het volgende bepaald: als er bij een gevelement, dat niet de functionaliteit heeft van een deur, geen enkel bedieningspunt aan de buitenzijde is aangebracht wat kan worden aangevallen (dus ook geen blind beslag) dan mag het betreffende gevelement, ongeacht de afmetingen worden gezien als raam. Hier hoeft dan geen verlichting te worden aangebracht.

Portiekwoningen

Woningen op een eerste of hoger gelegen etage met een portiekontsluiting of woningen aan een middencorridor, kunnen niet volledig voldoen aan eis W2. Om aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten portiekwoningen onder andere voldoen aan de eisen G3 en G5.

Gecombineerde verlichting

In eis W2 is opgenomen dat bij alle bereikbare deuren een verlichtingsarmatuur moet zijn aangebracht. Bij andere deuren dan de voordeur, is het mogelijk hiervan af te wijken als op een centraal aangebracht aansluitpunt een lamp is aangesloten die meerdere deuren (binnen 7,5 meter) direct kan verlichten. Een combinatie met een verlichtingsarmatuur op de berging is dan ook mogelijk (zie W7). Het is ook toegestaan dat de betreffende deur wordt aangeschoten door een verlichtingsarmatuur van de openbare verlichting. Voorwaarde is dan wel dat de afstand maximaal 7,5 meter is, gemeten vanaf het verlichtingsarmatuur tot een hoogte van 1,8 meter nabij de betreffende deur.

Een nis is een:

- Insprong in de gevellijn bij entrees van woningen. Deze insprong heeft daarbij een minimale diepte van veertig centimeter en is tenminste twee keer zo breed als diep en maximaal drie keer zo breed als diep;
- Bouwkundige situatie waarbij de entreedeur van een woning zodanig verdiept ligt dat controle vanaf het openbaar gebied slechts beperkt mogelijk is.

Verlichting maakt voordeur goed zichtbaar

Aanbeveling: vluchtvriendelijke deur

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen raadt aan om tenminste één deur van de woning vluchtvriendelijk uit te voeren. Dit betekent dat iemand het huis zonder sleutel kan verlaten bij panieksituaties, zoals bij brand. De deur is vanaf de buitenkant uiteraard wel goed op slot. Inbraakwerendheid is een eis en blijft ook met vluchtvriendelijke deuren van toepassing.

In het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2008 is de vluchtvriendelijke deur als eis opgenomen. Dit was vooruitlopend op de te verwachten landelijke ontwikkelingen in het Bouwbesluit. In 2011 zijn er echter geen signalen dat deze ontwikkelingen doorzetten. Dit is één van de redenen waarom de vluchtvriendelijke deur in dit handboek 2011 als aanbeveling is opgenomen. Daar waar het technisch goed uitvoerbaar is, blijft een vluchtvriendelijke deur in de woning meerwaarde hebben en is het voor het Politiekeurmerk een aanbeveling waar niet zomaar overheen gestapt mag worden.

De vluchtvriendelijke deur is voorzien van een sluiting zoals een draaiknopcilinder, of een ander mechanisme dat opening van binnenuit mogelijk maakt zonder een sleutel te gebruiken. Indien er glas binnen één meter van het bedieningspunt aan de binnenzijde van de deur aanwezig is, dan dient dit inbraakwerende beglazing te zijn volgens de klasse die in het vigerende Bouwbesluit is aangegeven. Er kunnen andere materialen (bijvoorbeeld polycarbonaat) als gelijkwaardige oplossing worden toegepast. Hiertoe dient een verklaring van een erkend keuringsinstituut overlegd te worden. Verder dient er een antimanipulatieplaat te worden toegepast die aanboren van de cilinder tegengaat, of een gecertificeerde draaiknopcilinder SKG**® die tegen manipulatie van buitenaf bestand is. Tot slot dient bij een brievenbusopening die zich binnen een afstand van 100 cm van het bedieningspunt van de deur bevindt én een grotere bruto opening dan 4 cm heeft, een SKG-goedgekeurde brievenbusafscherming geplaatst te worden.

Door gebruik van deurspion met LCD-scherm hebben de bewoners zicht vanuit de woning op bezoekers

Zichtbaarheid door deurspion

Deurspionnen zijn er in diverse soorten, variërend van een kleine lens tot een compact LCD-scherm aan de binnenkant van de deur.

Zorg dat bij blindering de doorkijkmogelijkheid blijft bestaan

Fout: tussenuimte tussen berging en gevel (nis) zorgt ervoor dat mensen zich kunnen verstoppen

W3 DEUREN: INBRAAKWERENDHEID

WAT Alle bereikbare gevelelementen (zie bijlage 1 Bereikbaarheid) met deuren die toegang geven tot de woning zijn tenminste drie minuten inbraakwerend, zonder de gebruiksvriendelijkheid te schaden.

W3 geldt ook voor deuren van bergingen of schuren als deze toegang geven tot de woning.

- HOE**
- Er wordt een gevelement toegepast dat:
 - door een erkend keuringsinstituut op basis van de NEN 5096 weerstandsklasse 2 is getest en goedgekeurd;
 - of
 - een conformiteitsverklaring heeft verkregen op basis van toetsing en goedkeuring van een erkend keuringsinstituut.
 - De buitendeuren van de woning zijn voorzien van één sluiting, die met één sleutel ('gelijksluitend') en licht te bedienen is.
 - Als inbraakwerende beglazing moet worden toegepast, dan dient de kwaliteit te voldoen aan hetgeen in het vigerende Bouwbesluit is aangegeven.
 - Tenminste één deur van de woning is tweezijdig bedienbaar.
 - Bij of in de cilinders is een voorziening tegen kerntrekken toegepast van tenminste 15 Kn.
 - Iedere voordeur van de woning is voorzien van een SKG KE 573 goedgekeurde kierstandhouder. Dit is niet noodzakelijk indien blijkt dat het aanbrengen van een kierstandhouder niet functioneel blijkt te zijn, danwel de montage technisch niet uitvoerbaar is.

Zie ook bijlage 1 Bereikbaarheid, W6 en W7

Inbraakwerend en gebruiksvriendelijk

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Inbraakwerendheid

Eis W3 regelt de inbraakwerendheid van de woning. Deze eis zorgt voor een inbraakvertraging van drie minuten. Onder deze eis vallen ook deuren van bergingen en garages als deze toegang geven tot de woning. Maken deuren deel uit van een bergingscomplex, dan is de inbraakwerendheid geregeld in G8. De inbraakwerendheid van garages staat in eis W6. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen eist, evenals het Bouwbesluit, de NEN 5096 weerstandsklasse 2. Onder een conformiteitsverklaring wordt verstaan een verklaring van een erkend keuringsinstituut dat aangeeft dat het gevelement voldoet aan de eisen van inbraakwerendheid. Voor woningen met een waarde van 1,5 keer de gemiddelde verkoopwaarde per plaats, zie ook W9.

Gebruiksvriendelijkheid

Onder gebruiksvriendelijkheid van bereikbare deuren wordt in eis W3 verstaan dat deuren:

- voorzien zijn van gelijksluitende cilinders, waardoor het sluitwerk van de deuren van één woning met één sleutel is te bedienen;
- voorzien zijn van één bedieningspunt dat gelegen is tussen 0,9 en 1,4 meter gemeten vanaf de vloer;
- voorzien zijn van sluitwerk dat licht, dat wil zeggen, zonder buitensporige krachtsinspanning, vergrendeld kan worden.

Bij dubbel openslaande deuren geldt dat de bedieningspunten van de sluitingen van de passieve deur (maximaal twee) zijn gelegen tussen 0,9 en 1,4 meter, gemeten vanaf de vloer. Naar binnen draaiende deuren (voordeuren) zijn bij voorkeur voorzien van een 'anti-flippervoorziening'.

Een kierstandhouder is een voorziening die ervoor zorgt dat de voordeur maar op een kier kan worden geopend. Dit voorkomt binnendringen van ongewenste personen. Maar let op: gebruik de kierstandhouder niet als extra slot. Sluit de kierstandhouder alleen bij het openen van de deur als er aangebeld wordt.

Balkon- en tuindeuren

Balkondeuren en tuindeuren die niet als ingang worden gebruikt, zijn bij voorkeur uitgerust met een slot met een halve cilinder en geen of blind veiligheidsbeslag aan de buitenzijde.

Kierstandhouder

Woningovervallen zijn een toenemend probleem in Nederland. Binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen zijn er diverse eisen en aanbevelingen die het risico op een woningoverval verkleinen, zoals zicht wie er voor de deur staat, verlichting bij de voordeur en in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2011 is een kierstandhouder een eis.

Een kierstandhouder maakt het mogelijk om te communiceren met degene die voor de deur staat zonder de deur helemaal te openen en is daarmee een hulpmiddel tegen het binnendringen van personen. SKG heeft een testprotocol ontwikkeld, de SKG KE 573, op basis waarvan de kierstandhouders kunnen worden beproefd. Indien de test wordt doorstaan mag het product worden voorzien van het SKG logo voor aanvullende beveiligingsproducten ($\sqrt{}$ of $\sqrt{\sqrt{}}$). Op dit moment kan een kierstandhouder nog niet op alle ondergronden worden toegepast. In dit handboek wordt daarom de voorwaarde opgenomen dat het aanbrengen van een kierstandhouder op de voordeur alleen verplicht is indien het functioneel en technisch mogelijk is. Een kierstandhouder is bijvoorbeeld niet functioneel indien de betreffende voordeur nagenoeg even breed is als de hal van de woning. De bewoner is dan niet in staat om door de ontstane kier te communiceren of een document aan te pakken. Een kierstandhouder heeft dan ook geen meerwaarde.

Meer informatie over woningovervallen kunt u lezen in de themapagina's Woningovervallen op pagina 20.

Kerntrekbeveiliging

De eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen houden rekening met gangbare inbraakmethoden en past zich aan op basis van ontwikkelingen hierin. Op het moment van schrijven van dit handboek komen er steeds meer signalen over inbraken door het kerntrekken van cilinders. De huidige cilinders (SKG **®), conform NEN 5089, zijn hier slechts beperkt tegen bestand. Daarom is de eis van de inbraakwerendheid van gevelelementen voor dit handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2011 aangepast. Er moet kerntrekbeveiliging toegepast worden van minimaal 15 Kn. In de praktijk betekent dat het toepassen van een SKG***® cilinder of een veiligheidsbeslag met kerntrekbeveiliging.

Tweezijdige bediening

Om een woning snel inbraakwerend te verlaten is het noodzakelijk dat ten minste één deur van de woning tweezijdig bedienbaar is. Veelal zal dit de voordeur van de woning zijn. Indien het aannemelijk is dat een woning ook via een achterdeur verlaten kan gaan worden, bijvoorbeeld omdat er een ontsluiting is via de achtertuin naar de openbare weg, zou het logisch zijn dat in ieder geval één achterdeur tweezijdig bedienbaar is. Dit is echter geen verplichting, maar kan wel als advies meegenomen worden.

Een kierstandhouder, te gebruiken bij het openen van de deur, niet als extra slot

W4 RAMEN EN VENTILATIEOPENINGEN: INBRAAKWERENDHEID

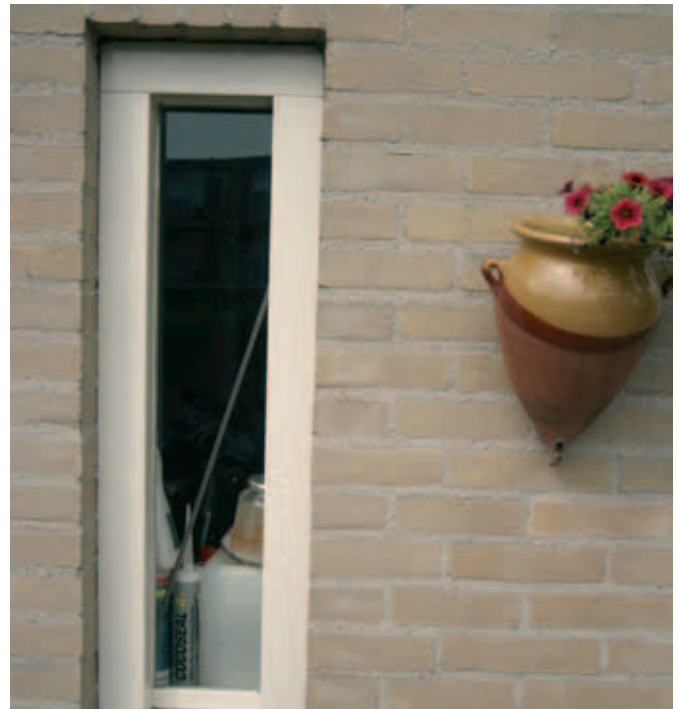
WAT Alle bereikbare gevelelementen (zie bijlage 1 Bereikbaarheid) met ramen en ventilatieopeningen die toegang kunnen geven tot de woning zijn tenminste drie minuten inbraakwerend, zonder de gebruiksvriendelijkheid te schaden.

- HOE**
- Aan ramen en ventilatieopeningen met een dagmaat kleiner dan vijftien centimeter stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen eisen.
 - Er wordt een gevelement toegepast dat:
 - door een erkend keuringsinstituut op basis van de NEN 5096 weerstandsklasse 2 is getest en goedgekeurd;
 - of
 - een conformiteitsverklaring heeft gekregen op basis van toetsing en goedkeuring van een erkend keuringsinstituut.
 - Als inbraakwerende beglazing moet worden toegepast, dan dient de kwaliteit te voldoen aan hetgeen in het vigerende Bouwbesluit is aangegeven.
 - De verschillende ramen en ventilatieopeningen in de woning zijn eenvoudig en licht te bedienen. Sluitpunten van ramen zijn gelijksluitend (met één sleutel te bedienen).

Zie ook G9, bijlage 1 Bereikbaarheid, W6, W7

Een raam is inbraakwerend en moet afgesloten zijn als bewoners afwezig zijn

Aan smalle ramen (met een dagmaat < 15 centimeter) stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen eisen

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Inbraakwerendheid

Een raam is, ongeacht de maatvoering, als raam te betitelen wanneer deze alleen van binnenuit bediend kan worden en niet de functionaliteit van een deur heeft. En er op geen enkele wijze een bedieningsmechanisme of beslag aan de buitenzijde is geplaatst of eenvoudig kan worden geplaatst. Bij ramen is het niet verplicht een aansluitpunt voor verlichting te plaatsen. Onder een conformiteitsverklaring wordt verstaan een verklaring van een erkend keuringsinstituut dat aangeeft dat het gevelement voldoet aan de eisen van inbraakwerendheid. Eis W4 geldt voor alle bereikbare ramen, dus ook voor vaste (niet beweegbare) ramen, wc-raampjes en badkamerramen. De makkelijkste manier om inbraakwerendheid te bereiken is door het kiezen van een raam met een dagmaat kleiner dan vijftien centimeter.

Gebruiksvriendelijkheid

Onder gebruiksvriendelijkheid van bereikbare ramen en ventilatieopeningen wordt verstaan dat de ramen en ventilatieopeningen:

- voorzien zijn van bedieningspunten (maximaal twee) die bij voorkeur (niet verplicht) zijn gelegen tussen 0,9 en 1,4 meter, gemeten vanaf de vloer;
- voorzien zijn van sluitwerk dat met één sleutel is te bedienen;
- voorzien zijn van sluitwerk dat licht, dat wil zeggen zonder buitensporige krachtinspanning, vergrendeld kan worden.

LICHTKOPELS EN DAKRAMEN: INBRAAKWERENDHEID W5

WAT Alle bereikbare lichtkoepels en dakramen (zie bijlage 1 Bereikbaarheid) die toegang kunnen geven tot de woning zijn tenminste drie minuten inbraakwerend.

HOE

- Aan lichtkoepels en dakramen met een dagmaat kleiner dan vijftien centimeter, stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen eisen.
- Er worden dakramen of lichtkoepels toegepast die:
 - door een erkend keuringsinstituut op basis van de NEN 5096 weerstandsklasse 2 zijn getest en goedgekeurd;
 - of
 - een conformiteitsverklaring hebben verkregen op basis van toetsing en goedkeuring van een erkend keuringsinstituut.

Zie ook bijlage 1 Bereikbaarheid, W6, W7

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Inbraakwerendheid

Onder een conformiteitsverklaring wordt verstaan een verklaring van een erkend keuringsinstituut dat aangeeft dat het gevelement voldoet aan de eisen van inbraakwerendheid. Eis W5 is opgenomen omdat lichtkoepels over het algemeen wel bereikbaar zijn en makkelijk te manipuleren zijn. Wellicht ten overvloede, maar volgens de NEN 5087 (versie 2007), valt dit dan ook onder het Bouwbesluit en dient daarom wettelijk te voldoen aan weerstandsklasse 2.

Andere dakelementen

Bereikbare dakelementen, zoals lichtkokers, met een doorgangsopening die voldoende groot is om een beproevingsblok - zoals bedoeld in de NEN 5096 - door te laten, vallen ook onder deze eis. Het beproevingsblok is 15 x 25 x 25 cm groot.

Een lichtkoepel op een uitbouw is veelal een bereikbaar dakelement

Inmiddels zijn er goedgekeurde lichtkoepels die aan de PKVW-eisen voldoen

W6 GARAGES: INBRAAKWERENDHEID EN VERLICHTING

WAT Alle bereikbare ramen, deuren, lichtkoepels, dakramen en ventilatieopeningen van garages (zie bijlage 1 Bereikbaarheid) zijn tenminste drie minuten inbraakwerend. Bij deuren is een verlichtingsarmatuur aangebracht.

- HOE**
- Aan ramen, ventilatieopeningen, lichtkoepels en dakramen met een dagmaat kleiner dan vijftien centimeter stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen eisen.
 - Er worden gevelelementen (raam, ventilatieopening, deur, lichtkoepel, dakraam) toegepast die:
 - door een erkend keuringsinstituut op basis van de NEN 5096 weerstandsklasse 2 zijn getest en goedgekeurd;
 - of
 - een conformiteitsverklaring hebben verkregen op basis van toetsing en goedkeuring van een erkend keuringsinstituut.

Ramen en ventilatieopeningen

- Ramen en ventilatieopeningen in de garage zijn eenvoudig en licht te bedienen:
 - een raam heeft bij voorkeur één sluitpunt op bereikbare hoogte (0,9 tot 1,4 meter van de vloer);
 - sluitpunten van ramen zijn gelijksluitend (met één sleutel te bedienen).

Toegangsdeuren

- De toegangsdeur van de garage is met eenzelfde sleutel (gelijksluitend), eenvoudig en licht te bedienen.
- Als inbraakwerende beglazing moet worden toegepast, dient de kwaliteit te voldoen aan hetgeen in het vigerende Bouwbesluit is aangegeven.
- Er is een verlichtingsarmatuur bij alle toegangsdeuren van de garage. Als meerdere deuren vanuit één punt 'aangelicht' kunnen worden, kan volstaan worden met een centraal verlichtingsarmatuur, waarbij maximaal 7,5 meter ruimte tussen het verlichtingsarmatuur en de deuren mag zitten.

Zie ook bijlage 1 Bereikbaarheid, W3, W4, W5

In een individuele garage zijn auto's, scooters, motoren geparkeerd en gereedschap en andere attractieve goederen opgeslagen. Daarom moeten garages volgens het Politiekeurmerk Veilig Wonen beveiligd worden.

een auto geparkeerd kan worden, moet dit gedeelte van de woning voldoen aan W6. Als een kleinere ruimte voorzien wordt van een garagedeur (kantel of sectionaal), moet deze deur ook aan W6 voldoen.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Eis W6 geldt voor alle garages. Het is niet van belang of er een doorgang naar de woning is. W6 geldt ook voor individuele garages in een gemeenschappelijke parkeergarage in een woongebouw (zie G11). W6 geldt voor alle deuren die toegang geven tot de garage, dus enkele, dubbele, kantel-, sectionaal en roldeuren. De terminologie op de bouwtekening is niet leidend bij de definiëring van het begrip 'garage': als duidelijk is dat

In een deur die moet voldoen aan weerstandsklasse 2 van de NEN 5096 is enkel glas alleen toegestaan wanneer dit inbraakwerend glas betreft. De kwaliteit hiervan dient te voldoen aan hetgeen in het vigerende Bouwbesluit is aangegeven. Hierbij wordt verwezen naar een bepaalde versie van de NEN 5096, waarin ook een glastabel is opgenomen. Indien zich in een toegangsdeur van een garage glas bevindt, dient dit glas dus inbraakwerende beglazing te zijn (bij enkel glas) of dient dit te bestaan uit isolerende dubbele beglazing.

BERGING OF SCHUUR: INBRAAKWERENDHEID EN VERLICHTING W7

WAT Ramen, deuren, lichtkoepels, ventilatieopeningen van (vrijstaande) bergingen en schuren zijn tenminste drie minuten inbraakwerend. Bij deuren is een verlichtingsarmatuur aangebracht.

Eis W7 is van toepassing op bergingen en schuren die geen toegang geven tot de woning (zoals een schuur in de tuin). Als individuele bergingen ontbreken is G10 van toepassing.

- HOE**
- Aan ramen, ventilatieopeningen, lichtkoepels en dakramen met een dagmaat kleiner dan vijftien centimeter stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen eisen.
 - De toegangsdeur ligt niet in een onderdoorgang.
 - Er wordt een gevelement toegepast dat:
 - door een erkend keuringsinstituut op basis van de NEN 5096 weerstandsklasse 2 (minimaal drie minuten inbraakwerend) is getest en goedgekeurd;
 - of
 - een conformiteitsverklaring heeft verkregen op basis van toetsing en goedkeuring van een erkend keuringsinstituut;
 - of
 - voorzien is van een goedgekeurde combinatie van producten zoals genoemd in de PKVW Productenlijst (minimaal drie minuten inbraakwerend)
 - Deuren moeten met één handeling kunnen worden afgesloten.
 - In vrijstaande schuren en bergingen is het toegestaan om enkel (draad)glas te plaatsen.
 - Indien de gevel waarin de bergingsdeur is geplaatst bestaat uit een enkele houten wandconstructie, moet de deur voorzien zijn van sluitwerk met een hakende functie en scharnieren met een geïntegreerde dievenklauw. Hiervan zijn uitgezonderd gevelementen die voldoen aan weerstandsklasse 2 van de NEN 5096.
 - Er is een verlichtingsarmatuur bij elke toegang van een berging of schuur. Als meerdere deuren vanuit één punt aangelicht kunnen worden, kan worden volstaan met een centraal aangebracht verlichtingsarmatuur, waarbij maximaal 7,5 meter ruimte is tussen het armatuur en de deuren.

Zie ook K6

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Als er een bergruimte bij een woning is, moet deze volgens het Politiekeurmerk Veilig Wonen inbraakwerend worden uitgevoerd. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat uit van tenminste één inbraakwerende bergruimte per woning. Welke ruimte dit is, is afhankelijk van de vraag waar bewoners attractieve goederen (gaan) bewaren. Bij een appartementencomplex waar fietsen worden gestald en een berging aanwezig is bij het appartement, is sprake van twee inbraakwerende bergruimten. Tuinkasten, opslagruimtes voor rolcontainers en dergelijke hoeven niet inbraakwerend te zijn. Het kunnen afsluiten van deze elementen in de tuin vormt wel een drempel voor vandalisme en diefstal. Eis W7 geldt voor bergingen en schuren die:

- In de tuin bij woningen staan.
- In de openbare ruimte in de omgeving van de woning staan. Dit zijn soms ook clusters van bergingen (K6). Deuren komen direct uit op deze openbare ruimte. Op bergingen en schuren in een complex behorende bij een woongebouw (ontsluiting via een gemeenschappelijke ruimte) zijn de eisen G7 en G8 van toepassing.
- Geen toegang tot de woning geven. Als bergingen via een tussendeur toegang geven tot de woning beschouwt het Politiekeurmerk Veilig Wonen ze als deel van de woning. Dan zijn de eisen W2 tot en met W6 van toepassing. De inbraakwerendheid van deuren en ramen van bergingen en schuren (die geen toegang geven tot de woning) mag bereikt worden met goedgekeurde productcombinaties (zie PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst). Voor nieuwbouw is hieraan echter toegevoegd dat de deur met één handeling af te sluiten moet zijn.

Bevestiging deurkozijn in vrijstaande berging

Bij kozijnen in vrijstaande bergingen blijkt de bevestiging regelmatig aan de zwakke kant te zijn. Dit komt omdat in de rest van de bergingsgevel bij houten bergingen gebruik wordt gemaakt van een enkele wandconstructie, waarbij de bevestiging van het deurkozijn te veel ruimte en dus speling geeft. Dit gaat ten koste van de inbraakwerendheid. In ieder geval zal sluitwerk met een hakende functie en scharnieren met een geïntegreerde dievenklauw gebruikt moeten worden. Uitgezonderd zijn gevelementen die voldoen aan klasse 2 van de NEN 5096. Geadviseerd wordt om in de gevel van de berging waar het kozijn wordt geplaatst een dubbele wand te plaatsen waarbij extra gelet wordt op een verantwoorde bevestiging.

Verlichting

In de nieuwbouw moeten verlichtingsarmaturen bij deuren van bergingen of schuren zijn aangebracht.

W8 ROOKMELDER

WAT Bewoners worden tijdig gealarmeerd als rook ontstaat.

- HOE**
- Rookmelders moeten worden aangesloten en geplaatst conform het vigerende Bouwbesluit.
 - In het Bouwbesluit kan er sprake zijn van een zogenaamde ‘onbenoemde ruimte’. Dit is bijvoorbeeld een zolderetage van een woning waarvan een slaapkamer kan worden gemaakt doordat er een beloopbare vloeroppervlakte aanwezig is van tenminste 8 m² en een stahoogte van tenminste 1,9 meter over deze oppervlakte. Dan moet ook op deze etage een rookmelder worden aangesloten en geplaatst conform het vigerende Bouwbesluit.
 - Rookmelders moeten worden aangesloten en geplaatst volgens de projecteringsrichtlijnen van de NEN-EN 2555 (2008).

Een rookmelder zorgt ervoor dat bewoners op tijd worden gewaarschuwd voor rookontwikkeling. Vooral 's nachts is dat van levensbelang. Het tijdig ontdekken van brand doordat een rookmelder bewoners alarmeert, geeft bewoners extra tijd de woning te ontvluchten.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Rookmelders moeten zo worden geplaatst dat de vluchtroute nog vrij is als ze afgaan. De plaatsing moet zo zijn dat rookmelders niet afgaan bij ‘normaal’ gebruik van de woning (zie Bouwbesluit). Inbraakwerendheid van de woning vereist dat bereikbare deuren zijn afgesloten. Om de woning snel te kunnen verlaten raadt het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw een vluchtvriendelijke deur aan (zie W2). Dit voorkomt dat in panieksituaties naar de juiste sleutel moet worden gezocht. Slechts optische rookmelders, voorzien van een back-up batterij, mogen worden geplaatst en aangesloten op het lichtnet.

Plaatsing

Rookmelders moeten aan het plafond en bij voorkeur in het midden van de ruimte geplaatst worden. Verder moeten rookmelders minstens vijftig centimeter uit de hoek/wanden geplaatst worden. Bij schuine daken moet de rookmelder minimaal dertig centimeter recht onder het hoogste punt worden geplaatst. De projecteringsrichtlijnen van de NEN-EN 2555 geven exact aan op welke wijze rookmelders moeten worden geplaatst en aangesloten. Hierbij dienen rookmelders zo geplaatst te worden dat bij activering van de rookmelder(s) in iedere ruimte het geluidsniveau van het alarm tenminste 65 dB bedraagt. Bij ‘volledige bewaking’ dient dit geluidsniveau tenminste 75 dB te bedragen.

Doorkoppelen rookmelders

Doorkoppelen van rookmelders is in beginsel niet verplicht. In de praktijk zal men dit over het algemeen wel doen. Doorkoppelen is wel verplicht als de lengte van de vluchtweg meer dan vijftien meter bedraagt. In dat geval is er ook sprake van ‘volledige bewaking’ hetgeen inhoudt dat er in elke verblijfsruimte grenzend aan een vluchtweg een rookmelder wordt geplaatst.

Advies aan de installateur en bewoner

Test rookmelders minstens één keer per maand. Voor een goede en blijvende werking moeten rookmelders minstens twee maal per jaar afgestoft worden. Tijdens extra stoffige omstandigheden, bijvoorbeeld tijdens een verbouwing of een grote schoonmaak, kan de rookmelder tijdelijk afgedekt worden met de meegeleverde stofhoes. Er zijn rookmelders te verkrijgen met batterijen die een lange levensduur (vijf of tien jaar) hebben. Rookmelders hebben een beperkte levensduur. Veelal staat in de productbeschrijving dat het verstandig is om de rookmelders elke tien jaar te vernieuwen.

Meer informatie over brandpreventie kunt u lezen in de themapagina's Woningbrand op pagina 14.

hoogte van de ruimte (Rh)m		afstand tussen rookgevoelig element en plafond (Dv) mm					
		dakhelling < 15 graden		dakhelling 15 – 30 graden		dakhelling > 30 graden	
groter dan	tot en met	Min	Max	Min	Max	Min	Max
0	6	30	200	200	300	300	500
6	8	70	250	250	400	400	600

De dakhelling is de hoek tussen het dakvlak en de horizon. Zijn de beide dakhellingen niet gelijk, dan moet met de kleinste helling worden gerekend.

(AANBEVELING) MAATREGELEN BIJ HOGERE RISICO'S W9

WAT Kozijnen, leidingkokers en meterkast zijn zodanig uitgevoerd dat een inbraaksignaleringsstelsel (via telefoonnet of kabelnet) achteraf zonder breekwerk is aan te brengen en niet sabotagegevoelig is. Bij woningen met een hoger inbraakrisico worden extra (inbraakwerende) bouwkundige maatregelen genomen.

Wanneer een nieuwbouwwoning een waarde heeft van anderhalve maal de gemiddelde verkoopwaarde in die woonplaats kan de consument, volgens het PKVW, kiezen tussen een alarmsysteem of zwaardere bouwkundige maatregelen. Bij deze eis is het dus niet verplicht om beide maatregelen te treffen.

HOE

- Er liggen loze leidingen voor eventuele bekabeling naar de voordeur en de achterpui op de benedenverdieping ten behoeve van een latere aansluiting van een alarmsysteem. Positietekeningen moeten bij de documentatie van het huis geleverd worden.
- De dak- en gevelelementen van deze woning zijn uitgevoerd in inbraakwerendheidsklasse 3 volgens NEN 5096.
- Meterkasten die in algemene ruimten liggen worden beveiligd conform de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst (minimaal drie minuten inbraakwerend).

De eerste stap van inbraakbeveiliging van een woning is de inbreker buiten de deur houden. De tweede stap is signalering van de inbreker. Bij hoge inboedelwaarden verplicht een verzekeringsmaatschappij bewoners dikwijls tot het aanleggen van een alarmsysteem. Bouwkundige maatregelen die het Politiekeurmerk Veilig Wonen eist, vormen het standaardniveau. Als mensen boven deze standaardklasse uitkomen, ligt aanvullende elektronische beveiliging voor de hand. Zwaardere bouwkundige beveiliging is niet altijd mogelijk. Eis W9 is opgenomen om zonder veel hak- en breekwerk elektronische beveiliging te kunnen aanbrengen. Een beveiligingsbedrijf kan dan eenvoudig, tegen kosten voor meerwerk, een elektronische alarminstallatie aanbrengen, die voldoet aan de eisen van de verzekeringsmaatschappij.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

De markt van elektronische beveiliging is in ontwikkeling. Als een verzekeringsmaatschappij voorwaarden stelt moet een bewoner daarmee rekening houden. Voor advies over en plaatsen van alarmsystemen verwijst het Politiekeurmerk Veilig Wonen naar erkende bedrijven. Hier kunnen bewoners een offerte aanvragen en de aanpassing tijdens de bouw regelen. Als toekomstige bewoners een hoge inboedelwaarde hebben, hebben zij dikwijls in hun oude woning ook al beveiliging. Hoewel er steeds meer zogenaamde 'draadloze alarminstallaties' op de markt komen, zitten hier toch vaak componenten met draden aan. Ook worden er nog steeds veel 'bedrade installaties' geadviseerd. Vandaar aanbeveling W9. Er moet rekening worden gehouden met loze leidingen van de meterkast naar de voordeur en de bereikbare achterpui.

Meterkast

Aanbeveling W9 vraagt een loze leiding voor de aansluiting van een alarm nabij de achterpui en de voordeur. In de praktijk komt deze leiding uit in de meterkast. In appartementengebouwen is een meterkast soms buiten de voordeur in een gemeenschappelijke hal ondergebracht. Om de kabels te beschermen moet de meterkast dan ook beveiligd worden conform de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. Een sabotagegelus van de alarminstallatie naar de meterkast is ook noodzakelijk.

Klasse 3 van de NEN 5096

Het is mogelijk om in duurere woningen (meer dan anderhalf maal de gemiddelde verkoopwaarde van woningen in de betreffende woonplaats in Nederland), in plaats van voorbereidende maatregelen voor een bedraad alarmsysteem, de inbraakwerendheid van de (dak)ramen en deuren te verhogen. Hierbij is het de bedoeling dat dan alle ramen en deuren voldoen aan weerstandsklasse 3 van de NEN 5096. Deze inbraakwerendheidsklasse gaat uit van een 'zwaarder' type inbreker (semi-professioneel) dan de gelegenheidsinbreker. Dit betekent dat er gebruik gemaakt moet worden van elementen die voldoen aan vijf minuten inbraakwerendheid. Omdat deze elementen ook nog eens met een zwaarder gereedschapspakket zijn getest, is het verschil meer dan de twee minuten ten opzichte van de klasse 2 van de NEN 5096. Een ander groot verschil is dat deze gevelelementen altijd voorzien moeten zijn van inbraakwerend glas conform klasse 3 van de NEN 5096.

W10 VOORLICHTING EN COMMUNICATIE

WAT Bewoners van beveiligde woningen worden voorgelicht over veilig gedrag.

HOE

- Bij het PKVW-certificaat Veilige Woning ontvangen bewoners (schriftelijk) informatie- en voorlichtingsmateriaal, dat aandacht besteedt aan een goed gebruik van keurmerkvoorzieningen. Tevens wordt aandacht besteed aan sleutelbeheer en aan vluchtroutes in geval van brand. Voorlichting moet bewoners wijzen op de maatregelen die genomen zijn ten behoeve van de (sociale) veiligheid in de wijk en de schakel die zij zelf vormen in de veiligheidsketen. De waarde van het Politiekeurmerk Veilig Wonen zit uiteindelijk in de houding van mensen en de manier waarop zij met de aangebrachte voorzieningen omgaan (organisatorische maatregelen). Bijvoorbeeld:
 - zichtlijnen niet doorbreken en dicht laten groeien;
 - ramen en deuren daadwerkelijk afsluiten en sleutels verwijderen;
 - voorkomen van insluiting;
 - verlichting inschakelen;
 - doorzicht van ramen niet blokkeren (bijvoorbeeld een ruitje in de voordeur niet dicht maken).

W10 is een belangrijke eis omdat in de praktijk blijkt, dat in keurmerk-woningen toch wordt ingebroken omdat bewoners sloten niet of niet goed gebruiken. Om aan deze eis te voldoen wordt vaak de brochure 'ABC van veilig wonen' bij certificaten afgegeven of één van de vele andere brochures van het Politiekeurmerk Veilig Wonen die verkrijgbaar zijn via de webwinkel van het CCV: www.hetccv.nl. Het geven van informatie tijdens kopers- of informatieavonden heeft de voorkeur, hoewel nooit iedereen op zo'n bijeenkomst aanwezig zal zijn.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Voorlichting aan bewoners kan op meerdere manieren worden georganiseerd. Persoonlijk contact is effectiever dan schriftelijk materiaal verspreiden. Ideeën voor voorlichting:

- Kennismakingsgesprek tussen gemeente of politie en bewoners, waarvan voorlichting over het keurmerk een onderdeel is. Schriftelijk materiaal (folder/brochure) achterlaten.
- Straatgesprek of voorlichtingsavond. Bij een bewoner in huis wordt een voorlichtingsbijeenkomst gehouden voor bewoners uit de eigen straat. Bijkomend voordeel: straatbewoners leren elkaar kennen.
- Voorlichtingsavond voor de hele wijk. Bewoners worden mondeling of schriftelijk uitgenodigd, afhankelijk van het beschikbare budget en de menskracht. Deze avond kan gecombineerd worden met andere voorlichting over de wijk.
- Opname van goed gebruik van voorzieningen, sleutelbeheer en vluchtroutes bij brand in het algemeen woonboek van de bouwer (een gebruiksaanwijzing van de woning).
- Huis-aan-huis bezorgen van schriftelijk voorlichtingsmateriaal. Dit is de minst effectieve vorm. Let op anderstaligen.

Overzicht van mogelijke onderwerpen:

- Organisatorische maatregelen rond inbraakpreventie, zoals deuren en ramen daadwerkelijk afsluiten om insluiting te voorkomen.
- Bij verlaten van de woning een bewoonde indruk achterlaten, bijvoorbeeld door 's avonds lampen te laten branden.
- Bewoners wijzen op het feit dat afhankelijk van de inboedelwaarde soms meer beveiligingsmaatregelen noodzakelijk zijn.
- Mogelijke korting op de verzekeringspremie.
- Niet zomaar mensen binnenlaten bij woongebouwen.
- Opletten op meelopen in parkeergarages, bergingscomplexen of bij toegangen van woningentrees.
- Zichtlijnen van de woning naar de openbare ruimte in stand houden. Dus: geen hoge struiken laten groeien in voor- of zijtuin, of een doorzichtige balustrade van het balkon afschermen.
- Het belang van verlichting bij voor- en achterdeur en bergingen.
- Ramen niet blokkeren of dichtmaken, zeker niet de ruit in de voordeur of ramen in zijgevels.
- Gebruiksregels en afspraken bij poorten in achterpaden.
- Meldpunt klachten over onderhoud van woongebouw, achterpad, parkeerterrein en openbare ruimte. Wie is wijkbeheerder, conciërge, wijkagent.
- Toelichting op erfafscheidingen.

Naast voorlichting is het aan te raden een aantal zaken in overleg met toekomstige bewoners te bepalen, waardoor een grotere betrokkenheid ontstaat. In de handboeken van het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat het dan onder andere over:

- speelvoorzieningen;
- straatmeubilair (zitbanken, verzamelcontainers);
- inrichting en gebruiksmogelijkheden van een binnenterrein.

Inbraakpreventie voor recent opgeleverde nieuwbouwwoningen

Sociale controle is een belangrijk onderdeel van het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW). Bij net opgeleverde nieuwbouwwoningen ontbreekt deze controle. Tijdens de bouw laat de projectontwikkelaar in veel gevallen de bouwplaats beveiligen. Maar na de sleuteloverdracht is de huiseigenaar zelf verantwoordelijk voor de beveiliging. In het begin, wanneer er nog geklust wordt, is de woning (en dus vaak de hele straat) niet bewoond. Inbrekers kunnen zo eenvoudig hun kans grijpen. Ze gooien een ruit in om binnen te komen, want er is toch niemand die hen hoort. Vervolgens nemen ze cv-ketels en zelfs hele keukens mee. Er is hier geen sprake van een gelegenheidsinbreker. Deze inbraken zijn zorgvuldig voorbereid en gaan vaak gepaard met grof inbrekersgeweld.

Hieronder staan tips die inbraak in recent opgeleverde nieuwbouwwoningen kunnen voorkomen:

Preventietips

- Sluit altijd alle ramen en deuren. Haal ook alle sleutels uit de sloten anders kunnen inbrekers door middel van gaatjes boren of het ingooien van ramen toch bij de sleutel komen.
- Ga alvast in de woning slapen. Laat duidelijk zien dat u in de woning aanwezig bent door een lamp aan te doen en bijvoorbeeld de radio aan te zetten. Zorg dat u een mobiele telefoon bij de hand hebt, zodat u bij onraad de politie kan bellen.
- Maak afspraken met de nieuwe burens om bij toerbeurt te slapen in de nieuwbouwwoning. Wissel GSM-nummers uit en informeer elkaar. Naarmate er meer bewoners komen zal de sociale controle toenemen en het risico afnemen. Een aantal auto's in de straat geeft ook aan dat er mensen zijn.
- Maak als bewoners (bijvoorbeeld via de Vereniging van Eigenaren) afspraken met de projectontwikkelaar over de te nemen beveiligingsmaatregelen. De projectontwikkelaar kan de opgeleverde woningen bijvoorbeeld nog voor een langere periode meenemen in de bewakingronden.
- Verwijder het front van uw cv-installatie en bewaar hem ergens anders zolang u de woning nog niet betreft. De dief die het op uw installatie heeft voorzien kan er dan niets meer mee. Maak via een biljet op uw ramen kenbaar dat dit gebeurd is. Berg het bijgeleverde garantiebewijs van de installatie elders op. Daarin staan merk, type en nummers van uw installatie.
- Installeer (tijdelijk) een draadloos alarmsysteem. Als het alarm afgaat, moet geverifieerd worden of het om een echt of om een vals alarm gaat. Pas als het inbraakalarm geverifieerd is, doet de politie haar uiterste best om binnen vijftien minuten ter plaatse te zijn. De bij toerbeurt slapende bewoners kunnen hier een rol in spelen. Een inbraakalarmmelding dient door een persoon of door technische voorzieningen geverifieerd te worden.
- Zorg dat de opstal- en inboedelverzekering in gaat op het moment van de sleuteloverdracht.

De brochure geeft in twintig pagina's uitgebreide informatie over de werkwijze, de maatregelen en de materialen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen

Deze, en andere posters op A2 formaat, kunt u gebruiken als promotiemateriaal, te bestellen bij het CCV

BIJLAGEN

1. Bereikbaarheid	112
2. Beoordeling onoverzichtelijke gedeelten in parkeergarages	115
3. Ontwikkelingen in maatschappelijke veiligheid	116
4. Definities	117

BIJLAGE 1: BEREIKBAARHEID

Hoewel de meeste woninginbraken plaatsvinden op de begane grond, bereiken inbrekers hun doelwit ook via op- of overklimming. Daarom moeten gevelopeningen die door op- of overklimming bereikbaar zijn, aan dezelfde inbraakwerende eisen voldoen als op de begane grond. Als basis verwijst het keurmerk hiervoor naar de criteria die zijn vastgelegd in de NEN 5087 (versie september 2007). Deze norm definieert de bereikbaarheid van gevelelementen en daarmee gelijk te stellen constructieonderdelen. Als aanvulling op de NEN 5087 beschouwt het keurmerk gevelelementen ook bereikbaar als ze door opklimming via constructies zoals daken, hemelwaterafvoeren, garages, luifels, afdakjes, balkons of schuttingen benaderd kunnen worden. Als die laatste opklimmogelijkheden er niet zijn, is een werkvlak tot een hoogte van 3,5 meter bereikbaar. De maat voor bereikbaarheid wordt berekend vanaf het maaiveld of vanaf een gemeenschappelijke ruimte in een gebouw.

TOEPASSING EN INTERPRETATIE

Basis van het Bouwbesluit is de NEN 5087, versie september 2007. Deze norm omschrijft welke gevelelementen en daarmee gelijk te stellen constructieonderdelen voor woningen bereikbaar zijn. Dit kunnen dus ook dakramen, lichtkoepels en een tussendeur tussen de garage en de woning zijn. Voorlichting aan bewoners (W10) moet voorkomen dat zij onbedoeld gevelelementen bereikbaar maken. Bijvoorbeeld door opklimmogelijkheden te bieden via schuttingen, rolcontainers en luifels. Gelet op de versoepeling van het aanvragen van een bouwvergunning (lichte procedure) voor aan- en uitbouwen, neemt de bereikbaarheid van gevelelementen toe. Adviseurs van het Politiekeurmerk Veilig Wonen moeten tijdens hun advies goed letten op opties in de bouw: zo kan een extra uitbouw (bijvoorbeeld een bijkeuken) meer ramen in de eigen woning en de ramen bij de burens bereikbaar maken, bijvoorbeeld door het doorklimmen naar een dakvlak. Als aanvulling op de volgens de NEN 5087 bereikbare ramen en deuren, verplicht het keurmerk ook hoger gelegen ramen en deuren te beveiligen als deze bereikt kunnen worden via opklimmogelijkheden zoals daken, hemelwaterafvoeren, garages, luifels, afdakjes, balkons en schuttingen. Ook gemetselde bloembakken, tuinmuren, pergola's, erfafscheidingen, opstelplaatsen voor klikobakken en tuinkasten, kunnen een opklimmogelijkheid vormen.

Het keurmerk gaat dus verder dan de NEN 5087. Reden hiervoor zijn ervaringen in de praktijk. Er moet bij eenvoudige opklimmogelijkheden wel een werkvlak aanwezig zijn waar de inbreker op kan staan. Bij flats gaat de NEN 5087 er in principe van uit dat alleen de begane grond en de eerste verdieping (balkonzijde) bereikbaar zijn, tenzij er specifieke omstandigheden zijn waarbij opklimming naar hoger gelegen verdiepingen mogelijk is, zoals bij terrasflats. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen en het Bouwbesluit geven aan dat gevelelementen bij balkons ook bereikbaar zijn als iemand vanaf de bovenste galerij van een flatgebouw op een dak kan klimmen (3,5 meter of eenvoudige opklimmogelijkheden). Balkons zijn ook bereikbaar als mensen via een niet goed afgesloten luik in het trappenhuis en/of op het dak kunnen komen of als mensen zonder al te grote risico's vanaf het dak de balkons van de flats op de bovenste verdieping kunnen bereiken.

Insluiping

Door het toepassen van de NEN 5087 (versie september 2007) wordt bereikt dat het toepassen van opties op de begane grond geen gevolgen heeft voor het toepassen van inbraakwerende gevelelementen op de eerste etage. Immers binnen 5,5 meter vanaf het maaiveld moeten alle gevelelementen voldoen aan weerstandsklasse 2. Indien er geen uitbouw is, dan dienen bewoners ook rekening te houden met insluiping via een openstaand raam op de eerste etage via een regenpijp of de kap van een zonwering. Binnen de voorlichting (W10) kan daar aandacht aan geschonken worden.

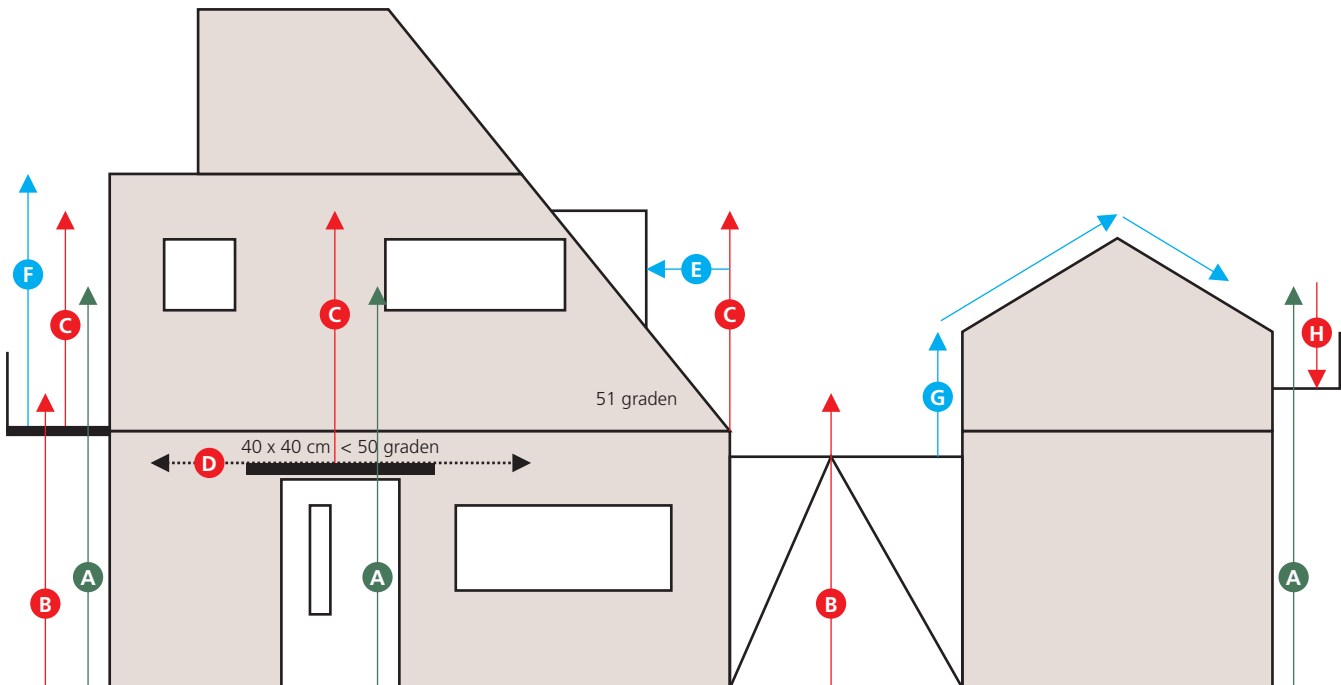
Water

Water in woonwijken is in de meeste gevallen ondiep. Bovendien ontstaat bij bevriezing een groot werkvlak waarbij veel woningen (onverwacht) potentieel doelwit worden. Water is dus een werkvlak. Binnen de NEN 5087 geldt voor water de maat van opklimbaarheid (3,5 m) en kan, bij bevriezing van water, ook gelden als werkvlak.

IN HET KORT DE BELANGRIJKSTE ITEMS:

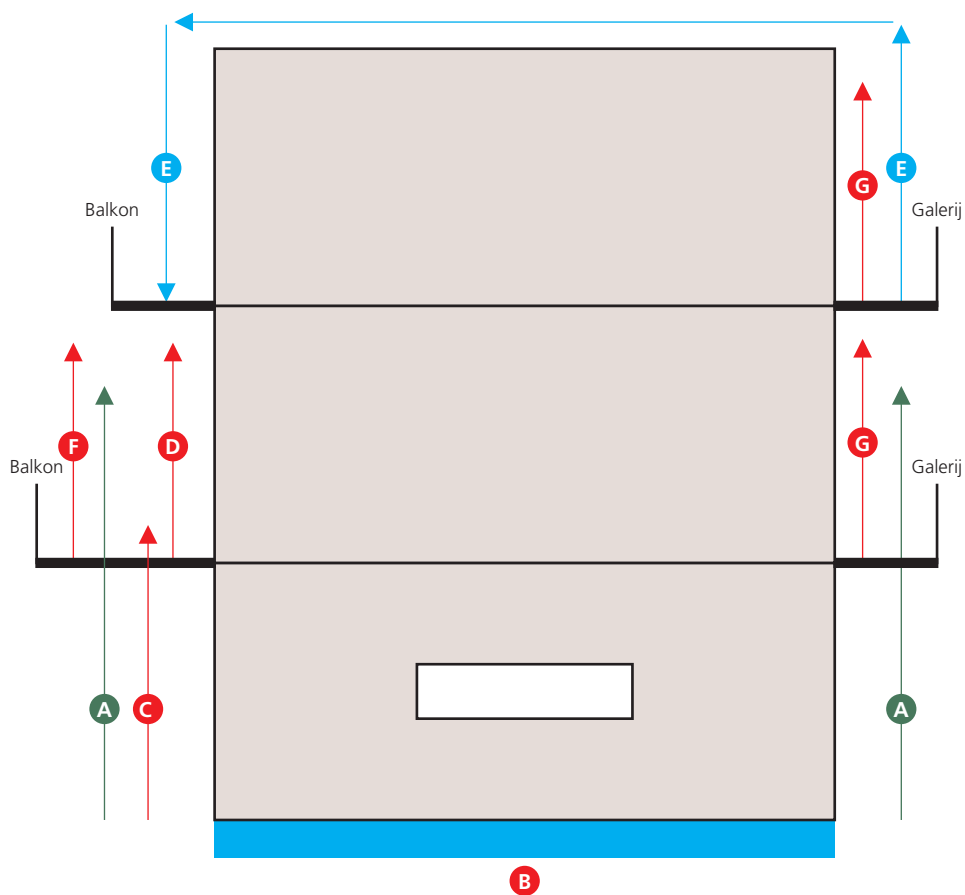
1. Vanaf maaiveld, water, of aansluitend terrein geldt een bereikbaarheid van gevelelementen van 5,5 meter. In de praktijk is dat de begane grond en de eerste etage van een woning of woongebouw. Deze 5,5 meter geldt ook vanaf een gemeenschappelijk binnenterrein. De 5,5 meter geldt niet vanuit andere ruimtes, zoals een dak, een galerij of een corridor.
2. Buiten de 5,5 meter geldt dat indien er een werkvlak is binnen 3,5 meter van minimaal 40 bij 40 centimeter, met een maximale hellingshoek van + of - 50 graden, dat gerekend vanaf dat werkvlak binnen 2,4 meter hoogte een gevelelement bereikbaar is. Ook als dat geheel of gedeeltelijk binnen 1 meter rechts of links van dat werkvlak ligt. Het werkvlak kan een gewicht van 50 kg dragen.
3. Een gevelelement is niet meer bereikbaar indien het gelegen is meer dan 1 meter voor of achter het werkvlak.
4. Vanaf een hoger gelegen werkvlak kan er maar één maal worden doorgeklimmen als er sprake is van een volgend werkvlak binnen 2,40 meter, of er zijn eenvoudige opklimmogelijkheden.
5. Als de verticale valhoogte 5,5 meter is, dan is er geen sprake meer van eenvoudige opklimmogelijkheden, bijvoorbeeld door een hemelwaterafvoer.
6. Een werkvlak kan bereikt worden als de afzakhoogte, bijvoorbeeld vanaf een plat dak, maximaal 3,5 meter bedraagt. Er is sprake van maximaal 2 maal afzakken.
7. Van een woning wordt altijd de buitenschil beveiligd. Als de woning via een berging of garage betreden kan worden, dan moet de bergings- of garagedeur voldoen aan weerstandsklasse 2. Het is niet toegestaan in plaats daarvan de binnendeur te beveiligen.
8. Overklimmen van een dakvlak is alleen aan de orde indien het dakvlak zelf een werkvlak is.

9. Indien een gevelement bestaat uit meerdere delen, dan is alleen dat deel bereikbaar wat in het inbraakvlak ligt. Het gedeelte van het betreffende gevelement in het inbraakvlak moet daarbij ook voldoende groot zijn om een beproevingsblok (doorgangsopening) - zoals bedoeld in de NEN 5096 - door het gevelement te plaatsen.
10. Wanneer bij eenvoudige opklimmogelijkheden een overstek gepasseerd moet worden van minimaal 25 centimeter, zoals een dakgoot, dan zijn de daarboven gelegen gevelementen niet bereikbaar.

BEREIKBAARHEID CONFORM HET PKVW NIEUWBOUW: GRONDGEBONDEN WONINGEN

- A Alle gevelementen vanaf maaiveld of gemeenschappelijk terrein binnen 5,5 meter zijn bereikbaar. Water is een werkvlak.
- B Een werkvlak is een vlak van minimaal 40 bij 40 centimeter, gelegen in een hoek van - of + 50 graden, met een puntbelasting van minimaal 50 kg. Een werkvlak is bereikbaar indien dit gelegen is binnen 3,5 meter vanaf maaiveld of gemeenschappelijke ruimte. Verder is een werkvlak bereikbaar middels eenvoudige opklimmogelijkheden zoals een schutting, een regenpijp etc.
- C Vanaf een werkvlak is een gevelement binnen 2,4 meter hoogte bereikbaar.
- D Naast het werkvlak binnen 1 meter links en rechts een gevelement binnen 2,4 meter is bereikbaar.
- E Vanaf een werkvlak is een dak- of gevelement naar voren binnen 1 meter bereikbaar.
- F Doorklimmen naar een nog hoger gelegen werkvlak is mogelijk indien dit binnen 2,4 is gelegen.
- G Overklimmen over een dakvlak van minder dan 50 graden naar een bereikbaar gevelement is mogelijk. Het dak moet dan vanaf maaiveld of gemeenschappelijk terrein bereikbaar zijn (maat van opklimbaarheid is dan 3,5 meter) of middels doorklimmen vanaf een hoger gelegen bereikbaar werkvlak (2,4 meter) of d.m.v. duidelijke opklimmogelijkheden zoals schuttingen e.d.
- H Een werkvlak is bereikbaar indien men zich binnen een maat van 3,5 meter kan laten zakken vanaf een gemeenschappelijke ruimte of een ander werkvlak.

BEREIKBAARHEID CONFORM HET PKVW NIEUWBOUW: FLATS

- A Alle gevelelementen vanaf maaiveld of gemeenschappelijk terrein binnen 5,5 meter zijn bereikbaar.
- B Water is een werkvlak dus zijn vanaf het water gevelelementen binnen 5,5 meter bereikbaar.
- C Een werkvlak is een vlak van minimaal 40 bij 40 centimeter, gelegen in een hoek van - of + 50 graden, met een puntbelasting van minimaal 50 kg. Een werkvlak is bereikbaar indien dit gelegen is binnen 3,5 meter vanaf maaiveld of gemeenschappelijke ruimte. Verder is een werkvlak bereikbaar middels eenvoudige opklimmogelijkheden zoals een schutting, een regenpijp etc.
- D Vanaf een werkvlak is een gevelelement binnen 2,4 meter hoogte bereikbaar.
- E Indien men vanaf maaiveld of gemeenschappelijk terrein binnen 3,5 meter op een dak kan klimmen wat een hellingshoek van minder dan 50 graden heeft en aan een andere zijde minder dan 3,5 meter behoeft te laten zakken dan is ook daar een werkvlak mogelijk.
- F Doorklimmen bij bijvoorbeeld terrasflats is mogelijk indien het hoger gelegen werkvlak binnen 2,4 meter is gelegen. Doorklimmen is niet van toepassing indien de balustrades in een rechte lijn boven elkaar liggen.
- G Op een galerij geldt een bereikbaarheid van 2,4 meter.

BIJLAGE 2:**LEIDRAAD BEOORDELING ONOVERZICHTELIJKE GEDEELTEN IN PARKEERGARAGES**

In de praktijk komt het voor dat er verschil van inzicht ontstaat inzake het beoordelen van onoverzichtelijke situaties (dode hoeken) in parkeergarages. Dit betreft zowel openbare parkeergarages als parkeergarages behorend bij een woongebouw. De consequentie kan zijn dat in een parkeergarage een fors aantal slagvaste spiegels (SKG KE 572) moet worden geplaatst. Buiten het feit dat dit kostentechnisch tot weerstand leidt, komt in een aantal gevallen het grote aantal spiegels overdreven over. Daarom is er een leidraad opgesteld voor het beoordelen van deze onoverzichtelijke situaties.

Algemene uitgangspunten bij het bepalen van onoverzichtelijke situaties

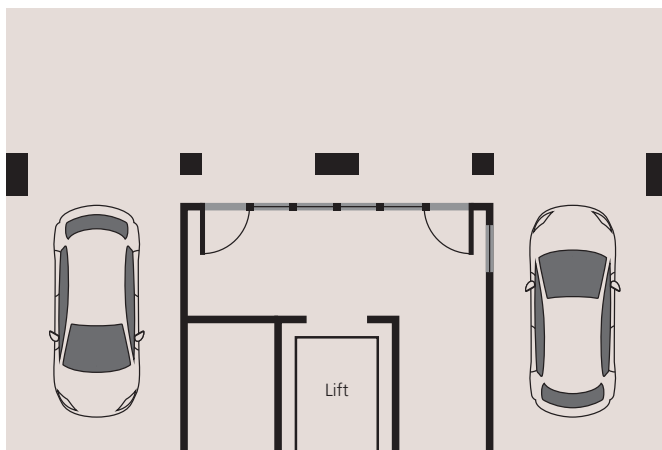
Voor het vaststellen van onoverzichtelijke situaties is uitsluitend de route bepalend die de voetganger in de parkeergarage gedwongen is te volgen. Het betreft hier de niet te vermijden route voor een voetganger om een garage te betreden, dan wel te verlaten. Het moment van overzichtelijkheid start enerzijds bij het betreden van de parkeergarage bij de toegangsdeur, dus in feite voordat men de garage betreedt. Anderzijds start het moment van overzichtelijkheid op het moment dat men de auto verlaat en een route moet nemen om de parkeergarage te verlaten. Vanuit die route zal dan bepaald dienen te worden of situaties onoverzichtelijk zijn en dus een negatief effect kunnen hebben op de veiligheidsbeleving van de voetganger. De meest voorkomende situatie die als onoverzichtelijk wordt ervaren zijn die van algemene toegangsdeuren, waarbij aan één of twee naastgelegen zijden van de toegangsdeur parkeervakken zijn geplaatst.

Omschrijving dode hoek

Een dode hoek betreft een locatie in de parkeergarage die vanaf de rijstrook, rijbaan of looproute onoverzichtelijk is.

Voor het binnengaan van een garage, moet al voldoende zicht zijn op de situatie in de garage

Vooruitliggende entreepartij zorgt voor onoverzichtelijkheid. Hier moeten spiegels worden geplaatst.

Hier is onvoldoende zicht op de naast de deur gelegen parkeerplaatsen

BIJLAGE 3: ONTWIKKELINGEN IN MAATSCHAPPELIJKE VEILIGHEID

De vergrijzing, bevolkingskrimp en klimaatproblemen zijn populaire onderwerpen wanneer we schrijven over trends en ontwikkelingen in de maatschappij. Zo blijkt uit de inventarisatie van meer dan 200 studies die de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) maakte. Veiligheid kan in dat rijtje zeker niet ontbreken. Dat wil niet zeggen dat veiligheid zich makkelijk laat voorspellen. Het CCV brengt jaarlijks de publicatie Trendsignalement uit, waarin op een veelvoud van terreinen een weergave wordt gegeven van voorspellingen die gedaan worden.

Dat Nederland veiliger moet, benadrukt niet alleen het huidige kabinet. Dat deden ook de voorafgaande kabinetten al. Op veel gebieden wordt Nederland ook veiliger, maar op diverse terreinen lijkt de afname van criminaliteitsvormen gestagneerd te zijn. Woninginbraken is daar een van. Woningovervallen zijn de laatste jaren zelfs procentueel enorm gestegen, hoewel 2011 een afname in de aantallen laat zien. Gezien de uitvoerige media-aandacht voor brute woningovervallen en het groeiende aantal inbraken in enkele regio's van het land, is het misschien niet verrassend dat Nederlanders zich in hun woonomgeving steeds minder veilig voelen. Zo voelt twintig procent van de bevolking zich in 2009 vaak of wel eens onveilig in de eigen buurt. Een jaar eerder lag dit percentage nog op ruim vijftien procent. Ook het veiligheidsgevoel in huis is volgens de Integrale Veiligheidsmonitor 2009 de laatste jaren niet verbeterd. In een onderzoek van Homesafety, dat is uitgevoerd door TNS Nipo (2010), geeft zelfs een derde van de respondenten aan zich de laatste tijd minder veilig te voelen dan een paar jaar geleden.

Instrumenten als het Politiekeurmerk Veilig Wonen en Buurtbemiddeling of Europese normen (ENV NVN 14 383-2) voor veilig ontworpen wijken, winkelcentra en stations helpen om zowel de objectieve aantallen criminaliteitsvormen en incidenten naar beneden te krijgen als de subjectieve veiligheidsgevoelens te vergroten. De Veiligheidseffectrapportage (VER) is een procesinstrument dat met behulp van de bekende Plan-Do-Act-Check methode deelnemers het proces laat doorlopen zodat tijdig over veiligheid nagedacht kan worden. Deze instrumenten en normen zijn ontwikkeld om intensief te worden ingezet. Het loont om tijdig te kijken naar de samenhang van de veiligheid van gebouwen en hun omgeving of het gedrag dat mensen (gebruikers van de ruimte) ten opzichte van elkaar vertonen. Dat concluderen de partijen die de instrumenten hebben ingezet. Dit ondanks het feit dat bouwprojecten zeer verschillend zijn.

Meer informatie

De website www.veilig-ontwerp-beheer.nl geeft praktijkgerichte informatie over maatregelen voor sociale veiligheid in de gebouwde omgeving, zowel voor ontwerp als beheer. Op een groot aantal infobladen zijn maatregelen vermeld naar schaalniveau, functie en thema. Denk bijvoorbeeld aan infobladen met maatregelen voor achterpaden, parkeerterreinen, graffiti of afvalopslag.

Andere websites:

www.hetccv.nl
www.cpkd.net
www.veiligwonen.nl
www.politiekeurmerk.nl

In het Trendsignalement 2011 beschrijft het CCV de belangrijkste trends en laatste ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijke veiligheid, preventie en handhaving. De 25 trends die in het Trendsignalement uitgebreid aan bod komen, worden in de online editie op www.hetccv.nl/trends kernachtig samengevat en regelmatig geactualiseerd.

Eenvoudig stappenplan

Met de Europese norm ENV NVN 14 383-2 kunnen gemeenten, bedrijven, ontwikkelaars, stedenbouwers, architecten, woningcorporaties en politie al in een vroeg stadium (de planfase) aandacht besteden aan de veiligheid van een bouwproject. Deze Europese norm is een procesnorm. Dit in tegenstelling tot de productnormen, die bijvoorbeeld beschrijven aan welke eisen sloten, ramen en deuren moeten voldoen. De ENV NVN 14 383-2 beschrijft in zes stappen, hoe verantwoordelijke partijen in een gebied een gezamenlijk vastgesteld veiligheidsdoel kunnen bereiken. Vanzelfsprekend beginnen de partijen (die samen een werkgroep vormen) met het analyseren van de criminaliteitsproblemen in een buurt en het vaststellen van het gewenste veiligheidsniveau (stap 1). Vervolgens omschrijven ze hun doelen en koppelen deze aan een tijdschema (stap 2). Bij stap 3, het kiezen van een strategie/scenario/maatregelen, kan in Nederland het Politiekeurmerk Veilig Wonen worden ingezet. Het keurmerk is immers een beproefd integraal veiligheidsinstrument, dat veilig wonen in een veilige wijk mogelijk maakt. Het keurmerk eist niet alleen inbraakwerende deuren en ramen. Het keurmerk gaat ook om een goed niveau van straatverlichting en goed onderhouden groenvoorzieningen, zodat zicht op de openbare ruimte en de woning mogelijk is. Stap 4 tot en met 6, gaan over beslissen, invoeren en bijsturen van maatregelen.

BIJLAGE 4: DEFINITIES

- Abri:** overdekt bushokje voor openbaar vervoer.
- Achterpad:** openbaar of particulier (structuur) van paden dat toegang geeft tot de achterzijde van bebouwing of daar langs voert. Wanneer het pad een breedte overstijgt van 4 meter spreken we niet meer van een achterpad.
- Aansluitpunt:** een onderdeel van een elektrische installatie waarop een armatuur kan worden aangesloten.
- Aansluitend terrein:** maaiveld of bijvoorbeeld een (binnen)terrein van een woongebouw, eventueel op een hogere etage. Hieronder wordt niet begrepen een galerij of dak van een woning.
- Afsluitbaar:** een opening die door een constructie is afgesloten. Deze constructie bevat/is: -een deur die vanzelf sluit en in de vergrendeling valt als deze is geopend; -aan de zijde van het openbaar gebied alleen met een sleutel te openen; -aan de zijde van het tot het achterpad of gebouw behorende gebied of ruimte in één handeling, zonder sleutel te openen. Deze bediening is niet bereikbaar als men aan de andere kant staat; -minimaal 1,80 meter of 2,40 meter hoog; -zodanig geconstrueerd en gemonteerd dat er geen openingen ontstaan waarvan de maaswijdte groter is dan vijftien centimeter; -een voorziening tegen flipperen.
- Anti-inbraakstrip:** twee in elkaar vallende lange metalen strippen waarvan een deel op de deur en een deel op het kozijn wordt bevestigd.
- Armatuur:** een constructie bedoeld voor een lamp (230 V AC), aangesloten op een aansluitpunt.
- Balkon:** open uitbouw met balustrade aan een verdieping. Ook een loggia of dakterras.
- Barrièrevoorziening:** een traliewerk of barrièrestang dat inklimmen door bijvoorbeeld ramen verhindert.
- Bereikbaar dak- of gevelelement:** elk willekeurig dak- of gevelelement dat conform de beschrijving in bijlage 1 van dit handboek als bereikbaar wordt beschouwd.
- Bewegingsschakelaar/bewegingsdetectie (lamp):** sensor die de lamp automatisch aanschakelt bij beweging in de directe omgeving van de lamp.
- Bijzetslot:** een slot dat wordt geplaatst als aanvulling op bestaande sloten of sluitingen.
- Binnenterrein:** een semi-openbaar gebied, dat omsloten wordt door bebouwing, of minimaal grenst aan drie zijden van bebouwing en duidelijk is ingericht als onderdeel van het project.
- Blinde gevel of muur:** gevel zonder gevelopeningen.
- Blind beslag:** inbraakwerend bouwbeslag, al dan niet voorzien van een deurkruk of vaste greep, ter afscherming van de cilinder, waarbij de buitenplaat niet is voorzien van een gat voor een europrofielcilinder.
- Bouwplanadviseur:** adviseur die speciaal is opgeleid als adviseur Politiekeurmerk Veilig Wonen.
- BRL:** beoordelingsrichtlijn.
- Bovenwoning:** woning op hoger gelegen verdieping (bijvoorbeeld eerste of tweede etage), al dan niet met een zelfstandige entree op de begane grond.
- Buurt:** gedeelte van een stad of wijk, herkenbaar als een zekere eenheid (zie uitgebreide omschrijving bij wijk).
- Buurtstalling:** een stalling in een semi-openbare, afsluitbare ruimte waar meerdere fietsen kunnen worden neergezet.
- CCV:** Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Sinds 2005 beheerder van de regeling Politiekeurmerk Veilig Wonen
- Certificatie:** het geheel van activiteiten uitgevoerd door een certificatie-instelling om afnemers vertrouwen te geven dat het te leveren product of dienst aan de gestelde eisen voldoet.
- Certificatie-instelling:** een onder toezicht werkende onafhankelijke instelling, die verantwoordelijk is voor het kwaliteitsproces en het afgeven van certificaten.
- Collectief:** een situatie waarbij meerdere personen gebruik maken van een voorziening of gebouw.
- Commissie van compenserende maatregelen:** een commissie, onder regie van het CCV, van onafhankelijke bouwplanadviseurs, die alternatieve maatregelen beoordeelt of de beoogde prestatie wordt gehaald (voorheen dispensatiecommissie).
- Compartment:** een door wanden omsloten ruimte, voorzien van een toegangsdeur naar semi-openbaar gebied.
- Compartmenteren:** het opdelen in kleinere eenheden, waarbij elk deel van bijvoorbeeld een gebouw alleen toegankelijk is voor bewoners of gebruikers van dat deel.
- Corridor:** een (overdekte) gang in een gebouw.
- Dagmaat:** lengte- of breedtemaat van een opening of beweegbaar deel van bijvoorbeeld een raam, hekwerk, gevelelement. Maat wordt gemeten aan de binnenkant van kozijn of sponning.
- Dagschoot:** het met de deurkruk, draaiknop of trekhaak beweegbare deel van het slot.
- Deurspion:** een klein kijkertje in de voordeur, waardoor bezoekers voor de deur gezien kunnen worden.
- Doorboorbeveiliging:** beveiliging tegen het doorboren van een cilinder.
- Doorzicht/doorzichtig:** van doorzicht is sprake als personen of voorwerpen te zien zijn door een constructie en daarbij niet van afmeting, kleur of contour veranderen.
- Draaiknop:** ovale, ronde of driekantige knop om aan de binnenzijde een (toegangs)deur te bedienen.
- Eengezinswoning:** grondgebonden woning met tuin en erf, veelal geschakeld in rijen. Voorbeelden zijn: vrijstaande woningen als villa en bungalow, meer-onder-1-kapwoningen, geschakelde woningen en eventuele gestapelde woningen zonder gemeenschappelijke ruimten (zoals duplex-woningen).
- Entree:** het gevelelement waarin zich de deur bevindt waarlangs men de woning of het woongebouw betreedt.
- Erfafscheiding:** bouwwerk ter markering van een erfscheiding.
- Erfscheiding:** grens van een perceel.
- Flipperen:** het van buitenaf, via de ruimte tussen de deur en het kozijn, manipuleren van de dagschoot van het slot van de deur met behulp van een buigzaam materiaal, zoals een creditcard of een stukje zonweringslamel. Als de deur op slot is (nachtschoot) heeft flipperen geen effect. Een flipperbeveiliging kan bestaan uit een slot met een automatische nachtschootuitwerper, een slot met een dagschootvergrendeling of uit anti-inbraakstrips.
- Frans balkon:** naar binnen openslaande deuren in een gevelvlak op de eerste bouwlaag of hoger, zonder balkon maar voorzien van een constructie die naar beneden vallen verhindert.
- Galerij:** een gang aan de buitenkant van een gebouw.
- Gemeenschappelijke ruimten:** ruimten zoals het bergingscomplex, parkeergarage, fietsenstalling, trappenhuis, die door de bewoners van een gebouw gezamenlijk worden gebruikt.
- Gevel:** buitenmuur van gebouw, bijvoorbeeld voorgevel, zijgevel, achtergevel (naar de openbare weg gekeerd).
- Gevelelement:** een constructie van een of meerdere materiaalsoorten opgebouwd uit ramen en/of deuren inclusief de kozijnen en vlakvullingen. Zij vormen steeds een geheel.
- Glaslatten:** latten waarmee het glas in het kozijn is vastgezet.
- Grotere parkeerplaats:** een parkeerplaats met meer dan 25 parkeerplaatsen.

Hengelen: het van buitenaf open maken van de dagschoot door het manipuleren van het slot (knop) via openingen (brievbus, kat-tenluikje) in de deur.

Inbreiding: nieuwbouw op een plek in de bestaande kern, bijvoorbeeld doordat een andere functie verdwijnt (bijvoorbeeld sportvelden) of gesloopt wordt (bijvoorbeeld een fabriek, woningen of scholen).

Inspectie: het constateren of op een bepaald moment aan een geheel van de in het inspectieschema gestelde eisen is voldaan.

Inspectie-instelling: Een instelling met een licentie om de inspectie activiteiten zoals omschreven in het inspectieschema uit te voeren en daarbij gerechtigd is inspectiecertificaten te verstrekken.

Kavel: de grond in eigendom van een persoon of instantie, waarop de woning of het gebouw staat.

Kerntrekbeveiliging: beveiliging tegen het uit het slot trekken van de cilinder.

Kierstandhouder: hendel met een beugel (steviger variant van een deurketting) die ervoor kan zorgen dat de voordeur maar op een kier kan worden geopend. Dit voorkomt binnendringen.

Landelijke beoordelingscommissie: commissie, ingesteld door het CCV, o.a. belast met beoordelingsvraagstukken en interpretatievraagstukken. De commissie beoordeelt of de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen juist worden toegepast.

Langsparkeren: het in de lengterichting van de rijbaan parkeren van motorvoertuigen.

Maaiveld: (hoogte van het) afgewerkte terrein of aangrenzend gebied.

Modus Operandi: manier van werken van een dader (inbreker).

Nachtschoot: het met de sleutel beweegbare gedeelte (schoot) van het slot dat in de sluitkom/sluitkast valt.

Nachtschootuitwerper: een type slot dat bij sluiten (dichtvallen) van de deur, zonder een sleutel te gebruiken, in het nachtslot valt.

NEN: Nederlandse eenheidsnorm.

NEN-norm: de op het moment van bouwvergunningverlening geldende NEN-norm.

Onderdoorgang: verkeersroute onder een (woon)gebouw of andere constructie

Openbaar: ruimte of gebied waar iedereen zich mag bevinden.

Opklimmogelijkheid: vast opgestelde of losse obstakels met een permanente plaats, die een opstapmogelijkheid naar een hoger gelegen bouwdeel vormen.

Overlast: situatie waarbij een persoon of personen onnodig lawaai, rommel, intimidatie, vernieling van andermans eigendom veroorzaken. Dit betekent niet dat alles wat een ander niet bevalt tot overlast gerekend kan worden.

Parkeervak: plek om een auto te parkeren.

Parkeerterrein: verzameling parkeerplaatsen. Een op of langs de weg gelegen gedeelte dat is ingericht om te parkeren. Een terrein met meer dan 25 parkeerplaatsen geldt als groot parkeerterrein. Het gedeelte van de weg dat is ingericht om langs te parkeren, wordt niet als parkeerterrein aangemerkt.

Poortwoning: een woning die direct naast of boven een onderdoorgang is gebouwd.

Portiek: een (semi)openbaar toegankelijk, aan de straatzijde geheel overkapte ruimte, voor de deur of deuren van woningen.

Praktijkverlichtingssterkte (Ēm): laagst toelaatbare waarde van de gemiddelde verlichtingssterkte (op het moment dat onderhoud aan de verlichtingsinstallatie zou moeten worden verricht) op het gespecificeerde oppervlak. Dit conform de NEN 12464-1.

Publiekstreckende voorzieningen: voorzieningen zoals scholen, bedrijven, sportvoorzieningen, kantoren, jongerencentra of discotheken die door veel mensen worden bezocht en overlast kunnen veroorzaken.

Raamboompje: een beweegbare en te vergrendelen handgreep waarmee het raam geopend en gesloten wordt.

Ra-waarde: een cijfer van 0 tot 100 voor de kleurweergave van de lamp: hoe natuurlijk zien kleuren van een voorwerp eruit onder de lichtbron. Onder een lichtbron met een Ra-waarde van 0 zijn geen kleuren te onderscheiden, bij een Ra-waarde van 100 zijn alle kleuren te onderscheiden.

Rechtstand: recht gedeelte in een lijn, weg of spoorweg.

Rookmelder: een apparaat dat een indringend geluid maakt als er rook gesignaleerd wordt.

Schemerschakelaar (lamp): sensor in lamp die automatisch inschakelt als het donker wordt en automatisch uitschakelt als er voldoende licht is.

Schijnveiligheid: situatie waarbij bijvoorbeeld een fiets- of voetpad door een park of groenvoorziening veilig lijkt te zijn omdat er verlichting en een overzichtelijk pad is. Echter, door het ontbreken van (informeel) toezicht en mogelijke dichte bebossing kan er een situatie van onveiligheidsbeleving ontstaan. Een gevoel van (on)veiligheid is persoonsafhankelijk en daardoor moeilijk meetbaar.

Semi-formeel toezichhouderschap: huismeester, conciërges, wijkbeheerders en dergelijke.

Slagvast materiaal: materiaal voldoet aan de criteria gesteld in SKG KE-571 (armaturen) of SKG KE-572 (spiegels).

Sociale veiligheid: mate waarin mensen vrij van dreiging gebruik kunnen maken van de gebouwde omgeving. Het begrip sociale veiligheid omvat zowel een subjectieve als een objectieve component: enerzijds de feitelijke kans om in een bepaalde omgeving slachtoffer te worden van een delict en anderzijds de mate waarin de omgeving als veilig wordt ervaren door mensen.

Steeg: smalle, steenachtige doorgang in een gebouw of tussen gebouwen.

Straatmeubilair: alle objecten in de openbare ruimte, zoals zitbanken, kunst, lantaarnpalen, Abri's, trafo-huisjes, blik-, glas-, papieren textielbakken en verzamelcontainers.

Tunnel: volledig omsloten verkeersroute.

Uh-waarde: cijfer dat de gelijkmatigheid van de verlichting weergeeft.

Uitbreidingswijk: nieuwbouwoortlocatie aan de rand van een bestaande kern, doorgaans op agrarische gronden.

Vakvulling: glas, hout of kunststof als vulling van een raam of deur.

Wijk: gedeelte van een stedelijk woongebied, een herkenbare eenheid van 500 tot 3.000 woningen. Het onderscheid van de omgeving ontstaat door fysieke barrières zoals doorgaande wegen, spoorlijnen of groenzones, maar ook door sociale aspecten en de naam. Binnen een wijk van grote omvang komen meerdere buurten voor, bijvoorbeeld door clusters van type woningen en verschillen in de ruimtelijke opbouw. Buurten bestaan dikwijls uit een klein cluster van straten. De grootte van buurten is sterk afhankelijk van de omgeving. In een meer stedelijke omgeving gaat het om 100 tot 500 woningen per buurt. In kleinere kernen gaat het om 20-100 woningen. Buurten kunnen door de uitstraling en vormgeving van bebouwing en openbare ruimte (kleur, details in woningen, straatprofielen, toegangspoort) een eigen, samenhangend en besloten karakter krijgen.

Wijkontsluitingsweg: hoofdroute voor gemotoriseerd verkeer met een doorgaand karakter in een woonwijk, dikwijls ook de verbinding tussen het woongebied en andere woongebieden.

Woning: een complex van ruimten, bedoeld voor de huisvesting van één huishouding.

Woongebouw: een gebouw met woningen die zijn te bereiken door één of meer gemeenschappelijke verkeersruimten. De meest voorkomende woongebouwen zijn: gebouwen met een portiekontsluiting, gebouwen met een galerijontsluiting, gebouwen met binnengangen of corridors, gestapelde bouw of laagbouw met een overkapt binnenterrein.

Woonhof: een openbare ruimte aan de voorzijde van woningen, zonder doorgaande routes dat een verblijfsgebied voor de omwonenden vormt, vaak met openbaar groen en/of speelvoorzieningen.

Woonlaag; een verdieping waar woningen zijn gesitueerd.

Woonvertrek: veelgebruikte ruimte in een woning die als gezamenlijke verblijfsruimte wordt gebruikt: de woon- of zitkamer.

Zicht vanuit woningen: om sociale veiligheid te creëren is (in)formeel toezicht op de omgeving en de voelbare aanwezigheid van mensen van belang. Door woningen zo te ontwerpen dat vanuit veelvuldig gebruikte ruimten, zoals woonkamer en keuken goed zicht op de omgeving bestaat, ontstaat een prettig te gebruiken buitenruimte. Dit komt terug bij eisen op het terrein van parkeervoorzieningen, straatmeubilair, speelvoorzieningen en bushaltes. Ramen in kopgevels zijn van belang omdat dan zicht op andere plekken ontstaat. Erkers en uitspringende ramen bieden vaak een goed uitzicht op straat en de eigen voordeur/voortuin. Soms bieden split-level woningen met hooggelegen woonkamers extra zicht.

COLOFON

Redactie

Judith Hagendijk
Josephine van Leeuwen
Hans Schelvis
Marieke Willemse

Eindredactie

Chris van der Nat
Lilian Tieman

Foto's

Fred Kreuger
Inge van Mill
Lilian van Rooij
Hans Schelvis
Pallieter Fotografie

Vormgeving

Gerard van Vliet, G  grafische vormgeving, Rotterdam

Drukwerk

Jan Steennis, Line-Up Mediaservices, Boxtel

Uitgave

Augustus 2011

Bestellen

Kijk op www.politiekeurmerk.nl of www.hetccv.nl
ISBN 978-90-77845-42-4

Dankwoord

Dit handboek is samengesteld in samenwerking met diverse professionele veiligheidspartners uit het werkveld van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Het CCV wil al deze partners bedanken voor de totstandkoming van dit handboek!

Niets uit deze uitgave mag op enigerlei wijze worden vermenigvuldigd zonder schriftelijke toestemming van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid te Utrecht.

N

2011

Niets is erger dan thuiskomen en ontdekken dat er ingebroken is. Daarom beveiligen Nederlanders hun huis volgens het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voor meer informatie zie www.politiekeurmerk.nl

centrum
criminaliteitspreventie
veiligheid